

NORSK
NATUR · 3 · 72

NORSK NATUR

NORGES NATURVERNFORBUNDS
TIDSSKRIFT – 8. ÅRGANG
NR. 3 – AUGUST 1972

ANSVARLIG REDAKTØR:
RAGNAR FRISLID

REDAKSJONSUTVALG:
Magne Midttun, Magnar Norderhaug,
Ragnar Vik og redaktøren.

INNHold:

Individets økologiske ansvar	60
Bouvetøya fredet som naturreservat	64
Viten og handling	67
Norges Naturvernforbunds repre- sentantskapsmøte	69

NORSK NATUR

utkommer fire ganger årlig. Årsabonne-
ment kr. 20 (medlemsskap i Norges Na-
turvernforbund inkluderer abonnement).

Omslaget: Sørlandskyst. Foto R.F.

NORGES NATURVERNFORBUND

Akersgt. 63 – Postboks 8268, Hammersborg – Oslo 1.
Telefon: 33 79 32 – 33 52 57.
Postgiro nr. 9460 – Bankgiro nr. 6001 05 70835.
Generalsekretær: Magne Midttun.
Kontorsjef: Roar Sæther.
Organisasjonssekretær: Per Valset.
Konsulent: Thor Midteng.

Følgende kretsforeninger er tilsluttet forbundet:

Aust-Agder Naturvern, Vest-Agder Naturvern, Rogaland
Naturvern, Haugaland Naturvern, Vestlandske Naturvern-
forening, Møre og Romsdal Naturvern, Sør-Trøndelag
Naturvern, Nord-Trøndelag Naturvern, Nordland Naturvern-
forening, Troms Naturvernforening, Finnmark Naturvern,
Sør-Varanger Naturvern, Oppland Naturvern, Hedmark
Naturvern, Buskerud Natur- og Miljøvernforening, Kongsberg
Naturvernforening, Vestfold Naturvern, Telemark Natur- og
Miljøvern, Østlandske Naturvernforening.

Årskontingent for personlige medlemmer kr. 20 (inkl. tidsskrift)

Livsvarig medlemsskap kr. 400 (inkl. tidsskrift)

Familiemedlemsskap (hovedmedlems ektefelle eller
hjemneværende barn under 25 år) kr. 10.

Årskontingent for organisasjoner, bedrifter o.l.
minimum kr. 200.

Medlem av forbundet er automatisk medlem av den krets-
forening vedkommende geografisk sogner til.

NORSK NATUR er trykt i offset hos Grøndahl & Søn på
Norcote papir fra Saugbrugsforeningen.

UVIKTIG NATURVERN – FINS DET?

I naturverndebatten har man i senere tid hos enkelte debattanter sett en tendens til å ville vurdere forskjellige naturvernproblemer i forhold til hverandre, til å trekke fram enkelte natur- og miljøvern saker som viktigere enn andre, og til bevisst å avfeie enkelte problemer som betydningsløse.

Det er klart at noen natur- og miljøvernproblemer er alvorligere og mer presserende enn andre. Likevel er det ytterst farlig i dagens situasjon å neglisjere eller bagatellisere viktige naturvernsaker fordi andre saker er viktigere.

Naturvernet må stå for et helhetssyn, der i prinsippet ingen sak er mindre viktig. Man kan ikke la ulven gå til grunne fordi man mener at forurensningen av Nordsjøen er et mer presserende problem. Naturvernet kan ikke forsømme arbeidet med sikring av naturarealer, fordi det er av større betydning å få stoppet svovelregnet. Man kan ikke la være å arbeide for en mer nyansert skogbehandling med sikte på å opprettholde skoglandskapets mangfold og variasjonsbredde, fordi det er viktigere å holde vassdragene rene. Man kan ikke rolig se på at de siste vassdrag bygges ut, med den begrunnelse at andre energiformer gjør mer skade.

For Norges Naturvernforbund må det være en særlig plikt å verne verdier som i dag så lett overses fordi de akutte forurensningsproblemene stiller dem i skyggen. Forbundet må arbeide på alle fronter og ikke betrakte noen naturvernsak som «nest viktigst». Dette er av særlig betydning fordi det fins krefter som bevisst utnytter situasjonen for å ivareta sine egne særinteresser, som med stor iver henviser naturvernet til «viktigere» problemer når de føler at naturvernet trår deres egne sirkler for nær.

LYSERE TIDER FOR FOTOGRAFER?

En fotograf i Stockholmsavisen «Expressen» fremkalte i sommer en film i vann fra en forurenset elv. Resultatet ble ikke tilfredsstillende, en annen film, tatt samtidig og fremkalt i vanlige fotokjemikalier ble betydelig bedre. Men med økende forurensingsgrad og mer erfaring når det gjelder fremkallingsteknikken, mener «Expressens» folk at fotoamatører kan se fremtiden lyst i møte. Om dagen kan man ta bilder av det som måtte være igjen av natur. Så tar man med seg hjem et spenn vann fra en forurenset elv og

setter fremkallingen i gang. Og når man våkner om morgenen er filmen ferdig fremkalt.

«Expressen» fremkalte filmen i 48 timer. Men det viste seg at det er for lenge. Åtte timer ville greidd seg, sier fotografen. Med sterkere forurensingsgrad vil fremkallingstiden kunne bringes ytterligere ned, og under enhver omstendighet er fremkallingen gratis.

Fremkallingsvannet ble tatt tre kilometer nedenfor en papirfabrikk. «Expressens» laboratoriesjef forklarer at sulfid og sulfat påvirker sølvsaltene i filmen, og at også surstoff og kvelstoff i vannet danner forbindelser som påvirker fremkallingsprosessen.

Siste parkeringsplass Østensjøvannet.
Foto Henrik Moe.

BILVRAK I NATUREN

Det er meget merkelig at bilvrak som skjemmer naturen skal være noe problem og til og med påføre det offentlige utgifter om de skal fjernes. Det må bli straffbart å sette fra seg en utrangsjert bil. Og så enkelt som det kunne kontrolleres at våre omgivelser ikke blir utskjemt av disse bilvrakene.

Når en bil blir kassert skal som kjent, skiltet innleveres til politiet. Ved innleveringen må det bli påbudt at bilens eier samtidig er pliktig til å legge frem en bevitnelse om hvor han har gjort av vraket. Enten det nå er avlevert på en offentlig samleplass for kasserte biler eller hos et firma som driver med opphogging.

Så enkelt kunne en hindre at hvem som helst kan sette fra seg en bil eller en motorsykel på en avsidesliggende skogsveg. Skulle en slik kontroll føre med seg utgifter, måtte det bli bileierens sak å dekke disse. Kontrollen vil bli en bagatell sammenliknet med f. eks. det bry som det er å få registrert en moped. Da må en jo gå både til den bilsakkyndige og politiet.

A. Bernhoft-Osa

HVOR GÅR GRENSEN?

Utstillingen «Hvor går grensen?», produsert av Norges Naturvernforbund, hadde premiere i Deichmanske Bibliotek på Tveita, Oslo, i juni.

Utstillingen, som består av 16 skjermer, belyser problemer i forbindelse med forurensninger av luft og vann. Den er i første rekke myntet på elever i ungdomsskolen, og vil fra høsten bli vist ved skoler omkring i landet.

Utstillingen er finansiert ved bidrag fra Oslo Handelskammer.

Forurensningsutstillingen begynner nå vandringen til landets skoler. Til høyre direktør Tore B. Lauritzsen i Oslo Handelskammer, til venstre forbundets organisasjonssekretær Per Valset.

NATURVERN PÅ FRIMERKER

Nye frimerker med naturvernmotiver ser stadig dagens lys omkring i verden. Spesielt er det dyrelivet som står i sentrum for interessen, noe som også gjelder den amerikanske «Wildlife Conservation»-serien som vi gjengir her. I en annen gate ligger det nederlandske World Wildlife Fund-frimerket, med organisasjonens symbol, pandaen, som sentralt motiv. Frimerket ble utgitt i forbindelse med prins Bernhards 60 års dag i fjor. Prinsen av Nederland er som kjent president i World Wildlife Fund.

«VARSLEREN»

«Varsleren» er navnet på et nytt, beskjedent men innholdsrikt naturblad for ungdom, utgitt på privat og ideell basis av lærerskolestudenter i Elverum. Drivende kraft er redaktøren, Erling Eikli, med redaksjonssekretær Einar Øfstaas som støttespiller.

De numrene som hittil er utkommet gir særlig orientering for feltbiologisk interesserte, og beskriver f. eks. enkelte spesielt interessante naturområder. Foruten hjemmelaget stoff, kan bladet også by på artikler av kjente naturskribenter, med Mikkjel Fonhus i spissen. Dessuten tas rene naturvernproblemer opp. «Varslerens» adresse er Gamle Trysilvei 49, 2400 Elverum.

INDIVIDETS ØKOLOGISKE ANSVAR

OM FORUTSETNINGENE FOR ØKOSAMFUNNET

Mot øko-samfunn eller sammenbrudd?

Forestillingene om fremtidens samfunn er i ferd med å endre seg. Uhemmet økonomisk vekstpolitikk etter de to verdenskriger har ført til miljøforstyrrelser som allerede har redusert livsstandarden i moderne industrisamfunn. I årene som kommer vil det ikke bare bli spørsmål om livsstandarden. Forskergrupper har drøftet seriøst neste generasjons muligheter for å overleve, eller unngå et verdensomfattende sammenbrudd som kan endre vår sivilisasjons karakter. Bakgrunnen er omfattende og økende miljøforstyrrelser, vårt enorme forbruk av jordens ressurser, og sterkt tiltagende overbefolkning og matbehov.

Det alternativ som kan bety redningen, er et endret samfunn, som kjennetegnes ved passende stor befolkning, kon-

trollert bruk av ressurser, vern om naturgrunnlaget, og hvor den industrielle produksjon er lagt om til å produsere varige bruksgjenstander, gi lite avfall, og ta avfallet inn i ny produksjon. Dette er øko-samfunnet. Stikkordene blir likevekt og stabilitet fremfor vekst og ekspansjon; målet å sikre og høyne livsstandarden, ikke ensidig den økonomiske levestandard.

Primitive samfunn har gjerne levet i slik harmoni med omgivelsene at de kan karakteriseres som øko-samfunn. For oss er oppgavene andre, mer omfattende og kompliserte, og vil stille svære krav til forskere, politikere og allmenhet.

Økopolitikk og ansvarlig individuell opp-treden.

Det er blitt påvist gjentatte ganger de

siste par årene at vår viten om sammenhengene i naturen, om oss selv og vårt miljø, må få konsekvenser i praktisk politikk. Som presisert av Ivar Myrnes og Magnar Norderhaug i Norsk Natur nr. 1/1971, trenger vi en økologisk fundert politikk, en økopolitikk.

Samtidig ser det ut til å være på det rene at de miljøproblemer menneskeheden står overfor i dag, ikke bare skyldes nasjoners egenmektighet og utilstrekkelige politiske handlingsprogrammer, men også uansvarlig individuell opptreden.

Stort sett har ansvarsfølelsen hos den enkelte ikke rukket ut over individets og familiens interesser. Det har vist seg at handlinger på dette grunnlag har blitt til skade for samfunnet og enkeltmenneskene på lengre sikt. Bruken av bilen har alt i mange år lettet de daglige gjøremål,

Et ledd i løsningen – industri som produserer varige bruksgjenstander som gir lite avfall. . . .

Foto P. A. Røstad.

AV
GEIR OG SIGMUND HÅGVAR

men foregår i dag på en slik måte at vi merker forskjellige skadevirkninger. De fleste foreldre har vurdert størrelsen på barneflokket etter økonomi, prestisje eller andre personlige grunner. På lignende måte har industriledere lenge prioritert bedriftens egne interesser. Etter hvert er det blitt tatt sterkere hensyn til også de ansatte, og i dag er man opptatt av industriens innvirkning i det samlede livsmiljø.

Det er nå påtregende nødvendig at individene blir seg sitt økologiske ansvar bevisst. På forskjellig vis vil individenes holdning bidra til å prege miljøsituasjonen:

* Myndighetenes økopolitikk må ha grunnlag i en opinion. Demokratiske politikere gir ofte uttrykk for at det er vanskelig eller umulig å ta et standpunkt som ikke har støtte hos folk.

* Kunnskaper og ansvarsfølelse hos individene er nødvendig for å kunne kritisere en uøkologisk politikk, og dermed nødvendig for å skape økopolitikk.

* Når økopolitikken skal gjennomføres, kan det bli nødvendig med individenes medvirkning i enkelthetene.

* Myndighetenes økopolitikk vil ikke kunne omfatte alle livsområder. Arbeidsoppgavene er mange, og myndighetene må prioritere. Selv på viktige livsområder vil det kunne ta tid før en effektiv miljøpolitikk kan iverksettes. På mange felter i dagliglivet vil det fortsatt være overlatt til oss selv å handle økologisk.

Individets holdning får derfor betydning på flere felter: dels i samvirke med politikere, dels på det man kan kalle indi-

videts eget virkeområde. Individets yrkesutøvelse kan også gi anledning til initiativ i miljøvernarbeidet. Grensen mellom virkefeltene er ikke skarp, men inndelingen kan være tjenlig som et utgangspunkt.

Samvirke individ – politikere.

I et demokrati som har utviklet en økopolitikk, kan vi vente et gjensidig og stadig samvirke mellom individer og politikere, slik vi kjenner det fra visse felter av samfunnslivet i dag.

Norsk politikk blir nettopp i disse år kritisert fordi miljøproblemene ikke blir tatt alvorlig nok. Noe gjensidig samvirke av betydning mellom individer og politikere i miljøvernarbeidet kan en ennå ikke peke på, heller ikke på noen utbredt po-

litisk vilje til å utforme en seriøs økopolitikk. Henvendelsene går oftest den ene vei, til politikerne, for om mulig å påvirke dem til handling.

Internasjonalt er situasjonen stort sett den samme. Vitenskapsmenn har gjentatte ganger funnet det tvingende nødvendig å summere opp kjennsgjerningene for politikerne, ganske nylig gjennom Mentonerklæringen (Norsk Natur nr. 4/1971). Hovedtrekkene i situasjonen burde nå være alminnelig kjent, og detaljkunnskap er å finne på stadig flere felter. Det er følgende viljen eller evnen hos flertallet av politikere det skorter på.

Årsaker til at vi fremdeles mangler en helhetlig økopolitikk, kan være flere:

- * Hovedtankene i økopolitikken bryter med tilvante, politiske forestillinger hos *alle* partier.
- * Det er sannsynlig at mange politikere forholder seg passive av frykt for å ta upopulære avgjørelser. Dette kan oppfattes som en svakhet ved partidemokratiet.
- * En passiv holdning hos politikerne blir lett fremkalt og forsterket ved den utbredte *kravmentalitet* som preger dagens velferdssamfunn.

Ganske mye kan gjøres av ikke-politikere for å endre denne situasjonen, og for å endre politikernes *oppfatning* av situasjonen. *Som individer og grupper kan vi bekrefte vår vilje til å innvette oss etter kjennsgjerningene og de tiltak økopolitikken krever.* Forskerne står i en særstilling, og har som sin fremste oppgave å formidle kunnskap og påvise *betydningen* av de opplysninger som legges fram. Deres arbeide må dels bestå i å påvirke politikerne direkte, dels indirekte ved

å opparbeide en saklig grunnet folkeopinion.

Opgaven er i virkeligheten å realisere demokratiet også i miljøvernarbeidet. Klarer vi det, vil det kunne bety at vi fornyer demokratiet også for øvrig. Men tiden arbeider ikke på vår side. Det er fare for at forløpet tar en gal retning, mot et samfunn som stadig sterkere reguleres og styres over hodet på folk, og hvor ytringene får form av streiker og demonstrasjoner. Vi har alt sett eksempler på slik kommunikasjonssvikt.

Individets eget virkeområde.

De fleste av våre utsagn eller handlinger er ikke ytringer til politikere, og går heller ikke ut på å medvirke til en bestemt politikk. I stedet gjelder de vårt forhold til hverandre, enkeltvis og innen familien, og til andre virksomme samfunnsenheter som bedrifter, skoler, vareleverandører, organisasjoner o. l. Vi tenker foreløpig på individet som privatmenneske, og holder yrkesutøvelsen utenfor.

Vår daglige virksomhet innenfor disse store livsområder innvirker på miljøsituasjonen på mange forskjellige måter. Derfor er det sannsynlig at stadig flere av våre handlinger vil bli forsøkt regulert gjennom en økopolitikk. Siden en økopolitikk ennå ikke er utformet og satt i verk, er spørsmålet *hva vi kan gjøre selv* for å fremme de formål økopolitikken skulle varet, ut fra egen innsikt og vilje til forsvarelig opptreden.

Mange av dagens miljøproblemer har klar sammenheng med at individene har opptrådt på en måte som var tillatt rettslig sett, men som var forkastelig i økologisk sammenheng. Vi har misbrukt vår frihet til å skaffe oss økonomisk gevinst og

materielle fordeler, blinde for bivirkningene på miljøet og de skader som rammer oss selv i neste omgang. *Massevirkningen* av individuelle feilgrep har vist seg å være farlig. Vi kan tenke på bruken av syntetiske vaskemidler, bruken av enkelte kjemiske plantevernmidler og hvordan biltrafikken har blyforgiftet tilgrensende drikkevann eller dyrket mark.

Vi tvinges nå til å se våre handlinger i fremtidsperspektiv og større geografisk sammenheng. Dette forutsetter en nytenkning som blir en personlig utfordring. Det er nødvendig å avstå fra visse handlinger som ut fra vårt nære interessefelt virker gunstige, og man må lære seg å verdsette økologisk riktige handlinger, selv om disse skulle stride mot ens umiddelbare, personlige interesser.

Problemet overbefolkning står i en særstilling, fordi befolkningstilveksten bestemmes direkte av individene selv, og fordi overbefolkning trekker med seg en rekke andre problemer som samfunnet gjerne forsøker å løse ad politisk vei. Selve overbefolkningsproblemet har politikerne stort sett ikke våget å angripe, åpenbart fordi det vil være å gripe inn på det helt personlige plan, og sterkere enn andre inngrep vil understreke situasjonens alvor.

Tvungen barnebegrensning er en lite ønskelig løsning, og kanskje ikke praktisk gjennomførlig. Den beste, og kanskje eneste løsningen er at barnetallet reguleres frivillig ut fra økologisk ansvarfølelse. Normen må bli to-barns-familier, eller kanskje helst et lavere gjennomsnittstall i begynnelsen for å oppnå en gunstigere befolkningstetthet enn den eksisterende.

Mye taler for at tilveksten nå bør reduseres eller stanses også i de nordiske land. Samfunnsdebatten om de problemer folkemengden *skaper*, viser dette, og det er ønskelig av prinsipielle grunner, for at vi kan delta fritt i å løse befolkningsproblemene utenlands.

Individets holdning til materielle goder og økonomiske verdier er nervetråden i et annet viktig problemkompleks. Holdningen gir seg uttrykk når individet skal fastlegge sitt eget behov og familiens, når økonomiske betraktninger skal vurderes mot andre hensyn, og konkret ved varevalg og i lønnsoppgjør.

Individene er ved sin holdning i slike spørsmål med på å dirigere nasjonens økonomiske liv og fastlegge de verdiopptatninger som blir regnet for gjengse.

Det var rimelig at materielle hensyn veiet tungt under gjenoppbyggingen de første ti-årene etter den annen verdenskrig. I dag har folk i Norge det stort sett trygt økonomisk. Likevel viser individer og grupper en kravmentalitet som er rent egoistisk og strider mot elementære prinsipper for ansvarlig økologisk opptreden. Holdningen viser seg bl. a. i ukritisk etterspørsel og bruk av luksusbetonte bruksting, f. eks. snøscootere, og i lønnsforhandlingene. Store lønnsutbetalinger fra bedriftene minsker lønnsomheten, gjør det vanskeligere å investere i miljøvernende tiltak, og presser produksjonen med ytterligere forurensninger som resultat. Lønnskravene svekker statens økonomiske evne til å løse miljøvernoppgavene. Den uhemmete kravmentalitet som kommer til uttrykk på flere felter, gjør det i sin *alminnelighet* vanskeligere for myndighetene å vinne individene til samarbeid i miljøvernspørsmål.

Individer med kunnskaper om ressursforbruket og miljøsituasjonen vil i stedet redusere sitt eget forbruk, vise måtehold i lønnsforhandlinger, være omtensksom ved valg av forbruksvarene og bruke dem omhyggeliger enn før. Man vil foretrekke varer som ikke er foredlet for sterkt, og som derfor har mest mulig av den opprinnelige næringsverdi i behold, varer som forurenser lite, som har lite emballasje, eller emballasje som kan brukes på nytt av produsenten eller forhandleren. Man vil boykotte miljøskadelige varer, eventuelt arbeide for å få produksjonen stanset eller endret, eller forsøke å trekke produsenten til ansvar rettslig sett. På dette feltet ligger det utvilsomt en stor utfordring til den enkelte, og oppgaven er interessant fordi man kan utrette noe daglig. På litt lengre sikt kan man oppnå å regulere etterspørsel og produksjon av viktige varer. Organisert forbrukersamarbeid er i denne sammenheng en nærliggende tanke.

I USA er det blitt satt opp omfattende handlings-lister som skal vise hvordan individet bør opptre i dagliglivet. Man har talt om *øko-etikk* og *miljø-moral*. Det er utvilsomt verdifullt å understreke at man bør handle ut fra et helhetssyn. Men samtidig bør man være varsom, så man ikke betoner plikt-synspunktene for sterkt. Det kan føre til likegyldighet og handlingslammelse. Det er antagelig mest fruktbart å påvise de *valgmuligheter* individet har, og understreke det positive, byggende og personlig tilfredsstillende ved riktig handlemåte. Den innstilling at ens egen medvirkning er nødvendig og verdifull, gir også det beste grunnlag for samvirket individ – politikere.

Individets yrkesutøvelse.

Den enkelte kan ha anledning til å ta økologiske hensyn ved yrkesvalget og i yrkesutøvelsen, og plikter i blant å gjøre det.

Både *vareprodusenter, bedriftsledere* og *politikere* har et personlig ansvar, og ansvaret hviler særlig tungt på dem fordi de har spesielle forutsetninger for å yte noe konstruktivt i miljøvernarbeidet. Politikernes oppgave består særlig i å nyprøve verdien av tradisjonelle synspunkter, bruke dagens viten som grunnlag for et samlet politisk program, ta tilstrekkelig initiativ i enkeltsaker og arbeide for å forbedre samvirket individ – politikere. *Forskerens* spesielle ansvar overfor politikere og allmenhet er berørt tidligere. Her kan det tilføyes at samarbeidet utover tradisjonelle faggrenser blir stadig viktigere for å sikre livsmiljøet. Innenfor *juridiske fag* og *samfunnsfag* kan forskjellige vurderinger bli farget av vår økologiske viten. *Tjenestemenn* i stat, fylke og kommune vil oppleve at økologiske hensyn i blant *skal* tillegges vekt ifølge vanlige regler om saklighet. *Lærernes* og *foreldrenes* arbeide for barnas undervisning og oppdragelse er blitt ennå viktigere og mer ansvarsfullt enn før. Når miljøspørsmålene er blitt drøftet på skolene, har det gjerne vist seg at barna har hatt vanskelig for å forstå den ensidige tankegang som lenge har preget myndighetenes politikk og mange voksnes opptreden.

Håpet for fremtiden består i at kunnskap om situasjonen kan få flest mulig til å samarbeide om økopolitikk og egne tiltak, på tvers av yrke, partier og nasjonale grenser, i en solidaritet som også omfatter fremtidige generasjoner og det liv vi ser i miljøet rundt oss.

MAGNAR NORDERHAUG

BOUVETØYA FREDET SOM NATURRESERVAT

*Utsyn fra Røstadvollen mot Norvegia-
odden. Foto T.S. Winsnes/Norsk Polar-
institutt.*

Forhistorie

Ved kongelig resolusjon av 17. desember 1971 er Bouvetøya fredet som naturreservat.

Tanken om fredning på Bouvetøya ble første gang tatt opp i 1962 av Den norske seksjon av det internasjonale fuglefredningsråd, ved et forslag om fredning av fuglelivet på Bouvetøya og Peter I's øy. Saken ble imidlertid henlagt i påvente av regler for plante- og dyrefredning i Antarktis under SCAR (den internasjonale komite for Antarktis-forskning).

Anbefalinger om bevaring av plante- og dyrelivet i Antarktis ble vedtatt på det 5te konsultative møte under Antarktistraktaten i Paris 1968. Disse anbefalinger ble godkjent av Norge (i statsråd, september 1969), og ga en god naturvernmessig sikring av de antarktiske traktat-områder (herunder Dronning Maud Land og Peter I's øy). Bouvetøya, derimot, ligger utenfor det område som Antarktistraktaten dekker.

Fredningsspørsmålet på Bouvetøya fikk ny aktualitet i 1970 i og med en sørafrikansk henvendelse om kommersiell fangst av pingviner på Bouvetøya for salg til dyrehaver. Utfra gjeldende regler, var fuglelivet på øya ikke underlagt noen særlig beskyttelse. Spørsmålet om en fredning av pingvinene ble da reist. Dette måtte imidlertid ansees som lite hensiktsmessig, idet fredning av en dyreart, uten å sikre dens livsmiljø, får betraktes som en lite tidsmessig beskyttelsesform i vår tid. Med utgangspunkt i dette fremmet Norsk Polarinstitutt et forslag i januar 1971 om fredning av Bouvetøya som naturreservat. Forslaget fikk tilslutning fra de berørte organer, og Kommunal- og arbeidsdepartementet fremmet så det utkast til kongelig resolusjon om fredning av Bouvetøya som i desember 1971 ble vedtatt i statsråd.

Bouvetøya

ligger på 54°26'S, 3°24'Ø og er den mest

isolerte øya på jorden. Øya, som er en vulkantopp med krater, er den sørligste av øyene på den midtatlantiske ryggen (som i nord begynner ved Jan Mayen).

Øyas lengde er ca. 9.5 km, og bredden er 7.5 km. Av totalarealet på ca. 50 km² er maksimalt 2.5 km² (5% av totalarealet) bart land, (Lunde, 1965). I tilknytning til hovedøya ligger en ca. 500 m lang holme, Larsøya. Denne har vesentlig betydning for dyrelivet, da hele holmen er isfri. Hele Bouvetøyas kratertopp, (780 m o. h.) og sidene er dekket av en stor kåpebre.

Øya ble oppdaget i 1739 av en fransk ekspedisjon ledet av J. B. L. Bouvet. Det neset som da kom til syne i tåkehavet ble antatt å være en del av det (da uoppdagede) antarktiske kontinent.

Øya ble gjenoppdaget i 1808, men først i 1822 ble det gjort landstigning på øya fra et amerikansk fartøy.

Den 1. desember 1927

anløp fartøyet Norvegia Bouvetøya, og

kaptein H. Hornvedt annekterte øya for Norge. Senere har en rekke ekspedisjoner vært i land på øya, selv om både værforholdene, mangelen på havner og en rekke båer og skjær gjør landstigning vanskelig og risikobetont. (Øya ligger i det værharde vestavindsbeltet, og er som regel tåkedekket.)

I årene 1927–31 var Norvegia ved Bouvetøya 5 ganger i forbindelse med de ekspedisjoner som konsul L. Christensen lot utruste. I ekspedisjonen i 1928–29 deltok forøvrig zoologen dr. O. Olstad. Hans undersøkelser ga den første, mer fullstendige oversikt over øyas dyreliv (Holgersen 1960, Olstad 1929).

Etter 1945 har flere ekspedisjoner, deriblant britiske, norsk, sør-afrikanske og russiske, vært i land på Bouvetøya. I 1958 foretok B. Luncke og T. S. Winsnes fra Norsk Polarinstitut endel radarstudier av øya, ombord i m/s Polarbjørn (Winsnes 1966). I mars/april 1964 deltok nordmannen T. Lunde som glasiolog i en engelsk/sørafrikansk ekspedisjon som undersøkte mulighetene for å etablere en værværingsstasjon der. Lunde, 1965).

I 1966 deltok T. S. Winsnes påny i en ekspedisjon til øya, denne gang som rådgiver for en sørafrikansk ekspedisjon. Siden da har ingen nordmann vært iland der. Det er imidlertid å håpe at det snart blir anledning til nye norske undersøkelser på den ensomme øya. I og med reservatetableringen er det bl. a. av vesentlig interesse å få utført en mer utførlig biologisk kartlegging og studert bestandsforholdene hos Bouvetøyas fåtallige pattedyr og fugler nærmere.

Pattedyrfaunaen

på Bouvetøya består av to arter, nemlig

pelssel (*Arctocephalus tropicalis*) og sjøelefant (*Mirounga leonina*) og muligens Ross-sel (*Ommatophoca rossi*). Bestanden av pelssel ble i 1928 anslått til 1000–1200 (Olstad 1929). Dette er f. ø. i overensstemmelse med angivelser fra 1964 (Lunde 1965). Et område (Westwindstranda) er nydannet i de senere år (utrasing eller vulkansk utbrudd). I dette området hadde 500–600 pelssel tilhold i 1966 (Winsnes 1966). Hvorvidt dette er en direkte bestandsøkning, er ennå et uklart, men interessant spørsmål.

Bestanden av sjøelefanter ble av Olstad (1929) anslått til ca. 70–80 individer i 1928. Lunde (1965) angir imidlertid bestanden til «flere hundre», slik at bestandsstørrelsen for denne arten er temmelig usikker.

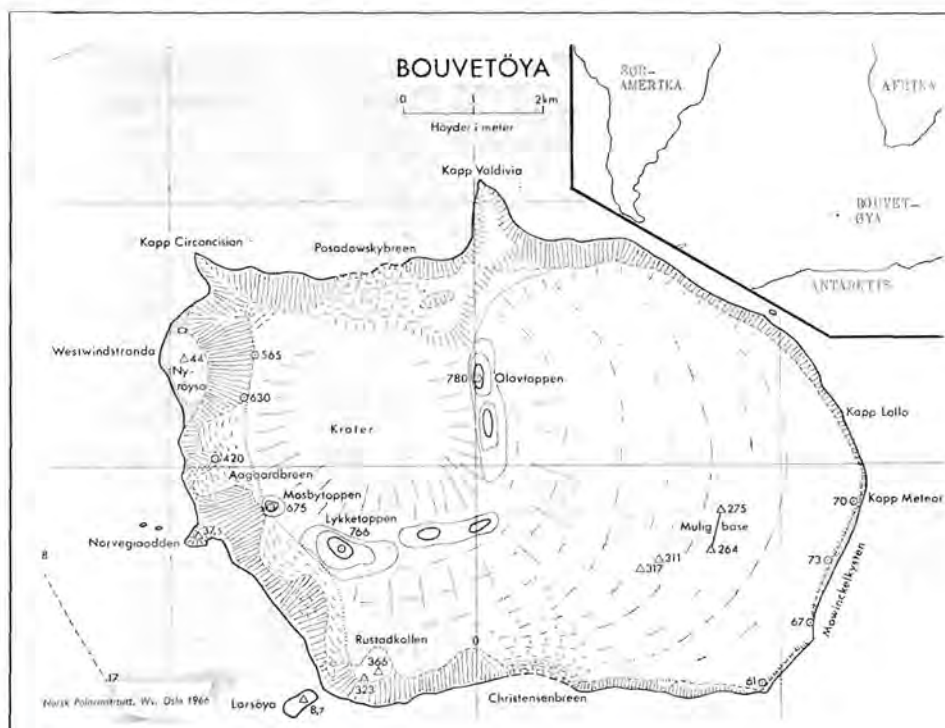
Både pelssel og sjøelefant har vært fredet på Bouvetøya i medhold av kongelig resolusjon av 4. juni 1965.

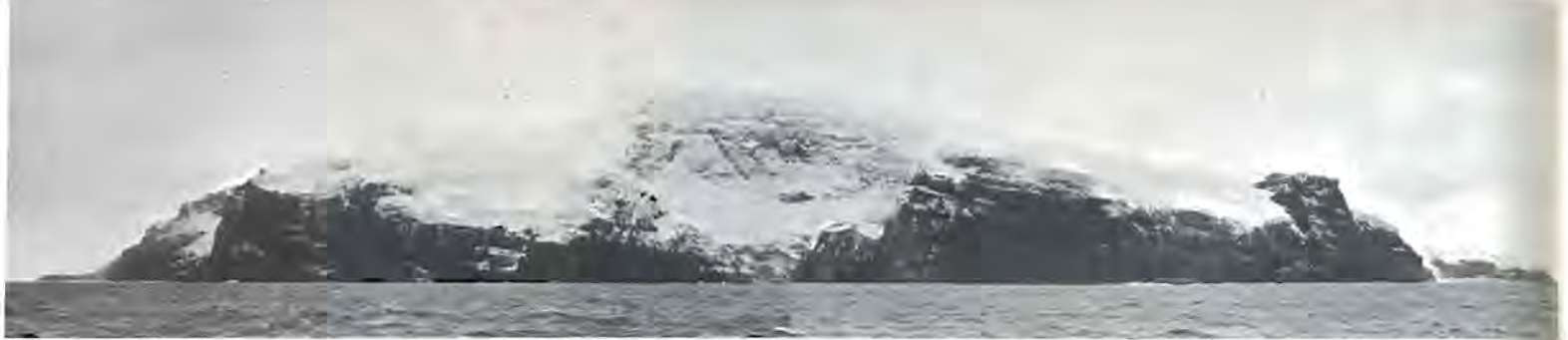
Fuglelivet

er også ekstremt artsfattig, idet bare 14 arter med sikkerhet er påvist der. Av disse er 8 funnet hekkende og 6 sett sporadisk. Tre pingvinarter, adeliepingvin (*Pygoscelis adeliae*), ringpingvin (*Pygoscelis antarctica*) og gulltopp-pingvin (*Eudyptes chrysolophus*) hekker (hovedsakelig på Larsøya og Westwindstranda (Nyroysa).

Fullstendige bestandsoversikter mangler, men observasjoner fra Nyroysa i 1958 (Heintz 1962 etter Soljanik), kan muligens illustrere det innbyrdes mengdeforholdet. I nevnte område ble det registrert 680–800 ringpingviner, 150 gulltopp-pingviner og 56 adeliepingviner.

Særlig tallrik er den sølvgrå petrelen (*Fulmarus glacialisoides*) som ifølge Lunde (1965) forekommer i ti-tusener. Andre hekkfugler er kappdue (*Daption capensis*), storjo (*Catharacta skua*),

snøpetrell (*Pagodroma nivea*) og en ternart (*Sterna vittata*).

Sporadisk forekommer blå albatross (*Phoebastria sp.*), stinker (*Macronectes giganteus*), iskappdue (*Thalassoica antarctica*), Wilsons havsval (*Oceanites oceanicus*), svartbuket stormsvale (*Fregata tropica*) og blå petrell (*Halobaena caerulea*).

De fredningsbestemmelsene

som nå er gjort gjeldende for reservatet Bouvetøya tar ikke bare sikte på å gi dyrelivet og den sparsomme lav-vegetasjonen beskyttelse. Bestemmelsene omfatter fredning av hele øya som et enhetlig livsmiljø. Ingen anlegg, bygninger e. l. kan etableres der uten særskilt tillatelse fra de norske myndigheter. Videre er ilandføring av fremmede dyrearter forbudt, og det er iverksatt bestemmelser for å hindre alle former for forsøpling og forurensning som kan være til skade for øya og de biologiske systemene som eksisterer på denne ensomme utposten. Bestemmelsene tar m. a. o. sikte på at dette biologiske systemet, skapt under lang tids isolasjon, fortsatt skal kunne eksistere uten menneskelige inngrep.

Betydningen.

Mange vil kanskje spørre hvilken hensikt det har å frede en nediset klippeøy der mennesker så å si aldri setter sine ben.

I den forbindelse må vi huske på at

Bouvetøya sett fra sørvest. Ved Norges fredning av denne øya er et av Jordens mest isolerte og uberørte økosystemer sikret for ettertiden. Foto T.S. Winsnes/Norsk Polarinstiutt.

urørt, opprinnelig natur er i ferd med å bli en av jordens mangelvarer. Dette gjelder ikke minst øysamfunnene, som de fleste steder er drastisk omformet ved kolonisering og menneskelige inngrep.

Med sin sårbarhet, sin spesielle egenverdi og betydning som vitenskapelige referanseområder er bevaringen av jordens siste, urørte øyer og øygrupper idag en betydningsfull internasjonal naturvernoppgave. Dette gjelder også i de antarktiske og sub-antarktiske farvann. Fredningen av Bouvetøya er også i pakt med det internasjonalt aksepterte grunnsyn at plante- og dyrelivet på de antarktiske landområdene representerer særlig verneverdige og uerstattelige naturdokumenter. Etter at det nå er enighet om forholdsvis effektive naturvernbestemmelser for selve Antarktis mellom de invol-

verte traktatland, blir søkelyset mer og mer rettet mot øyene i de sub-antarktiske farvann. De biologiske systemene på mange av disse øyene, har på grunn av sin lange isolasjon, utviklet helt spesielle særegenheter. Hvor lite motstandsdyktige de er overfor menneskelige inngrep, vidner dessverre forholdene på mange av dem, så alt for godt om.

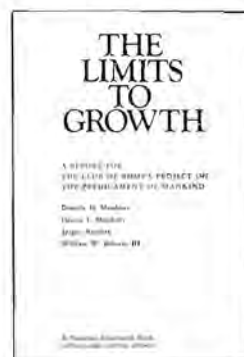
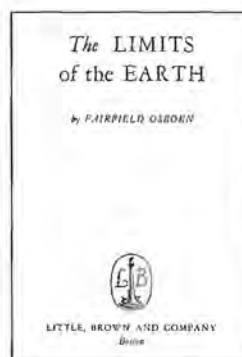
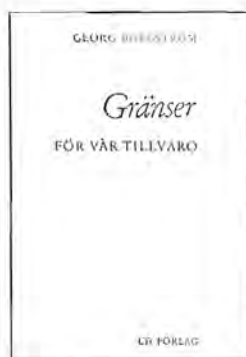
Under et SCAR-symposium om antarktisk økologi i Cambridge, 1968, ble behovet for vern av de gjenværende, urørte, sub-antarktiske øyene særlig understreket.

På denne bakgrunn framstår Norges fredning av Bouvetøya ikke som noen kuriositet, men som et eksempel med krav på internasjonal interesse. Fredningen er et bidrag til arbeidet med å bevare jordens siste, urørte øy-systemer.

Referanser.

Heintz, N.	1962:	Nyere iakttagelser over fuglelivet på Bouvetøya.
<i>Norsk Polarinst. Arb.</i> 1962: 163-164.
Holgersen, H.	1960:	Fugl i norske biland. 2. Bouvetøya.
<i>Sterna</i> 4 (1): 1-9.
Lunde, T.	1965:	Fra et besøk på Bouvetøya.
<i>Norsk Polarinst. Arb.</i> 1963: 197-203.
Olstad, O.	1929:	Trekk fra sydishavets dyreliv.
<i>Norsk Geog. Tidsskr.</i> 2: 511-534.
Winsnes, T. S.	1966:	Besøk på Bouvetøya i 1958 og 1966.
<i>Norsk Polarinst. Arb.</i> 1965: 143-149.

VITEN OG HANDLING

AV BREDO BERNTSEN

Roma-klubben «The Club of Rome» er en gruppe ledende økonomer, planleggere og forretningsfolk som begynte sitt arbeid med å drøfte sentrale samfunnsproblemer i 1968 etter initiativ av den italienske økonomen Aurelio Peccei, tidligere leder for Olivetti-konsernet. Med en donasjon fra «Stiftung Volkswagenswerk» søkte man til USA for å undersøke hva som vil skje i tiden fremover om utviklingen får fortsette som til nå. Jay Forrester ved Massachusetts Institute of Technology fikk i oppdrag på EDB-basis å søke å løse oppgaven. (Nordmannen Jørgen Randers har vært en av medhjelperne til Forrester.)

Forskningsprosjektet som Peccei mente det var viktig å få utredet fikk navnet «The Limits to Growth». Det publiserte resultatet av prosjektet som utkom i år (1972) har vakt internasjonal oppsikt

idet konklusjonen klart er at det finnes *grenser* for hvor langt den økonomiske og befolkningsmessige vekst kan tillates uten at en katastrofe vil inntreffe fordi matmangel oppstår, forurensninger ødelegger miljøet eller fordi ressursene rett og slett tar slutt. Vekst- og befolkningsstabilisering er eneste løsningen om vi skal slippe nære fremtidige katastrofer.

Det er særst gledelig at advarslene veker oppsikt – men man må også spørre seg når myndighetene skal *handle* etter den *viten* vi nå sitter inne med. Et viktig poeng i denne sammenheng er det at denne advarsel langt fra representerer noen nytenkning, men mere kommer som en klar *videreføring* av tanker og slutninger satt frem tidligere. Mange seriøse forskere har tidligere søkt å få menneskene til å ta til vettet, uten særlig hell. Ikke minst Georg *Borgström* bør nevnes. Hans

bøker «Mat for miljardene» (1962), «Gränser för vår tillvaro» (1964) og «Världens mat» (1968) – alle oversatt til norsk – har vært skjellsettende med de krav vitenskapsmannen har kommet med om at menneskene må få av seg skylappene og handle. Hva ikke så mange idag vet, men som vi her ønsker å få slått fast er at de virkelige pionértankene ble fremstilt allerede like etter krigen. Forfatteren Fairfield Osborn er en av dem som tidligst var ute for å få menneskene til å endre kurs. Hans bøker «Our plundered Planet» (Boston 1948) og «The Limits of the Earth» (Boston 1953) er klassikere som burde ha vært obligatorisk lesning for samfunnsplanleggere, teknologer, bedriftsledere og politikere. En annen pionér er William *Vogt*, spesielt med boken «Road to Survival» som kom ut samtidig med Osborns første (1948). En

nordmann bør merke seg at den ble be-
hørig anmeldt i en fire siders lederartik-
kel i Teknisk Ukeblad 21. april 1949: «En
økologisk Jeremias» av ingen ringere enn
Georg Brochmann. I «Road to Survival»
spådde Vogt – som da var sjef for den
panamerikanske unions avdeling for na-
turbevaring – en verdensomfattende ka-
tastrofe om en ikke snudde om i tide. Det
var på grunnlag av moderne økologisk
tenkning (!) forfatteren kom til den kon-
klusjon at det måtte en drastisk nytenk-
ning til om en skulle få utviklingen inn i
et nytt og bedre spor. Rovdrift og gal
bruk av teknikken har ført helt galt av-
sted hevdet Vogt, ved siden av en uheldig
befolkningsøkning. Hvis ikke statene end-
ret kursen i tide – i retning av stabilise-
ring istedenfor vekst - fryktet han en ver-
densomfattende, katastrofal konkurs.
Vogts katastrofeteori ble av enkelte
våkne mennesker, som Brochmann her
hjemme, tatt ad notam, men snart ble –
tragisk nok – hans og andres advarsler
glemt eller fortrenget av en bastant frem-
skrittsoptimisme.

Senere er altså disse tankene tatt opp
flere ganger og har nå gitt som resultat
«The Limits to Growth» – «Vekstens
grenser». Dette grundige og interessante
arbeidet hvor økologisk tenkning og mo-
derne datateknikk er brukt sammen gir et
utmerket resultat til innsikt for dem som
ønsker å vite i hvilken retning utviklingen
går. Svaret er utvetydig: sultende men-
neskemasser, sykdommer, ødeleggelse av
klodens siste ressurser og enorme foru-
rensninger. Når skal det *handles* like
utvetydig for å få utviklingen i en annen
og riktigere retning? Man får håpe at
Stockholmskonferansen har gitt støtet til
en radikal kursendring. ❀

MER Å VITE OM NATURVERN!

De første heftene i Norges Naturvernforbunds nye bokserie foreligger nå:

BREDO BERNTSEN: LITTERATUR OM NATUR

En omfattende bibliografi over naturvernlitteratur.

Dette er selve kilden til kildene for foredragsholdere, naturvern-
skribenter og alle som vil skaffe seg allsidig orientering om natur- og
miljøvern!

96 sider. Format A 5. **Pris kr. 16,—.**

ODDVAR SKRE: SUR NEDBØR

En grundig innføring i de alvorlige problemene i forbindelse med
svovelholdig røykutslipp, om årsakene og om virkningene på bio-
logisk produksjon. For alle som mener at naturvernopinionen må
bygges på kunnskap om problemene!

50 sider. Format A 5. **Pris kr. 13,—.**

Til Norges Naturvernforbund, Akersgt. 63, Postboks 8268, Hammersborg, Oslo 1.
Postgiro nr. 9460. Bankgiro nr. 6001.05.70835.

Jeg bestiller med dette:

... eks. av B. Berntsen: Litteratur om natur å kr. 16,-, tils. kr.

... eks. av O. Skre: Sur nedbør å kr. 13,-, tils. kr.

Navn:

Adresse:

Poststed:

Beløpet kr. sendes vedlagt i sjekk/sendes samtidig pr. bankgiro/post-
giro/postanvisning (stryk det som ikke passer).

Publikasjonene bes sendt i oppkrav.

NB! Ved oppkravsbestilling kommer porto og oppkravsgebyr i tillegg.

EF OG NATURVERNET

Tillegg til Norsk Natur nr. 3 - 1972

NATURVERNFORBUNDET OG EF

På Norges Naturvernforbunds representantskapsmøte på Bolkesjø 5. og 6. mai i år, ble det besluttet å søke utgitt et spesialnummer av «Norsk Natur» med stoff til belysning av natur- og miljøvernproblemene i relasjon til norsk medlemskap i EF.

Representantskapet ønsket ikke å ta stilling til eller drøfte spørsmålet for eller mot norsk medlemskap i De europeiske fellesskap, men det var bred enighet om å gi tidsskriftets lesere en innføring i det viktigste materiale som foreligger på området.

Fra representantskapets side var det en klar forutsetning at «EF-nummeret» som helhet skulle fremtre som en nøytral publisasjon, der de to partenes syn skulle få tilnærmet samme spalteplass.

Av praktiske grunner har det vært nødvendig å utgi EF-publikasjonen som en del av «Norsk Natur» nr. 3. Under det forberedende arbeide med publikasjonen har vi, bl.a. når det gjelder valg av forfattere, vært i kontakt med Europabevegelsen i Norge og Folkebevegelsen mot norsk medlemskap i Fellesmarkedet.

MILJØPROBLEMER, NATURVERN OG FRITIDSMULIGHETER

Begrepet levestandard har i de fleste europeiske land undergått en gjennomgripende revurdering i de senere år. Det er anerkjent i Norge, såvel som i andre land, at en ensidig økonomisk målsetting ikke lenger er tilstrekkelig i stater som allerede har oppnådd en høy materiell levestandard. Den høye materielle levestandard og de store befolkningskonsentrasjoner har hittil ført til belastninger på miljøet. Miljøvern er derfor ikke bare en kamp mot forurensninger, men et arbeid for et samfunn med høy livsstandard i videste forstand.

Forurensningene stanser ikke ved grensene, og et internasjonalt samarbeid er derfor nødvendig for at kampen mot forurensninger skal bli effektiv. Havforurensning er særlig alvorlig, siden havene er den endelige mottaker for de fleste utslipp til luft, elver og innsjøer.

Mange av miljø- og forurensningsproblemene kan bare løses gjennom et forpliktende internasjonalt samarbeid. Før et effektivt globalt samarbeid er etablert, vil det være naturlig å bygge på regionale organisasjoner. Det henger også sammen med det forhold at mange av problemene er regionale. For EF-landene fremstår

Fellesskapet som en naturlig enhet for en fremtidig samordning av en rekke miljøtiltak. Det utvidede EF vil omfatte de fleste industrialiserte land i Europa.

Miljøverntiltak krever ofte betydelige investeringer, såvel fra det offentlige som fra næringslivets side. Det vil dermed bli en kostnadskrevende faktor for næringslivet og således påvirke dets konkurranseevne i forhold til næringslivet i andre land. Det er derfor av sentral betydning at det oppnås enighet landene imellom om en koordinert innsats for bedre miljøbeskyttelse, samtidig som konkurranseevnen over landegrensene ikke forskyves. Samarbeidet i EF har en slik tyngde at det gir en rimelig garanti mot slik konkurranseforvridning.

For Norges vedkommende er det av flere grunner nødvendig at bl. a. luftforurensningsproblemene blir løst i europeisk sammenheng. Nedfall av sur eller forurenset nedbør i form av snø eller regn er kanskje et av de mest alvorlige forurensningsproblemer i Norge. Problemet skyldes i det alt vesentlige utslipp til luft fra kilder utenfor Norge, og det er sterke indikasjoner på at denne forurensning kommer fra kilder i Sentral-Europa og

Storbritannia. Problemet er særlig alvorlig for Norge fordi jordbunnen i motsetning til i Storbritannia og store områder av Kontinental-Europa, har lite basiske materialer. Det er bare gjennom et forpliktende internasjonalt samarbeid at man kan påvirke utviklingen i retning av å få satt i verk tiltak mot disse forurensende utslipp i Europa.

Miljøvernsspørsmålet er i de senere år gitt høy prioritet i de enkelte EF-land. Roma-traktaten inneholder ingen spesielle bestemmelser om miljøvern, men det er på det rene at traktaten kan anvendes som hjemmel for bestemmelser om tiltak mot f. eks. forurensninger. Det som eksisterer av regler og bestemmelser på miljøvern- og forurensningsområdet innenfor EF er i alt vesentlig nasjonale tiltak, truffet av de enkelte medlemsland. I den senere tid pågår det en reorganisering og koordinering av miljøvernarbeidet i EF-landene. Flere av disse land har omfattende bestemmelser for natur- og miljøvern, og noen av dem har også opprettet egne miljøverndepartementer.

Ønsket om å gi miljøvernsspørsmålene en sentral plass innen EF er kommet klart til uttrykk, og Kommisjonen har

tatt initiativ for bl. a. å komme i gang med løsningen av konkrete miljøproblemer. Kommisjonen fremla i juli 1971 en samlet miljøplan for Fellesskapet der det går fram at såvel Kommisjonen som de enkelte medlemsland må ofre større oppmerksomhet på de kvalitative sider ved den teknologiske utvikling, integrering av økologiske faktorer i økonomiske beslutninger, akseptering av de økonomiske ofre som er nødvendig for å bekjempe forurensinger, og tilpasning av eksisterende institusjoner med sikte på å behandle og løse problemer som måtte overskride tradisjonelle politiske og økonomiske grenselinjer. Handlingsprogrammet omfatter følgende punkter:

- Innføring av felles bestemmelser rettet mot helseskadelige forurensinger.
- Koordinert miljøforskning.
- Koordinert registrering av forurensinger.
- Beskyttelse av naturressurser og naturområder.
- Støtte til regionale tiltak mot forurensinger.
- Opprettelse av europeisk miljøinstitutt.
- Koordinert deltakelse i mer omfattende internasjonalt samarbeid om miljøvernsspørsmål.

Kommisjonen avventer for tiden medlemslandenes kommentarer til planen. Ut fra norske interesser synes programmet å gi et godt utgangspunkt for samarbeid innen EF om behandling av miljøproblemer. Det blir lagt vekt på at Fellesskapene på regional basis vil kunne bidra til å påskynde iverksettelsen av samordnede og dermed mer effektive miljøverniltak. Gjennom Fellesskapene vil det også være mulig at saksområdet blir tatt i betrakt-

ning ved utformingen av den økonomiske politikk, særlig industripolitikken.

I Kommisjonens plan blir det pekt på at de eksisterende traktatbestemmelser ikke gir EF's organer tilstrekkelig hjemmel til å gjennomføre et slikt program. Behovet for et forpliktende internasjonalt samarbeid om miljøvernsspørsmål tilsier at det fra norsk side gis støtte til arbeidet med å gi EF's organer særskilt myndighet på omforente områder av miljøvernpolitikken og det blir lagt vekt på at EF har større politisk tyngde enn øvrige internasjonale organisasjoner.

Som et eksempel på miljøverniltak som er under aktiv drøfting i EF er å redusere eller fjerne skadevirkningene av avløpssgassene fra bilmotorer. Fra tysk side tar man sikte på å gjøre dette ved å redusere blyinnholdet i bensinen. Ekspertene fra andre land anser imidlertid at en reduksjon av blyinnholdet vil kunne medføre, dersom man ønsker å bevare bensinens nåværende egenskaper, en økning av andre tilsetningsstoffer og en økning av avløpssgassenes giftighet. Kommisjonen er innstilt på å nytte alle midler til dens rådighet for at effektive tiltak vedtas på fellesskapsplan så raskt som mulig. Etter Kommisjonens syn bør en rasjonell politikk på dette særlige område bestå i at man treffer de nødvendige samordnede beskyttelsestiltak for å unngå ulikhet i lovgivningen og administrative bestemmelser mellom medlemslandene, samtidig som man snarest mulig gjennom forskning søker å fylle de hull som er tilstede i kunnskapene på dette område.

Fellesskapet har allerede tatt initiativ til et samarbeid med andre europeiske land på visse områder. I dette samarbeid deltar Norge foreløpig i to forsknings-

prosjekter. Det ene vedrører avløpsvann og kloakkslam, og det andre påvisning av mikroforurensinger i vann.

På enkelte begrensede områder er det allerede etablert visse former for miljøvernssamarbeid innen Fellesskapet. Innen EURATOM er det f. eks. iverksatt felles bestemmelser vedrørende beskyttelse mot radioaktiv stråling. Innen EKSF er det iverksatt regulering vedrørende beskyttelse av arbeidstakernes helse mot gasser og partikler.

Deltakelse i Fellesskapene fører ikke med seg at medlemslandene blir avskåret fra å iverksette nasjonal miljøvernpolitikk. Norge vil kunne beholde det eksisterende lovverk, f. eks.

- Lov av 1971 om planlegging i strandområder og som forbyr bygging nærmere kystlinjen enn 100 meter.
- Naturvernloven av 1970 om bevaring og forurensning av naturen.
- Lov av 1970 om begrensning av adgangen til bruk av fyringsolje m. v.
- Bygningsloven av 1965 om bestemmelser for general- og regionalplanlegging.
- Plantevernloven av 1963.
- Naboloven av 1961 som ved konsesjonsbestemmelser dekker alvorlige former for luftforurensning fra industri.
- Vassdragsloven av 1940 som bl. a. inneholder konsesjonsbestemmelser vedrørende bruken av landets vannkraftressurser.

Flere norske konsesjonslover, f. eks. de som gjelder erverv av skog-, jord-, fjell- og myrområder, praktiseres i dag stort sett slik at søkerens statsborgerskap er uten betydning. Erverv av hyttetomter o. l. for fritidsformål som ikke skjer i nærsjøområdet omfattes ikke av Roma-

FRA FOLKEBEVEGELSENS MOTMELDING

MILJØ- OG NATURVERN

Forord

Natur- og miljøvern må i dag sees i et langt videre perspektiv enn det som hittil har vært vanlig. Man har inntil nylig betraktet det fortrinnsvis som et spørsmål om å verne (fred) vakker natur, men det som kreves i dag er en radikal utvidelse av dette vern til den natur og det miljø vi stadig ferdes i. Derved kommer natur- og miljøvern imidlertid til også å omfatte alle de økonomiske, politiske og andre faktorer som virker inn på denne natur og dette miljø. Natur- og miljøvernsspørsmålet berører således en rekke sektorer

av vårt samfunnsliv, nasjonalt som internasjonalt.

En uttømmende behandling av hele dette problemkompleks ville selvsagt sprengte rammen for den foreliggende utredning, og vi må derfor begrense oss til en mer prinsipiell drøftelse av de viktigste sider ved det. Dessuten må vi ta den reservasjon at det naturligvis ikke er noen gitt å kunne si hvordan utviklingen i enkeltheter vil komme til å bli i tiden fremover, hverken innenfor eller utenfor EEC. Hva vi imidlertid kan gjøre er å peke på utviklingen og politisk praksis frem til i

dag, og videre påpeke de *tendenser* som ligger i EEC's struktur og i filosofien bak organisasjonen, og som ikke minst kommer til uttrykk i dens *planer* for natur- og miljøvern.

1. Miljø og natur – utviklingen og situasjonen i Norge i dag.

Karakteristisk for situasjonen i vårt land i dag er en stadig økende konsentrasjon og urbanisering. Folk flytter fra bygdene og småstedene inn til byer og vekstsentra. Denne prosessen er ikke av ny dato, idet det allerede fra midten av 1800-tallet har

traktaten. De til enhver tid gjeldende generelle konsesjonsbestemmelser kommer da uavkortet til anvendelse. De ovenfor nevnte konsesjonslover vil for øvrig bli foreslått erstattet av en ny lov om erverv av fast eiendom som er under forberedelse i Landbruksdepartementet.

Medlemskap i EF vil føre til at Norge kommer med i et samarbeid som gir muligheter for effektiv samordning av miljøvern tiltak på regional basis.

Den økonomiske utvikling i Norge vil i høy grad være avgjørende for i hvilken

utstrekning kampen mot forurensningene lykkes. Miljøvern koster i første rekke penger, da tekniske løsninger finnes for de fleste problemer. Fortsatt økonomisk vekst er derfor en forutsetning for effektivt miljøvern i Norge, idet økonomisk vekst er nødvendig for å kunne skaffe til veie de midler som trengs for investeringer i miljøvern. Redusert vekst vil nødvendigvis få følger for evnen til å investere i miljøvern. En slik situasjon vil stille krav om kostnadsreducerende tiltak. Spesielt eksportindustrien

vil derfor ved å stå utenfor EF ha reduserte muligheter for å kunne investere i miljøvern utstyr.

Medlemskapet i EF vil føre til at Norge kommer i gang med en industriutvikling i retning av mer avansert produksjon, d. v. s. såkalt intelligensindustri som er særpreget ved høy bearbeidelsesverdi og små forurensningsproblemer. Utviklingen av en slik industri, f.eks. innen elektronikk og instrumentindustri forutsetter et stormarked.

SORTELAND

Tidlig i vinter ble Sør-Norge dekket av grå-sort sne, forårsaket av nedfall fra Ruhr-industrien.

—Er vi nå i Fellesmarkedet?
(«Politiken», København)

vært en økende overgang fra primærnæringer til industri og tjenesteyting. Bønder og fiskere er blitt mer og mer avhengige av byen og dens økonomi og har i stigende grad mistet den politiske kontroll over sine tilpasningsmuligheter. Årsaken til denne utvikling er de endringer i ulike økonomiske sektors betydning som følge av en vedvarende økonomisk vekstprosess.

Disse strukturendringene kommer til uttrykk dels som relative endringer i sysselsettingsmuligheten i ulike sektorer og dels som endringer i de relative prisforhold eller bytteforhold mellom sektorene.

De mest typiske strukturendringer som følge av den vedvarende økonomiske vekst vi har hatt de siste 100 år, er en betydelig reduksjon i sysselsettings-

mulighetene i primærnæringene og en rask økning i sysselsettingsmulighetene i industri- og tjenesteytende sektorer. Samtidig har det skjedd et relativt prisfall på primærnæringenes produkter.

Denne prosessen pågår fortsatt, samtidig som også store deler av den eldre industrien gjennomgår en hardhendt strukturrasjonalisering. Arbeidskraften overføres til mer «produktive» bedrifter eller industrier eller til tjenesteytingssektoren.

Fra et miljøvernspunkt har denne utviklingen to viktige aspekter: på den ene side avfolkning av bygder og småsteder, på den annen økende press på tettområder – og begge deler representerer betydelige skadevirkninger. Det skjer en forsert utbygging av byene, f. eks. i form av miljøfiendtlige drabantbyer, som ofte savner de mest elementære sosiale institu-

sjoner, eller i form av massebilisme, med dens forurensning, støy og press på arealene. Samtidig øker avstanden mellom arbeidssted og hjem, bl. a. som følge av bilkøene, og det kollektive transporttilbud blir i mange tilfelle dårligere. Selv om også fritiden øker, blir arbeidsdagen for noen grupper arbeidstakere som følge av dette like lang, likesom en stadig mer enerverende arbeidsdag i teknifiserte jobber ofte skaper en følelse av at man bare er et lite hjul i et stort maskineri. Til dette bidrar da også den suksessive økning av bedriftsstørrelsen, som gjør at den enkeltes mulighet for å innvirke på og få en oversikt over sin egen arbeidssituasjon blir stadig mindre.

På bygdene er vi vitne til den annen side av denne utviklingen, som imidlertid ikke har mindre miljøskadevirkninger. Fraflyttingen øker, gårder og endog hele bygder legges øde, eller bare de gamle blir sittende igjen (forgubbingsprosessen). Mange må bryte opp fra sitt fortrolige, lokale miljø og omplantes. I byene mister de den form for lokal tilhørighet de hadde før, og blir isolert som individer og familieenheter.

Men denne utviklingen har ikke bare hatt skadevirkninger for de menneskelige miljøer, men også for naturen og dens ressurser. Ved den økende industrialiserings- og urbaniseringstakt, får vi nemlig også en øket forurensningstakt, og et øket forbruk av ekstraktive (ikke fornybare) ressurser samtidig med en dårligere utnyttelse av de selvfornyende ressurser. Dette er et faktum, selv om også en primærnæring som jordbruket i dag er blitt betydelig «industrialisert» i den forstand at den bidrar til forurensning av vann og jord (jfr. den økede bruk av kunstgjødsel og

pesticider). Jordbruket, såvel som fiske og skogbruk er nemlig næringer som både i driftsmåte og bruk av ressurser baserer seg på *naturens kretslop og balanse*, mens det typiske for det meste av industrien er at den vesentlig bygger på bruk av endelige og ikke reproducerbare naturressurser, som mineraler, kull, olje o. s. v.

Industrialiseringen og den dermed sammenhengende nedbygging av primærnæringene representerer således også økologisk sett (hva angår forurensning og ressursbruk) en skadelig utvikling, som derfor må motvirkes og som mange mener helst må vendes.

Dette er altså situasjonen og tendensen i vårt eget land i dag, men tross alt er vi allikevel kommet *adskillig kortere* i denne prosess enn de fleste andre industrialiserte land (og i den forbindelse ikke minst England og de nevnte EEC-landene). Fremdeles har vi et forholdsvis desentralisert bosettingsmønster, våre byer er relativt små og vår kultur er ennå ganske mangfoldig, samtidig som vår natur på langt nær er så ødelagt av forurensning som tilfellet er i de store industriland på kontinentet. Men det kan være et tids-spørsmål når forholdene hos oss blir like ille som i de nevnte land. Og hvis vi går inn i et integrert økonomisk samarbeide nettopp med disse landene – med en sterkt økende grad av industriell og økonomisk mobilitet over landegrensene – slik som forholdet er i EEC, vil dette nødvendigvis måtte virke akselererende på den uheldige utviklingen i vårt eget land: forsterke nedbyggingen av primærnæringene til fordel for industriutbygging, og øke avfolkningen i jordbruks- og fiskeridistriktene med tilsvarende øket konsent-

rasjon av bosetting – med de skadevirkninger dette har for både natur, ressurser og de menneskelige miljøer.

2. Natur og miljø i det større perspektiv.

Det er imidlertid i dag i aller høyeste grad påkrevet å utvide perspektivet når det gjelder natur- og miljøspørsmålene, ut over vårt eget land. Det aller mest påtrende problem i denne forbindelse er at vi står overfor muligheten av en ødeleggelse av natur og miljø i *globalt* perspektiv – en verdensomspennende økologisk krise eller endog katastrofe. Det er således en utbredt oppfatning blant biologer at den store hungerkatastrofe ikke ligger fjernere inn i fremtiden enn ca. 50 år, selv om vi gjør drastiske endringer i jordbruksproduksjon, forskning og planlegging.

Hvis forurensningen fortsetter i samme tempo som i dag, vil alt dyreliv av betydning dø ut, jordsmonnet vil bli tilført så store mengder giftstoffer at de økologiske systemer ødelegges, luften vil bli så forurenset at levealderen synker betraktelig, og vannet så forurenset (av kjemikalier) at det blir ubrukelig som drikkevann, o. s. v., o. s. v. Eksempelene kan lett forfleres, og de viser alle det samme: en ubalansert, kortsiktig utnyttelse av ressursene slår tilbake også på menneskene selv, på lengre sikt.

Inntil i dag – og der er fremdeles ingen synderlig forandring å spore i den herskende politikk – har vi levet som om klodens ressurser var uendelige, og som om avfallet etter vår produksjon var uproblematisk. Begrepet økologi er først ganske nylig overhodet kommet inn i debatten. Menneskene har ganske bekymringsløst forrykket balansen i naturen for å oppnå

kortsiktig vinning. Som den amerikanske økonomen Boulding uttrykker det, har vi praktisert en slags «cowboy-økonomi», der det stadig er mer å ta av, mens vår klode i virkeligheten er å sammenligne med et «romskip», med ganske bestemte og begrensede ressurser, som det derfor må husholderes varsomt med.

3. Hvilken politikk og organisasjon trenger vi for å snu utviklingen?

Det spørsmål vi da må stille er hvordan vi skal innrette vår *politikk og samfunnsordning* for å fremme en økologisk og miljømessig annen og bedre utvikling, enn den vi har beskrevet ovenfor, og som er en følge av den herskende politikk. På denne bakgrunn må vi så vurdere om EEC som organisasjon kan tilfredsstille en slik målsetting.

Det krav som nu først og fremst må stilles til en fremtidsrettet politikk og samfunnsorganisasjon i dag, er at det utformes en økonomi hvor uttaket av de ikke reproducerbare ressurser (som olje, mineraler etc.) minimaliseres, samtidig som de selvfornyende ressurser tas mest mulig i bruk. En slik økonomi innebærer da bl. a. en omlegning av *næringspolitikken*, fra en orientering mot sekundærnæringene (industri) til en rehabilitering og videre utbygging av primærnæringene. Det betones da også med økende styrke fra økologer og økonomer verden over, at det må skje en slik næringspolitisk omvurdering.

I en rapport fra Massachusetts Institute of Technology ifjor fremholdes det således at «man må gå inn for en prioritering av næringsmiddelproduksjonen og en reduksjon av behovet for og bruken av industriprodukter».

Men også forurensningsproblemene gjør en omlegning av vår politikk og økonomi høyst påkrevet. Allerede problemene med å hindre forurensende utslipp i luft og vann vil således medføre radikale forandringer i så henseende, når det gjelder ønskeligheten og lønnsomheten av visse næringer og produksjoner i forhold til andre. Men enda mer betyr det at det ikke bare dreier seg om å hindre utslipp, men også om å bringe avfallsstoffer tilbake til naturens kretslop slik at det ikke oppstår økologiske forstoppelser. Kloakksystemene i våre storbyer, gifttømmingen i havet og de radioaktive avfallstoffer sier noe om hvilke dimensjoner disse problemene har.

I denne forbindelse skal vi jo også være klar over betydningen av det forhold at tilsynelatende ufarlige stoffer i små mengder kan få katastrofale virkninger ved at de ikke absorberes i naturens nedbrytnings- og oppbygningsprosesser, men akkumulerer seg i næringskjeden. Det er nemlig karakteristisk for meget av det som i dag foreligger av offisielle rapporter, f. eks. fra industrihold, at de lett observerbare og kortsiktige virkningene vies oppmerksomhet, mens de enda mer alvorlige langtidsvirkninger underkjennes eller oversees. I en utredning fra Norges Industriforbund om «Forurensningsproblemer i norsk industri» er således de såkalte miljøgifter ikke tatt med, men bare de stoffer som forekommer i store og påfallende mengder. Det vil si at gifter som PCB, biocider o. s. v. som konsentreres i næringskjedene fra planter og smådyr og opp til kjøtteterne ikke er behandlet.

Disse gifter rammer nu i høy grad nettopp mennesket selv. Mennesket sitter jo,

som vi vet, på toppen av næringskjeden. Det vil si at de skadelige stoffene, som ikke er nedbrytbare, og derfor adderes opp ledd for ledd, når et høydepunkt i det siste ledd, mennesket. Og skadevirkningene rammer allerede våre barn, idet stoffene overføres gjennom svangerskap og morsmelk.

Forurensningene er således ikke bare et spørsmål om uren luft og urent vann, men de stiller oss overfor problemet om å kontrollere forurensningsutslippene med henblikk på en mest mulig tilbakeføring av forbrukte stoffer til naturens kretslop. Og løsningen av det stiller oss igjen overfor en omlegning av produksjon og næringer, d. v. s. av økonomi og politikk.

Vi ser altså: både når det gjelder ressurs- og forurensningsproblemene, må menneskene komme bort fra en økonomi hvor det skalter og valter med naturen etter eget forogdtbefinnende, til en økonomi hvor forvaltningen av godene fundamentalt baseres på naturens egen «økonomi», d. v. s. på dens *økologiske balanse*.

Et viktig trekk ved en slik økonomi, og som kan ha en særlig interesse for vårt tema, er nu at den er mer forenlig med en *desentralisert* samfunnsorganisasjon. Det er nemlig i den mindre, begrensede enhet, at den økologiske balanse ivaretas best. Den lille, relativt selvstendige enhet, vil naturlig være selvfornyende, orientert mot og avhengig av den omgivende natur og dens livsmiljø, samtidig som menneskene beholder oversikten. I den store enhet vil ikke bare denne oversikten lett tapes, men den utpregede spesialisering og arbeidsdeling gjør menneskene til blott og bart «ledd i maskineriet», hvor helhetssynet erstattes av delperspektivet, og

hvor derved også den økologiske sammenheng trer i bakgrunnen. Eksempler på det siste frembyr vår tids industrisamfunn og de store stater og byer. De moderne metropoler er således intet mindre enn økologiske forstoppelser i kjempeformat, samtidig som deres splittede miljøer er notorisk menneskefiendtlige, noe som bl. a. kan avleses i statistikken over psykiske lidelser og kriminalitet.

Den store, motsatt den mindre enhet, er altså både miljømessig og økologisk mindre heldig. Den representerer konsentrasjonen og sentraliseringen, ikke desentraliseringen, som er nødvendig for menneskelig oversikt, kontakt og trivsel. I den mindre enhet vil mennesket være mer meddeltagende i det sosiale liv, i den store enhet blir det lett fremmedgjort. Følelsen av nærhet og forpliktende avhengighet har en ganske annen grobunn der enhetene er relativt små.

Selvsagt er det også problemer – og som vi har påpekt, ikke minst når det gjelder natur- og miljøvern – som ikke kan løses bare på det «lokale» plan. Men i den større sammenheng må man på den annen side – av de grunner som er nevnt – heller ikke trekke inn andre problemer enn dem som i strengeste forstand ikke kan løses i de mindre organisasjonsheter, for overgangen fra den mindre til den større enhet representerer alltid en utvikling bort fra oversikt, helhetssyn og menneskelig kontakt, såvel som meddeltagelse og medbestemmelse, kort sagt demokrati, til upersonlig byråkrati, fjernstyring og umyndiggjørelse av de enkelte individer og grupper. Særlig viktig er det i denne sammenheng at beslutningsprosessen ikke tillegges organer som ikke har naturlige forbindelseslinjer nedover. Der

må være en trinnvis oppbygging, f. eks. fra familien til grenda, kommunen, fylket og staten og de problemer som er av interstatlig art.

Det er altså her bare tale om visse bestemte og avgrensede problemer som ikke kan løses bare i de mindre enheter, og ikke om større totale enheter efter mønster av de små. Når det f. eks. gjelder de problemer som må løses på det internasjonale plan er det ikke tale om noen overnasjonal «styring», om «overnasjonale» organer, men om samarbeide på bestemte områder om spesifikke problemer, mellom selvstendige stater, likesom samarbeidet i den enkelte stat må baseres på grupper og selvstendige individer.

Denne miljømessig og økologisk begrunnede modell representerer altså det stikk motsatte av det som mange i dag synes å se som et ideal, en større og større internasjonal statsdannelse, en superstat, ja endog en verdensstat.

4. EEC og kravene til en økologisk politikk og organisasjon.

4.1. EEC's økonomiske vekstmålsetting i økologisk perspektiv.

I Roma-traktatens § 2 heter det at EEC har som målsetting «en kontinuerlig ekspansjon og en stadig sterkere stigning i levestandarden». For å realisere denne økonomiske vekstmålsetting er det så i den følgende paragraf instituert de økonomiske prinsipper om den «frie bevegelighet av personer og kapital», den frie konkurranse o. s. v. Tanken er altså her at den maksimale arbeidsdeling, styrt efter bedriftsøkonomiske lønnsomhetskriterier, skal gi den mest «rasjonelle» utnyttelse av samtlige ressurser innen et område, og derved den største «økonomiske vekst».

Men dette er en «rasjonell» utnyttelse bare i bedriftsøkonomisk forstand, og slett ikke i økologisk. I økologisk perspektiv representerer internasjonal arbeidsdeling når det gjelder produksjon av matvarer således en ytterst tvilsom ressursutnyttelse. Den fører nemlig til at de *selvfornyende* ressurser blir utnyttet *dårligere* enn de ellers ville blitt, eller kanskje overhodet ikke i visse regioner (f. eks. jordbruk i Nord-Norge). Og når dette skjer er det nettopp fordi det rent bedriftsøkonomisk ikke lønner seg å utnytte disse ressurser som følge av arbeidsdelingen. I EEC omtales slike områder som «null-områder».

Når det videre hvdres at denne arbeidsdeling vil føre til den høyst mulige levestandard for den enkelte, gjelder dette bare en snever materiell levestandard. En reell levestandard, som også omfatter ren luft, rent vann, godt bomiljø, kontaktmuligheter, adgang til friarealer o. s. v., blir bare i begrenset grad ivaretatt av en ukorrigert prismekanisme dels fordi verdien av disse goder ikke adekvat kommer til uttrykk gjennom markedsprisene og dels fordi mange goder heller ikke kan måles i kroner og øre.

Men ikke bare det. Storparten av den økonomiske vekst det her tales om (i Roma-traktatens målsettings-paragraf) bygger på et forbruk av ressurser, som trekkes ut av andre land (fortrinnsvis land i den tredje verden), og fordi disse ressurser stort sett også er begrensede, skjer denne vekst samtidig på bekostning av de fremtidige generasjoner. Man bør jo også ha for øye at befolkningsstørrelsen i de fleste industriland, hvortil de nuværende EEC-land hører i første rekke, må ansees som for stor utfra økologiske kri-

terier. Et typisk eksempel på dette er således Nederland, som illustrerer den situasjon som stort sett er rådende i Vest-Europa. Til tross for at det er et rikt jordbruksland, legger det f. eks. beslag på et areal utenfor landets grenser som er like stort som dets eget. Og på samme måte forholder det seg med andre ressurser, som f. eks. energi, hvor det må importeres 2 1/2 ganger det landet selv produserer.

På grunn av sin overlegne kjøpekraft legger Europa i det hele tatt beslag på en betydelig del av verdens knappe ressurser, som f. eks. jord i de sultende land. Europa ville i dag vanskelig kunne opprettholde sitt eksisterende kosthold eller sin nåværende levestandard, uten nettopp ved hjelp av ikke-europeiske og fortrinnsvis u-lands dyrebare ressurser. For å gi disse land samme forbruk av f. eks. metaller som de vest-europeiske industriland har i dag, måtte således verdensproduksjonen av jern være 75 ganger så stor som i dag, av bly og tinn 200 ganger større o. s. v. I betraktning av at det her gjelder ressurser som med dagens forbrukstakt bare vil rekke i fra 15 til 150 år fremover, sier dette også noe om en politikk som fremholder den økonomiske vekst og «stadig sterkere stigning i levestandarden», i de europeiske industriland som hovedmålsetting (Roma-traktaten), og som på alle områder – i industribygging, energipolitikk etc. – retter seg etter denne målsetting.

4.2 Er EEC's målsetting og økonomiske prinsipper forenlig med en prioritering av natur- og miljøverdiene?

Det er på bakgrunn av den økonomiske

vekstmålsetting og den faktiske situasjon vi har beskrevet ovenfor, at vi også må vurdere den påstand som ofte fremsettes i debatten om EEC, at denne organisasjon nettopp skal kunne løse natur- og miljøvernproblemene, og at det er en grunn til at også vårt land burde gå inn som medlem. Og da er det innlysende, at for at dette skulle kunne skje, måtte EEC oppgi selve sin målsetting og tillike sine grunnleggende økonomiske prinsipper (om fri kapitalbevegelse etc.) som er instituert for å realisere denne målsetting.

Forholdet er jo at den frie kapitalbevegelse, arbeidskraftens mobilitet etc. innebærer en prioritering av økonomisk vekst og økonomisk kalkulerbare verdier overhodet på bekostning av andre som f. eks. natur og miljø. Bl. a. innebærer disse «friheter» i kombinasjon en sterkere økonomisk konsentrasjon med tilsvarende sosial konsentrasjon, d. v. s. økt urbaniseringstakt med dens påpekte natur- og miljøskadevirkninger.

En noe annen sak er imidlertid hva de enkelte stater hver for seg, og i samarbeide med andre land (også utenfor EEC), kan oppnå for miljøvern. Men *også her* ser vi at EEC som organisasjon virker bremsende og hemmende, ja direkte hindrende. Et karakteristisk eksempel på det er således selve det «program for bekjempelse av forurensninger» som ble fremlagt av EEC-kommisjonen sommeren 1971, og som uttrykkelig bestemmer at «forholdsreglene må treffes på internasjonalt plan (d. v. s. EEC-plan), idet inngrep fra det enkelte lands side mot forurensning, kan skade økonomien og industrien ved å svekke konkurranseevnen».

Vi ser altså: den økonomiske vekst-

målsetting og de dermed forbundne økonomiske prinsipper (som prinsippet om å «unngå konkurranseforrykning») slår igjennom også i de planer og tiltak som skal ta sikte på natur- og miljøvern – samtidig som de er av en slik art at de hindrer de enkelte land i å sette slike tiltak ut i livet i egen regi.

At dette ikke bare gjelder planer og programmer, d. v. s. er blott og bart papirbestemmelser, fikk man forøvrig en illustrasjon til omtrent samtidig med at det ovennevnte «program» ble lansert, idet den samme EEC-kommisjonen som var programmets opphav, i et hemmeligstempelt brev av 23. juni 1971 gav en skarp advarsel til den vest-tyske forbundsregjering mot å sette ut i livet en planlagt miljøvernlov som tok sikte på å redusere blyinnholdet i bensinen. Dette ville nemlig, ifølge EEC-kommisjonen, komme til å stille de franske, italienske og andre EEC-lands bilprodusenter, tillike med deres oljeraffinerier, i en dårligere konkurransemessig stilling på det tyske marked, enn de tilsvarende tyske produsenter, og således stride mot Roma-traktatens bestemmelser om like konkurransevilkår (således dens artikkel 30).

Nu ser det i dette tilfelle ut til at den vest-tyske forbundsregjering vil trosse Kommisjonens advarsel og allikevel gjennomføre loven, idet man håper at Kommisjonen ikke vil trumfe igjennom sin rett ved EEC-Domstolen i denne saken, hvilket den muligens heller ikke vil gjøre i betraktning av at det her dreier seg om en av de store og mektige stater i EEC-samarbeidet (I et intervju med Dagbladets Bonn-korrespondent nylig uttalte således den vest-tyske forbundsdaysrepresentant Horst Seefeld, at «det nok er

lettere for et stort og innflytelsesrikt EF-land som Vest-Tyskland å sette seg opp mot kommisjonen i en slik sak enn for et lite som f. eks. Norge».) Det er imidlertid på den annen side eksempler på at også den store stat har måttet bøye unna i lignende saker. Hva den tyske forbundsrepublikk angår skjedde det f. eks. i 1969, da den daværende tyske samferdselsminister ville redusere trailertransporten på de tyske motorveier og føre godstransporten mer over på Bundesbahnen, ved å avgiftsbelegge trailertransporten. De nederlandske trailerfirmaer protesterte mot dette og fikk Kommisjonens medhold. Det ble ikke noe av avgiftsbestemmelsen.

Forøvrig er det også avslørende for EEC-kommisjonens holdning til natur- og miljøvernsspørsmål, at den i sin henvendelse til den vest-tyske regjering i saken om den ovennevnte miljøvernlov, foruten henvisningen til forrykningen av konkurransevilkårene også fremførte det klagemål at «man har ikke bevist at bly i bensin er usedvanlig farlig» (Informationsdienst «U», 14/7 1971). Dersom stoffer som tilføres natur og menneske må bevises å være farligere enn bly, for at EEC-kommisjonen skal ofre kravet om like konkurransevilkår, så står natur- og miljøvernet i sannhet svakt innenfor kommisjonens myndighetsområde.

4.3. EEC-kommisjonens rapport om natur- og miljøvern – «Spinelli-rapporten».

At Roma-traktatens grunnleggende prinsipper om å unngå «konkurranseforrykning» etc. i høyeste grad virker retningsgivende og hindrende for miljøtiltak, er forøvrig også den såkalte Spinelli-rap-

port et godt eksempel på. Denne nylig fremlagte rapporten, som også tar sikte på å trekke opp retningslinjene for natur- og miljøverntiltak innenfor EEC, er helt igjennom preget av organisasjonens økonomiske vekstmålsetting, idet det allerede i kapittel 1, punkt 1 («En generell karakteristikk av miljøproblemene») fremholdes at «bekjempelsen av forurensningene ikke må føre til en bekjempelse av økonomisk vekst og fremskritt i almindelighet».

Uttalelsen tør være ganske illustrerende på bakgrunn av det forhold, at det nettopp er denne «almennelige økonomiske vekst» – hva vi har påpekt ovenfor – som er årsaken til både økningen i forurensningstakten, den akselererende ressursrovdriften og miljøskadene. Den alt vesentlige del av denne «vekst» representeres jo nettopp av produksjon og virksomhet som har disse skadevirkningene, samtidig som de fundamentale livsverdier, naturen, de fremtidige ressurser og de menneskeverdige miljøer ikke inngår hverken i de økonomiske vekstkriterier eller de økonomiske kalkyler overhodet.

La oss imidlertid se videre på Spinelli-rapporten, hvor det i fortssettelsen bl. a. heter at «oppnåelsen av målene i Roma-traktaten forutsetter handling rettet mot fjerning av de økonomiske skranker mellom medlemsstatene og opprettelsen av et system for å forhindre forvriddning av konkurranseforholdene innen fellesskapet. Det er hovedsakelig ved å basere sin politikk på slike hensyn til konkurranse og økonomisk politikk at EEC er blitt engasjert i forurensningssaken, p. g. a. de virkninger på handelsforhold og konkurranse som de administrative tiltak som medlemslandene griper til for å minske

eller fjerne forurensning kan ha». (Uthevelsen her.)

Dette sitat fra EEC-kommisjonens rapport om miljøvernproblemer viser klart at det er hensynet til handel og konkurranse og ikke primært natur- og miljøvern som har utløst kommisjonens beskjefthet med disse spørsmål. Og med en slik prioritering forblir det jo ikke annet enn vakre ord når det tales om «å holde økosystemet i balanse», og om «å bekjempe de skadelige virkninger av en økt urban befolkning». For det virkelige spørsmålet er jo om man i EEC er villig til å oppgi den økonomiske vekstmålsetting og de dermed forbundne økonomiske prinsipper, det vil bl. a. si det vesentligste av Roma-traktaten, eller f. eks. – og ikke minst – oppgi sin egen landbrukspolitikk som med sin nedbygging av antallet bruksenheter og jordbruksarealer, sin monokultur og bruk av pesticider, virker til det motsatte av de beskrevne siktemål for natur- og miljøvern.

Det har iallfall hittil ikke vist seg de minste tegn til slike politiske handlinger.

Når ting som disse påpekes, fremholdes det imidlertid gjerne at erkjennelse og handling når det gjelder natur- og miljøvern jo ikke er mer utbredt blant våre hjemlige politikere enn innenfor EEC, og dette er trolig langt på vei riktig. Men er det noe argument for at vårt land burde bli medlem av organisasjonen, av hensyn til natur- og miljøvernspørsmål? Det forekommer en snarere at argumentet taler for det motsatte, idet vi ved medlemskap jo bare vil befeste den manglende erkjennelse hos våre egne ledende politikere, slik den ikke minst kommer til uttrykk nettopp i argumentasjonen for norsk EEC-medlemskap, som fra A til Z dreier

seg om «øket økonomisk vekst». Men fremfor alt vil et slikt medlemskap gjøre det langt vanskeligere for oss å få endret dette forholdet. For det vil ubestridelig være ulike mer problematisk å nå frem med informasjon og argumenter overfor de fjerne sentralorganer i Brussel – som f. eks. hverken leser Arbeiderbladet eller Morgenbladet – enn å håpe på en nytenkning på vår egen politiske arena.

Og dertil kommer at vi altså – som påpekt – heller ikke vil ha de samme muligheter (d. v. s. virkemidler til rådighet) for å håndtere våre egne nasjonale og lokale natur- og miljøvernproblemer.

4.4. Sicco Mansholts «brev til kommisjonsmedlemmene».

Det har i den siste tids debatt om EEC og natur- og miljøvernsspørsmålene vært gjort et visst nummer av et brev som den nederlandske visepresident i EEC-kommisjonen har sendt de øvrige kommisjonsmedlemmer, med forslag om «et fem-års program» for miljøvern i EEC. Man har endog betegnet dette brev som et «manifest» eller «testamente» – fra den fremtredende EEC-politiker.

Dette brev anslår da også en ny tone i denne sammenheng, forsåvidt som det ved siden av de tradisjonelle forslag om bekjempelse av forurensning etc. også faktisk luftes tanken om en «begynnelse til en ny samsunnsorden» som «skal sikre den befolkningsmessige balanse» og «en kretsøkonomi (uthevet her) som vel kan resultere i en materiell tilbakegang for den enkelte borger» og «en viss begrensning i den frie utnyttelse av godene».

Bortsett fra det forsiktige «vel kan» og uttrykket «viss», som må erstattes med

henholdsvis «vil» og f. eks. «radikal» – hvis tanken overhodet skal være *virkelig-hetsnær* – så er dette iallfall en uttalelse som peker i riktig retning. Den samme Sicco Mansholt har forøvrig også ved et par andre anledninger gitt uttrykk for at han skjønner en del mer enn de fleste av sine politiske kolleger, både innenfor og utenfor EEC, som f. eks. da han nylig karakteriserte nobelprisvinneren Borlaugs forsvar for bruken av DDT og hans angrep på de amerikanske naturvernforkjempere som «hysterisk».

Men når dette er sagt må det også tas i betraktning at nettopp den samme Mansholt f. eks. er opphavsmann til de såkalte Mansholtplaner for jordbrukspolitikken i EEC, som vel tør være noe av det mest natur- og ikke minst miljø-fiendtlige ved EEC's politikk overhodet. Disse planer går jo ut på en bevisst nedbygging av jordbruket som næring i EEC-landene, basert på en rask og hårdhendt struktur-rasjonalisering, med bl. a. et utpreget monokultur-system som virkemiddel, d. v. s. en ensidig dyrking av f. eks. korn på bestemte bruk, og overhodet en gjennomført «effektivisering» av jordbruket gjennom industrielle metoder. En slik jordbrukspolitikk forutsetter videre utstrakt bruk av giftige plantevernmidler og økende tilførsel av kunstgjødsel, hvilket igjen betyr en utarming av jorden i det lange løp, foruten alvorlige skadevirkninger for natur- og livsmiljøene.

Hva man altså må si til det ovennevnte brev fra Mansholt er således at hvis dette ikke bare skal forbli vakre ord og talemåter, og dem mangler det i og for seg ikke på i natur- og miljøvernssammenheng – så må Mansholt (eller andre) følge dette opp med det som i denne forbindelse burde

være noe av det mest nærliggende, nemlig å trekke tilbake *Mansholt-planene* for jordbrukspolitikken i EEC, hvilket i realiteten vil bety en total revurdering av denne politikken.

Hvis ikke kan vi jo ikke feste mer lit til det omtalte brev enn på enkelte hjemlige politikere som f. eks. med bakgrunn i sitt eget yrke eller fag varmt forsvarer naturvern og fredning av natur, men som i egenskap av politikere i Storting og Regering ikke desto mindre stemmer som andre for både miljøfiendtlig industrireising og naturraserende kraftutbygging.

4.5 Regler for natur- og miljøvern i EEC.

Når vi skal bedømme natur- og miljøvernets faktiske stilling innen EEC, må vi dels se på hvilke regler som er innført på dette felt, dels også se på den alminnelige situasjon innen EEC-området når det gjelder natur- og miljøvern. La oss først ta for oss de regler som foreligger.

Bakgrunnen for å innføre ens regler i EEC er altså å hindre at produsenter som har utgifter til bekjempelse av forurensning blir dårligere stilt enn konkurrenter som unnlater slike tiltak. Når regler skal «harmoniseres» oppstår imidlertid alltid problemet om de strengeste eller de mildeste regler skal gjelde, og spørsmålet melder seg da hvilken retning denne «harmonisering» tar innen EEC. De regler som allerede er innført kan gi et grunnlag for å besvare dette spørsmålet.

EEC har vedtatt 2 bestemmelser om miljøvern siden fellesskapet ble etablert. Det er bestemmelser om støy og eksosgasser fra biler (vedtatt 6/2 1970). For lastebiler over 12 tonn, eller med over 200 hestekrefter, er støygrensen fastsatt til 91 desibel (dBA), for lastebiler over 3,5 tonn

til 89 dBA, og for passasjerbiler til 82 dBA. Disse data angis fordi de forteller adskillig nettopp om harmoniseringsstandarder. Støy på 91 dBA vil nemlig gi fare for hørselsskader allerede etter 2 timers daglig eksponering, mens 82 dBA kan tåles i ca. 10 timer pr. dag. Når vi i tillegg vet at middel støybelastning i bygater med over 1000 kjøretøy pr. time er 70–80 dBA, så forekommer det unektelig betenkelig å sette så høy grense. Til sammenligning kan nevnes at bruk av telefon er vanskelig eller umulig ved støynivå over 60 dBA. Den internasjonale standardiseringsorganisasjon ISO anbefaler en norm for dagmiddelnivå og nattstøytopp på 45 dBA i boligstrøk. Når vi så videre vet at halvparten av innbyggerne i Vest-Tyskland klager over støy, at bilene forårsaker 84% av denne støyen (iflg. Max Planck instituttet), så gir det grunn til alvorlig bekymring for EEC-myndighetenes vilje og mulighet til selv å gjennomføre enkle, effektive lovbestemmelser på dette feltet.

Hva angår bestemmelsene om bilutslipp, så er de mindre strenge enn de tilsvarende for USA. I betraktning av at luftforurensingene i USA økte fra 1969–1970 på grunn av det økende antall biler, tiltross for renseltakene, gir også dette grunn til bekymring for effektiviteten av EEC's regler. Det er forøvrig i denne forbindelse bemerkelsesverdig at også europeiske bilfabrikker produserer motorer som tilfredsstillende de amerikanske kravene – men disse motorer monteres bare inn i biler bestemt for markeder hvor disse strenge kravene gjelder.

Ytterligere grunn til bekymring gir det ellers når man f. eks. leser i den franske regjeringens memorandum av 20/1. d. å.

(som svar på EEC-kommisjonens miljøvernrapport), hvor det bl. a. heter at «man må gi bilindustrien den nødvendige utsettelse for å tilpasse seg». Det er riktignok forsiktig uttrykt, men sammenholdt med EEC-myndighetenes tannløse tiltak hittil i spørsmålet om forurensninger, er det grunn til å frykte en enda langsommere takt i tiltakene på dette felt.

4.6 Den almindelige situasjon i EEC-området når det gjelder natur og miljø.

Ser vi på den almindelige situasjon for natur- og miljø i de land som faller innenfor EEC's myndighetsområde, springer det også her i øynene hvor svakt disse interessene i realiteten står i dette området.

De tradisjonelle estetiske hensyn og rekreasjonsinteresser har riktignok lange tradisjoner, meget lengre enn i Norge, og man er på den bakgrunn meget aktive på områder som vern av plantearter, dyr og naturområder. Således vurderes f. eks. vern av fosser som vi ville betrakte som bekker, som en viktig sak. Men det forhindrer allikevel ikke at det er forurensningene og det enorme press på arealene som totalt dominerer forholdet til naturen i EEC-landene.

Et uttrykk for denne situasjonen er det f. eks. at byene Bryssel og Antwerpen er helt uten kloakkrensaneanlegg og i Belgia som helhet slippes 80% av kloakken urensset ut (Doc. 3080 COE). I de store byene i Vest-Tyskland er sykdomsfrekvensen nesten 60% høyere enn gjennomsnittet, hvilket vesentlig skriver seg fra forurensningene, og barna i Ruhr-distriktet blir endog direkte hemmet i sin vekst av samme grunn (Bundestags-kommisjon juni 1971). En rekke skandaler med forgiftning av drikkevannet fra industriav-

fall har forekommet på grunn av utilstrekkelige renovasjonstiltak. De kontinentale elver rangerer da også blant verdens største åpne kloakker. Og med hensyn til luftforurensninger ligger Vest-Tyskland idag som nr. 2 i verden, nest etter Japan, og hovedbidraget til dette gir transportsektoren (60%), der bilen er dominerende.

Vel har f. eks. Frankrike fått sitt eget miljøverndepartement, men det forteller adskillig mer om den reelle prioritering av natur- og miljøvern, når man får vite at budsjettet for dette departementet utgjør 1 promille av statsbudsjettet, mens overlydsflyet Concorde – som deler verdensrekorden for natur- og miljødeleggende enkeltgjenstander på den sivile sektor med det russiske TU 144 – beregnes å koste Frankrike og Storbritannia ca. 13 milliarder kr., d. v. s. 100 ganger det som tildeles natur- og miljøverniltak. Men så dreier det seg jo til gjengjeld her om stormaktsprestisje.

4.7 Den videre utviklingen innen EEC-området.

Skal man legge de offisielle prognoser, planer og prosjekter til grunn, kan det forutsies at utviklingen innen EEC-området i årene fremover stort sett vil følge de samme linjer som hittil.

Presset på økosystemet og ressursene vil fortsatt øke sterkt. Industrien i Vest-Tyskland f. eks. planlegger å fordoble energiproduksjonen hvert 10. år, og dermed økes også ressursbruken og miljøproblemene sterkt. Og når det gjelder transportsektoren er det f. eks. karakteristisk, at mens man er klar over at jernbanetransporten forbruker mindre areal, gir mindre miljøproblemer og nesten in-

gen forurensning, og også forbruker mindre råstoffer og energi – samtidig som man erklærer at man vil øke denne transporten – forutsetter ikke desto mindre EEC-landenes egne eksperter i sine prognoser at veitransporten vil øke fremfor jernbanetransporten, prognoser som da vel å merke nettopp legges til grunn for den faktiske planlegging av vei- og jernbaneutbyggingen.

Sammenfattende må vi altså slå fast at natur- og miljøvernet innen EEC-området har enormt store oppgaver å ta fatt på, og det er naturlig og gledelig at forståelsen av dette begynner å våkne. Men det skjer uten sammenligning mer innenfor opinionen i de enkelte land enn blant politikerne og i EEC-organene. Derimot har det i Europarådet – som altså ikke er noe EEC-organ, og hvor også Norge er medlem – vært adskillig mer forståelse for den virkelige betydning av natur- og miljøvern, og institusjonen har gjort litt av en pionerinnsetning hva utredninger angår.

Innen EEC er det imidlertid, som vi jo har påpekt, mange kryssende hensyn å ta, hvorfor tiltakene naturlig nok alltid kommer sent og ikke er omfattende nok. Til tross for de åpenbare samfunnsmessige fordeler ved f. eks. enkle rensiltak skjer disse allikevel svært langsomt.

På denne bakgrunn er det da også liten grunn til å tro at nye land som måtte tre inn som medlemmer av EEC, skulle få løst sine problemer lettere ved slikt medlemskap, enn det har vært for de eksisterende EEC-land. Derimot er det, som vi har fremholdt, adskillig grunn til å anta det motsatte, fordi EEC som *organisasjon* jo overhodet ikke er bygget opp for å løse slike problemer som natur- og miljøvern,

men nettopp for å realisere en politikk som *skaper* slike problemer.

Et typisk uttrykk for hvor ubehjelpelig denne organisasjon er når det gjelder å løse disse problemene, er det f. eks. at man nu i en årrekke har vært opptatt av spørsmålet om å rense elven Rhinen – som berører hele 5 av 6 EEC-land – men praktisk talt ikke er kommet et skritt lenger, alt mens elven tømmer ut stadig større mengder av giftstoffer. Eller vi kan tenke på det nederlandske giftskipet sist sommer, hvor det ble erklært at man «ikke hadde regler og lovhjemmel til å stanse skipet», og når det i dette tilfelle faktisk ble stanset, skyldtes det utelukkende det moralske påtrykk fra naturvernopinionen, innen som utenfor EEC-landene.

På denne bakgrunn er det da heller ingen grunn til å tro at de forhold i EEC-land som gir forurensninger i andre land, som f.eks. Norge, vil rettes på noe raskere ved norsk medlemskap enn uten. Disse fler-nasjonale natur- og miljøvernproblemer følger jo forøvrig ikke grensene mellom eksisterende og potensielle EEC-land og land utenfor denne organisasjonen, men går på kryss og tvers av disse grensene. Således uttalte den tyske innenriksminister Genscher nylig (i Europarådets konsultative forsamling 21/1 d. å.), at arbeidet med natur- og miljøvern «ikke kan stanse ved EEC's grenser. Det ville være uforenlig med ekte miljøpolitikk, som er en global utfordring». Og i samme retning konkluderer den ovenfor omtalte Spinellirapporten, når den fremholder at det i natur- og miljøvernsspørsmålene må etableres samarbeide med land utenfor EEC, da disse spørsmål

dreier seg om problemer som EEC ikke kan løse alene.

5. Konkretisering av Norges situasjon.

5.1 De nasjonale og lokale natur- og miljøvernproblemer.

Allerede med det som ovenfor er sagt generelt om EEC som organisasjon, er det selvfølgelig også sagt adskillig om vårt eget lands stilling som medlem eller ikke av EEC, når det gjelder natur- og miljøvernsspørsmålene. Men la oss i det følgende se litt mer konkret og i enkeltheter på de konsekvenser et EEC-medlemskap for Norge vil kunne ha på disse områder.

For det første har vi de natur- og miljøvernsspørsmål som er begrenset til vårt land, og som ofte er rent lokale i sin art, og derfor også må løses på et lokalt plan, f. eks. av kommuner eller bedrifter. Slike spørsmål må jo løses enten vi står innenfor eller utenfor EEC. Det kan i den forbindelse være aktuelt med lokalt strengere bestemmelser i mer belastede strøk av landet, og der hvor økosystemene er spesielt følsomme. Virkemidler som avgiftsbeleggelse av varer fra forurensende industri utlandet, med øremerking av avgiften for jord- og skogbruksformål (begrunnet i de skadevirkninger slik industriproduksjon medfører nettopp for skog og jord), er f. eks. blant de tiltak som kan tenkes gjennomført, og likeledes importrestriksjoner for skadelige produkter. Men vil slike og lignende tiltak være mulige hvis vi blir medlem av EEC?

Dersom vi er medlem av EEC må vi nemlig rette oss etter de direktiver og de standarder som blir vedtatt og mister muligheten til å føre en *selvstendig* politikk med strengere eller mildere virkemidler tilpasset situasjonen. Vi minner i den for-

bindelse om de ovenfor omtalte tilfeller fra Vest-Tyskland, som åpner så meget mer uhyggelige perspektiver, som nettopp «konkurranselørrykkende» og «diskriminerende» avgifter og restriksjoner i mange forbindelser nettopp kan tenkes å være meget tjenlige og anvendelige virkemidler i natur- og miljøvernpolitikken, når det gjelder de nasjonale og lokale problemer.

5.2 De internasjonale natur- og miljøvernproblemer.

De fler-nasjonale problemer som også berører vårt land, som sur nedbør, biocider i nedbøren, generell havforurensning, oljeforurensning, dumping av miljøgifter i havet o. s. v., må naturligvis også løses ved fler-nasjonale, i mange tilfeller nødvendige globale tiltak. De færreste av disse problemene er overhodet knyttet til EEC-landene, som tross alt bare omfatter halve Europa, og målt i folketall bare 1/10 av jordens befolkning. For de største og viktigste problemene er altså denne organisasjon uhensiktsmessig allerede av den grunn at den representerer en altfor liten enhet (ved siden av andre grunner, som vi har påpekt ovenfor), noe det som referert også gis uttrykk for innen EEC og EEC-landene selv.

Men dertil kommer, hva Norge angår, at mange av våre viktigste natur- og miljøvernproblemer av flernasjonal art dels omfatter andre land enn dem som idag er eller kan tenkes å bli medlemmer av EEC. Og når det gjelder de problemer som særlig refererer seg til de nåværende eller mulige EEC-land – som den svovelholdige nedbør – har vårt land det mest naturlige interessefellesskap med land som ikke er medlemmer av EEC, nemlig

Sverige og Finland. Avtaler mellom disse landene som skades og de landene som forårsaker skadene er både ønskelig og nødvendig og bilaterale avtaler om forurensning er allerede inngått mellom EEC-land og land utenfor EEC.

Havvannet utenfor Norge forurenses internasjonalt av utslipp til Østersjøen fra Sverige, Finland, Sovjet, Polen, Øst-Tyskland, Vest-Tyskland og Danmark. En annen hovedstrøm fører vannet fra Den meksikanske gulf tvers over Atlanterhavet og opp langs kysten av Nord-Norge. En tredje strøm fører næringsstoffer opp fra dypet langs kanten av kontinentalsokkelen. Med alle disse strømmene følger miljøgifter og tiltak for å begrense virkningen på fiske- og fugleliv må derfor selvsagt treffes på en langt videre basis enn innen EEC.

Av den grunn er det da også fullstendig virkelighetsfernt å resonnerer, slik enkelte synes å gjøre i EEC-debatten her hjemme, som om løsningen av natur- og miljøvernprobleme nærmest skulle være betinget av «overnasjonale organer» i EEC, eller andre organer av samme type. Hvis dette forøvrig hadde vært tilfelle, da ville situasjonen virkelig være fatal, og vi kunne like godt se den globale økokatastrofe i øynene.

5.3 Konkurranssevne og natur- og miljøvernsspørsmål.

Vil norsk industris konkurransevne svekkes, hvis vi forblir utenfor EEC, og skal løse våre egne natur- og miljøproblemer på nasjonalt grunnlag?

For det første er det naturligvis fullt mulig å stå utenfor EEC og allikevel inn-

føre bestemmelser i takt med EEC. For det annet kan vi godt innføre egne, strengere bestemmelser enn resten av verden, uten å måtte finansiere dette over vareprisene. Regningen må presenteres et sted, men allerede i dag er det et sterkt ønske fra Norges Industriforbund's side at staten skal bidra til investeringsstøtte for slike tiltak. Dette vil si at det allerede nå overveies tiltak for å unngå å heve vareprisene med et beløp tilsvarende rensomkostningene.

For å få en idé om størrelsesordenen av de beløp det her er tale om, kan vi se på Norges utenrikshandel for 1970 og på Industriforbundets utredning om rensiltak i norsk industri (reviderte overslag pr. februar 1972):

INDUSTRIGREN

Tremasse, papir etc.
Aluminium
Sildemel
Jern, ferrosilisium

EKSPORTVERDI/ÅR

2096 mill. kr.
1852 mill. kr.
348 mill. kr.
1280 mill. kr.

ÅRLIG INVESTERINGSBEHOV (i 10 år) i rensiltak.

65 mill. kr.
10 mill. kr.
11 mill. kr.
40 mill. kr.

Disse industriene er både sterkt eksportorienterte og har et stort forureningsproblem. Dersom vi antar at hele rens budsjetten skal bæres av eksportvarene, utgjør dette ca. 3% av eksportverdien. Dersom industriens samlede rensbehov skal bæres av landets samlede eksport, får vi en investeringsutgift over 10 år på 160 mill. kr. pr. år sammenlignet med en samlet eksportverdi på 15 740 mill. kr. i 1970. Her er det ikke korrigeret for høyere eksportverdi i 1972 der Industriforbundets tall er hentet fra og ikke for inntekter

ved avgiftsbelegning av varer fra forurensende utenlands industri. Heller ikke er driftsutgifter tatt med.

Driftsutgiftene er i alle tilfelle meget mindre enn investeringsutgiftene, og i enkelte industrier gir faktisk rensiltakene gevinst, fordi produksjonsprosessene blir modernisert samtidig med ombygging for rensanlegg, og fordi en hel del stoffer som før gikk til spille blir tatt vare på og solgt eller ført tilbake i prosessen. I tillegg kan man regne med gevinster som ikke viser seg i bedriftens regnskap, men ved

besparelser over kommune- og statsbudsjett.

Vi ser altså at de summer det er tale om, som kan skape konkurranseforvriddning ved ensidige norske rensiltak, er meget små i forhold til eksportverdien, og at disse summene kanskje i alle tilfeller vil bli søkt dekket ved bidrag fra staten og ikke over vareprisene enten vi står innenfor eller utenfor EEC.

Konkurranseforvriddning ved at utenlandske, miljøfiendtlige produkter blir avgiftsbelagt eller forbudt på det norske

markert er selvfølgelig ikke noe problem i og for seg. Men dersom vi går inn i EEC, fraskriver vi oss altså nettopp slike virkemidler i miljøvernpolitikken.

5.4 Eiendomsretten til og forvaltningen av naturressursene.

I og med prinsippene om den frie kapitalbevegelse og etableringsrett etc. vil et EEC-medlemskap for vårt land også få vidtrekkende konsekvenser for eiendomsretten til og forvaltningen av naturressursene innenfor landets grenser. Det gjelder da både ressurser som mineraler og f. eks. arealer for bebyggelse. Det ikke-diskrimineringsprinsipp som vi her vil måtte praktisere, vil således favorisere kapitalsterke utenlandske kjøpere, med den konsekvens at vi ikke får hånd om disponeringen av slike ressurser innenfor rammen av de nasjonale lovbestemmelser som bare tar sikte på landets egne innbyggere. (Forøvrig henvises det for en nærmere utredning av dette spørsmål til kapitlet om «Etableringsrett, arbeidskraftbevegelse og kapitalbevegelse».)

Et av vårt lands sterkeste ressursaktiva er energien, og et viktig spørsmål – også med hensyn til natur- og miljøvern – er derfor hva som vil kunne skje på dette felt ved et eventuelt medlemskap i EEC. Det er naturlig å ta utgangspunkt i en del fakta:

1. Vi har fått lagt opp, men vel å merke ennå ikke fått vedtatt, en verneplan for våre vassdrag, som binder en ikke ubetydelig energiresurs (ca. 25% i forhold til hva som er utbyttet idag.)

2. Vi har meget store olje- og gassforekomster i vår del av Nordsjøen.

3. EEC har et stort energiunderskudd. Importen utgjør en stadig større del av

det totale energiforbruket. I 1960 ble det importert 27% av totalt forbruk, i 1968 hele 60,9%.

Norges energireserve vil således klart være av meget stor betydning for fellesskapet, med dets stadig stigende energibehov. Jo større energiresurser et område har innen sine egne grenser, jo mindre sårbart er det, og for dette gjelder det selvsagt ingen unntagelse for EEC som tollunion, hvor siktemålet fremfor alt er den videre økonomiske og politiske union.

Å kunne få sikker adgang til de norske energiresurser må altså fremstå som et overordentlig viktig mål for EEC, og ved de prinsipper for ikke-diskriminerende etableringsrett etc., som Roma-traktaten fastslår, har det også de nødvendige midler til å oppnå dette mål – hvis vårt land blir medlem av EEC.

Det tør i den forbindelse være ganske typisk, at da statsminister Bratteli hadde hatt sin samtale med de franske toppolitikere under sin rundreise til EEC-hovedstedene i januar i år, ble det i det ellers inntetsigende-kommunikerte som ble sendt ut, dog uttrykkelig referert at det i franske industrikreter var sterk interesse for å delta ved utnyttelsen av oljen på den norske kontinentsokkel. (For en nærmere utredning av Norges forhold til EEC når det gjelder energipolitikken på dette område, henvises til kapitlet om «Energipolitikken».)

5.5 Konsekvenser for natur-, miljø- og livsform ved norsk EEC-medlemskap.

Når det gjelder spørsmålet om konsekvensene for natur og miljø av norsk tilslutning til EEC, kan det være nærliggende å ta utgangspunkt i de tanker som

er fremlagt i den såkalte Colonnaplanen (memorandum fra EEC-kommisjonen om industripolitikken). Planen omhandler regional samordning av industripolitikken, med sikte på å utnytte ressursene mest mulig «rasjonelt». Her planlegges f. eks. kyst- og jordbruksbefolkningen brukt som arbeidskraft i en strukturrasjonalisert industri. De utgjør, som det heter, det «naturlige arbeidskraftspotensial». En logisk følge av dette er da f. eks. reinsning av kraftkrevende industri med basis i oljeprodukter og «billig» vannkraft. Denne omstillingen av jordbrukere og fiskere til industriproletariat er forøvrig ikke bare en smertefull prosess sosialt sett, men den har – som vi har påpekt ovenfor – også alvorlige konsekvenser for natur- og miljøverninteressene.

La oss se nærmere på noen av disse konsekvensene.

EEC's store energibehov vil måtte føre til et øket press på utnyttningstakten når det gjelder olje- og gassforekomstene i Nordsjøen. Dette er ytterst uheldig både p. g. a. forurensningsfaren og fordi vi ikke har noe godt planlagt mottagerapparat på kysten. En langsom, vel planlagt, regulert utnyttelse av Nordsjøforekomstene vil bli vanskeliggjort innen EEC. Videre vil oljen innen EEC hovedsakelig bli brukt til sterkt forurensende og ressursødende formål, f. eks. bensin og plaststoffer. Det ville være gunstig om Norge kunne få hånd om produktutviklingen på dette område, med sikte på fremstilling av andre typer produkter, idet olje også kan brukes som råstoff for mat, d. v. s. proteiner. Det kan videre vise seg at andre, mindre forurensende oljeprodukter, kan gi like gode inntekter som plaststoffer og bensin.

EEC-medlemskap for vårt land vil føre til et øket press på våre oljeressurser, og derved en forsert utbygging. I all diskusjon om utnyttelsen av nettopp oljeressursene er det forøvrig ganske karakteristisk, at det i alle offisielle uttalelser om utvinning og foredlingsprosjekter, knapt er blitt reist det spørsmål om vi overhodet har rett til idag – med tanke på de fremtidige generasjoner – å kaste oss over disse begrensede og dyrebare ressurser for å utnytte dem maksimalt etter dagens markedspris. Og man har også hørt lite om den meget nærliggende konsekvens av denne utnyttelse, som er mer nærliggende jo mer den blir forsert, at det – som enkelte økologer allerede har pekt på – kan komme til å innebære et være eller ikke være for fiskebestanden i Nordsjøen.

Fra et naturvernspunkt er det altså all grunn til å stille seg kritisk til et norsk EEC-medlemskap hva angår utnyttelsen av våre energiressurser på havbunnen.

Men konsekvensene er ikke mindre alvorlige når det gjelder de menneskelige miljøverdier. Den nevnte plan om en regional samordning av industripolitikken (Colonna-planen) med dertil hørende kraftkrevende industri i Norge, vil føre til en øket sentralisering med konsentrasjon av bosetting også i vårt land, noe som vil påskynde avfolkningen i utkantområdene og samle befolkningen i de større byer og noen få industrisentra i hver landsdel.

I denne forbindelse skal vi da også ta i betraktning at vi ved inntreden i EEC mister de vesentligste midler til å motvirke en slik utvikling, som de ulike typer av produksjonsstøtte (som er forbudt f. eks. ifølge Roma-traktatens artikkel 92). Den regionalpolitikk som drives i EEC er

da også preget av dette, og er mer en sosialpolitikk enn en distriktpolitikk som tar sikte på å understøtte og utbygge en bedrifts- og markedsøkonomisk «ulønnsom» næring, ved siden av at den overhodet går mer ut på å lette presset på de største sentra, enn på å hindre avfolkningen i det vi kaller utkantdistrikter. Typisk for denne regionalpolitikk er f. eks. Frankrike, hvor det man er opptatt av er å minske presset på hovedstaden Paris ved å bygge ut regionen omkring Lyon og Lille, hvilket ville svare til at vi i Norge skulle bedrive en distriktpolitikk med det siktemål å ytterligere bygge ut Bergen, Trondheim – og f. eks. Fredrikstad/Sarpsborg.

Men også når det gjelder den energiressurs vi har i våre vassdrag vil EEC's store energibehov og behov for å reise kraftkrevende industri måtte virke som et press. Og dette press på vannkraftressursene skal iallfall ikke gjøre det mindre vanskelig enn det allerede er å få vernet uberørte naturområder av uvurderlig verdi for både de nuværende og ikke minst de fremtidige generasjoner i vårt land (fordi det her i det vesentlige dreier seg om irreversible naturødeleggelser). Sterkt verneverdige områder vil da komme i enda meget større fare for å bli utbygget enn tilfellet er idag.

Vi må altså kort sagt konkludere vår betraktning over energiressurser og -utbygging med at et eventuelt norsk medlemskap i EEC vil forsterke faren for vesentlige natur- og miljøverdier. Vel kan en slik utvikling også komme til å skje om vi forblir utenfor organisasjonen, men vi vil da ha meget større muligheter for å kunne avverge den, i det minste ved at vi selv kan bestemme utbygningstakten. (I

denne forbindelse må det forøvrig understrekes at vi overhodet ikke vil få noen vanskeligheter med å eksportere energi såvel som olje og oljeprodukter, dersom vi forblir utenfor EEC. EEC's energiunderskudd er så stort, og vil forbli det, at noen tollbarriere å snakke om vil være utenkelig. Tvertimot vil vår posisjon her kunne utnyttes til å skaffe oss fordeler på andre områder, f. eks. for fiskeprodukter.)

Ved eventuelt medlemskap i EEC vil sterke kapitalkrefter på kontinentet i større grad søke å komme inn på det norske kapitalmarkedet, slik at norske bedrifter blir integrert i større utenlandske konserner. Dette vil kunne ha til følge at beslutningsmyndigheten over bedriften, hva gjelder produktutvikling, rasjonalisering o. s. v., ja dens være eller ikke være, flyttes ut av Norge (slik det f. eks. har skjedd i aluminiumsindustrien, elektrisk industri og bilfirmaer). Og dette får direkte følger for f. eks. bosettingsstrukturen i landet, idet vi på denne måten heller ikke får hånd om den.

Vel er sentralisering og integrering en prosess som også foregår i dagens Norge. Men vi mener at for å kunne styre den prosessen, og i særdeleshet kunne motvirke de skadevirkninger som den medfører når det gjelder natur, ressurser og miljø, må vi selv ha råderett over både styringsmulighetene og virkemidlene – og det vil vi ha utenfor, men ikke innenfor EEC. Ja, den prosess det her er tale om – i retning av konsentrasjon og sentralisering – bør stanse opp, og på lengre sikt vendes. Dette er nemlig den eneste forsvartlige målsetting for en økologisk og miljømessig begrunnet industri- og distriktpolitikk.

SPINELLIPLANEN

KONSENTRAT UTARBEIDET AV EUROPABEVEGELSEN I NORGE

Spinelliplanen – en ny holdning.

Den første tiden etter at De europeiske Fellesskap var opprettet, kom samarbeidet til å konsentrere seg om den økonomiske utvikling. De spørsmål som i dag er kommet i brennpunktet, som f. eks. vern av miljø og natur, distriktsutbygging og de uheldige følgene av den sterke befolkningskonsentrasjonen i enkelte områder, var saker som naturlig hørte til de seks medlemslandenes eget nasjonale ansvar – i den utstrekning noen var oppmerksom på dem i det hele tatt.

Men ved inngangen til 70-årene begynte EF-kommisjonen for alvor å interessere seg for miljøvern fordi det viste seg at den sterke økonomiske vekst ikke bare løste mange av menneskenes problemer – den skapte også nye. Velstandsøkningen var kommet som et resultat av samarbeidet mellom de seks medlemslandene og derfor var det naturlig at de nye problemene også måtte løses gjennom et overnasjonalt samarbeid.

Ikke bare vekst og stabilitet

Det første betydningsfulle skritt mot en ny politikk, ble tatt i februar 1971

da Ministerrådet vedtok et nytt økonomisk program. Der heter det:

«Fellesskapets økonomiske politikk kan ikke begrense seg til bare å prøve å nå de to mål: vekst og stabilitet. Denne politikk får sin mening gjennom det bidrag den yter til forbedring av levevilkårene. Den må ta sikte på både å heve den materielle levestandard og bedre de kvalitative levevilkår. Videre må den i særdeleshet bidra til å styrke solidariteten til beste for de sosiale grupper som er forfordelt.»

Dette vedtaket innebar uten tvil en kursendring og kom som et naturlig resultat av den våknende bevissthet om de farer som truer de moderne velstandsfunn. Tidligere hadde EF tatt til orde for tiltak på spredte områder, som f. eks. konservering av næringsmidler, opprettelse av fredede naturparker og støygrenser for biler. Men nå var en helt ny politikk underveis.

– Det gjelder, hevder Kommisjonen, ikke så meget å arbeide for et kompromiss mellom en økonomisk vekstpolitikk og en forbedring av omgivelsene, men snarere om å skape en ny holdning. Miljøvern og miljøutvikling er en virkelig sivilisatorisk forpliktelse og må heretter

betraktes som en vesentlig fellesskapsforpliktelse.

Spinelli-planen.

I juli 1971 la Kommisjonen fram en arbeidsplan for miljøpolitikken – som fikk navn etter italieneren Altiero Spinelli. I Kommisjonen har Spinelli, som har sin bakgrunn i italiensk fagforeningsarbeid, ansvaret for forskning, teknologi og industri. Kommisjonen begrunner sitt initiativ bl. a. med at miljø- og naturskader ikke stanser ved grensene, og at miljøskader har betydelige økonomiske og handelspolitiske følger. Derfor må disse tiltakene behandles på internasjonalt plan.

Spinelli-planen risser opp disse hovedmålene:

– Å bekjempe de skadelige virkninger på miljøet som skyldes den tekniske utvikling og den sosiale og økonomiske virksomhet – uten at dette fører til noen kamp mot økonomisk vekst og alminnelig framgang.

– Å bevare de naturrikdommer som trues av ødeleggelser, blant annet ved å overvåke den økologiske likevekt og ved å beskytte dyre- og planteriket.

– Å utvikle en miljøplanlegging, fram-

for alt for å bekjempe de skadelige virkninger som skyldes at befolkningen i stigende grad presses sammen i byene.

– Å styre framgangen i samsvar med menneskenes virkelige behov, uttrykt ikke bare kvantitativt, men også kvalitativt.

Aksjonsprogram.

Kommisjonen foreslår et alminnelig aksjonsprogram i ni punkter, som i noe forkortet form kan gjengis slik :

- 1) De europeiske Fellesskap skal heretter gi forskrifter for å bekjempe natur- og miljøskader som går ut over menneskenes sunnhet og velvære.
- 2) Fellesskapene oppretter – på grunnlag av ordninger som allerede finnes i medlemslandene – et nett av stasjoner som kan overvåke forurensning av luft, vann og jordsmonn. Dette innebærer en utvidelse av det system Fellesskapene allerede har for å overvåke radioaktiviteten. Et felles senter skal behandle observasjonsresultatene og påse at de felles forskrifter blir overholdt.
- 3) Medlemslandene bør utarbeide et samordnet program for forskning om miljøpolitiske problemer. Programmet støttes finansielt med fellesskapsmidler.
- 4) Medlemslandene må samarbeide for å samordne og forbedre kontrolltiltakene.
- 5) Fellesskapene skal gi finansiell støtte til viktige enkeltaksjoner.
Områder, ressurser og miljø skal bevares og utvikles, særlig innen rammen av den felles landbrukspolitikk og distriktspolitikken.

- 7) Fellesskapene bør fremme landskapsplanlegging for geografiske områder som er av felles interesse for medlemslandene, eksempelvis Rhin-dalen og kystbeltene.
- 8) Fellesskapene skal som institusjon delta i internasjonale organisasjoner som arbeider for å bevare naturrikdommer og avvikle handelshindringer.
- 9) Spørsmålet om å opprette et europeisk institutt for natur- og miljøvern utredes.

Kommisjonen foreslår at Ministerrådet gir de fullmakter som trenges for å gjennomføre et slikt program. Det må gjøres klart at Fellesskapene kan utferdige bestemmelser om miljøvern som er direkte anvendelige i medlemslandene, og som utfyller deres nasjonale lovgivning om miljøvern. Likeledes må Fellesskapene ha til rådighet de finansielle virkemidler som trenges.

Høy prioritet.

På bakgrunn av det alminnelige aksjonsprogram peker Kommisjonen ut forskjellige oppgaver som den gir høy prioritet. Et utvalg av dem skal omtales her.

Det haster å redusere omfanget av de farligste forurensninger i naturen. Kommisjonen gir en liste over slike forurensninger. I luft er det svoveldioksyd, enkelte foto-kjemiske midler, kvelstoffoksyder, kulloksyd, produkter som kan fremkalle kreft, og bly. I vann dreier det seg om fosfor- og kvelstoffholdige stoffer, kullvannstoff-forbindelser, fenoler, avfallsstoffer fra byene og mikroforurensninger foruten temperaturforstyrrelser.

En annen presserende oppgave knytter seg til en del produkter og prosesser som volder skader eller ulemper. Kommisjonen nevner her en lang rekke handelsvarer: oppløsningsmidler, plantevernmidler, gjødningsstoffer, vaskemidler, dieselmotorer, flymotorer, visse maskiner og verktøy foruten atskillige andre produkter. Når det gjelder skadelige prosesser, retter den søkelyset mot produksjonen av jern og andre metaller, treforedlingsindustrien, den kjemiske og petrokjemiske industri, og produksjonen av energi. Videre understreker Kommisjonen at det er nødvendig å begrense eller forby bruken av visse landbrukskjemikalier.

En rekke forskningsprosjekter blir også prioritert, blant annet forskning for å finne fram til nye produkter og prosesser som har små eller ingen skadelige bivirkninger. Kommisjonen nevner spesielt behovet for å utvikle en biologisk bekjempelse av skadelige dyr og planter slik at landbruket kan bli mindre avhengig av kjemiske midler.

Innenfor de nåværende EF-land finnes store, urbaniserte områder med opp til 1000 innbyggere pr. kvadratkilometer (Vest-Nederland og Ruhr) og i gjennomsnitt lever det 163 mennesker pr. kvadratkilometer. Det er et høyt tall tatt i betraktning at det her dreier seg om et større geografisk område. Dette medfører at miljøpolitikken i sterkere grad enn her hjemme blir et spørsmål om å bremse veksten i storbyene slik at disse kan bli mer menneskevennlige. Samtidig understreker Spinelli at samtidig med en forbedring av bomiljø og de nære omgivelser, så må det komme en nivåheving av arbeidsmiljøet, først og fremst innenfor industrien.

Distriktpolitikk.

Men en effektiv miljøpolitikk er neppe mulig dersom man ikke også trekker inn distriktpolitikken. Også den har i hovedsak vært de enkelte medlemslands ansvar, men Spinelli-planen inneholder konkrete forslag om EF-støtte for å hindre avfolkning av det vi vanligvis kaller utkantstrøk. Kommisjonen tenker seg direkte subsidietiltak for å redde jordbruket i fjellbygdene og kystområdene, men vil også spille en langt mer aktiv rolle for å sikre en bedre lokaliseringpolitikk når det gjelder plasseringen av nye bedrifter.

I og med at dette er nye oppgaver for organene innenfor De europeiske Felleskap, så sier det seg selv at man i første omgang vil konsentrere seg om tiltak som automatisk peker seg ut som velegnede for et internasjonalt samarbeid. Kampen mot forurensningene i Rhinen er en slik sak – forsøplingen av Nordsjøen og Middelhavet er to andre. Dessuten vil kravene til en forurensningsfri industri være en oppgave som må løses gjennom internasjonalt samarbeid. Om et land legger strenge restriksjoner på sin industri, vil det føre til dyrere varer som så igjen gjør industrien lite konkurransedyktig overfor utenlandske fabrikker. Om restriksjonene kommer på industrien i ti vest-europeiske land samtidig, vil vi ikke få noe alvorlig problem.

Etter at Altiero Spinelli hadde lagt fram arbeidsplanen, dro han og andre representanter rundt om til medlemslandenes regjeringer og til Europaparlamentet. Planen ble møtt med stor interesse og flere av forslagene er nå blitt fremmet for Ministerrådet. En kan regne med å få de første bindende vedtak innen overskuelig framtid.

XX

MANSHOLTS MANIFEST

Til M. Franco-Maria Malfatti,
President for Kommisjonen.

Herr President

Det ville etter min oppfatning være ønskelig at Kommisjonen, i det siste året av sin mandatperiode, i særlig grad ville beskjeftige seg med spørsmålet om hvilken økonomisk politikk den skal følge. Vi vil sannsynligvis ikke være i stand til å fremsette konkrete forslag for Ministerrådet, men vi må kunne formulere et visst antall bærende idéer som kan danne grunnlag for utformingen av en ny politikk.

En krise truer

Jeg mener at Kommisjonen, i kraft av de oppdrag som er pålagt den, er det eneste

organ som på fritt grunnlag kan fremsette forslag til retningslinjer.

Tillat meg først å anføre noen kjensgjerninger:

1) Det blir mer og mer klart at de nasjonale regjeringer hver for seg ikke lenger kan sikre en stabil vekst i sin nasjonale økonomi. Dette er egentlig ikke et fenomen begrenset til Europa; man ser det samme i alle de industrialiserte land (i USA, Japan og andre land) som er utsatt for en galopperende inflasjon – til og med ledsaget av en stadig stigende arbeidsløshet.

2) Pengemessig likevekt er ikke oppnådd; det meste man kan tale om er et pusterom, men nå ligger det til rette for

La meg slippe å se deg igjen med denne stinkende pipa!

en ny krise. De internasjonale fonds og tilsvarende institusjoner behandler bare symptomene; de bidrar ikke til en varig stabilitet.

Slik er noen av dagens problemer, men enda alvorligere er de spørsmål som vi snart vil bli stilt overfor, og som begynner å avtegne seg tydeligere og tydeligere. Når jeg sier «vi», tenker jeg ikke ene og alene på Europa; jeg tenker på hele menneskeheten.

Problemene

Spørsmålene knytter seg til følgende faktorer som i det store og hele bestemmer menneskehetens fremtid:

- befolkningseksplosjonen i verden.
- matvareproduksjon,
- industrialiseringen,
- forurensningen,
- utnyttelsen av naturressursene.

Jeg begrenser meg til disse punkter, spesielt fordi de danner grunnlaget for den rapport som Dynamics Group ved Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Massachusetts, utarbeidet i juli 1971.

Man kunne tilføye følgende emner:

- det menneskelige arbeid,
- gjennomføringen av et virkelig demokrati,
- like muligheter for alle,
- våre forbindelser med utviklingslandene.

Rent juridisk kan man sette et spørsmålstegn ved å trekke de sistnevnte emner inn under Kommisjonens arbeidsområde. Personlig interesserer den juridiske side av saken meg mindre, for det er som politisk organ at vi bør legge fram våre forslag, som etter alt å dømme vil få karakter av et «testamente» som kan vekke

den offentlige opinion, og så overlate til de nyvalgte organer i det utvidede fellesskap å utarbeide direktivene.

Rapporten fra instituttet vil snart bli offentliggjort, og selv om man ennå ikke vet i hvilken grad beregningene er nøyaktige, er den alminnelige retning i dem så innlysende at den allerede nå kan legges til grunn for våre diskusjoner og våre studier.

De refleksjoner jeg legger fram, er basert på rapportens konklusjoner og dreier seg om følgende tema:

Hva kan vi gjøre i egenskap av «Europa», og hva bør vi gjøre for å unngå at maskineriet går i stå?

Problemene er så grunnleggende, så kompliserte og sammenfiltret at man kan spørre seg selv:

Er det i virkeligheten noe vi kan gjøre?

Kan Europa gripe inn? Dreier det seg ikke her om en oppgave som angår hele verden?

Selv om problemene i første rekke gjelder hele verden, mener jeg det er helt nødvendig at Europa gjør det som står i dets makt for å gjennomføre positive tiltak på alle de områder hvor det har innflytelse. I så henseende er det klart at en radikal reorientering av politikken er nødvendig, men i øyeblikket skal jeg avholde meg fra å vurdere *midlene* som kan gjøre denne politikk akseptabel i offentlighetens øyne, og følgelig gjennomførbare. Det dreier seg forøvrig her om en oppgave som snarere er de politiske partiers enn Kommisjonens.

Jeg mener det er en illusjon å tro at det ville være mulig å oppnå snarlige resultater i verdensomspennende grad. FN sletter seg fram fra krise til krise og gir inntrykk av kaos og maktesløshet.

Til gjengjeld er Europa av «de ti» i ferd med å bli en faktor av betydning i verden, og en styrkning av dets institusjoner vil sette det i stand til å føre en effektiv politikk i årene fremover. I alle tilfeller er det allerede nå Kommisjonens plikt å understreke nødvendigheten av en slik politikk.

USA kan ikke

Hvis Europa meisler ut en klar politikk her, vil det kunne fremkalle en tilsvarende politikk i resten av verden, særlig i USA og Japan.

Hvis Europa ikke fører en klar politikk, men dilter etter uten å ta noe initiativ, så tror jeg saken er tapt. Etter min oppfatning har USA ikke den nødvendige politiske kraft til å lede verden mot løsningen av dens store problemer. USA er inne på tilbakegangens vei, og det skal bli meget vanskelig for oss å hindre det fra å falle helt sammen.

Konklusjon: Europa har en oppgave å løse.

7 milliarder

Nøkkelproblemet er befolkningseksplosjonen i verden. Det er særlig i utviklingslandene at fødselstallene antar urovekkende størrelser, men heller ikke det industrielle Vesten kommer utenom nødvendigheten av å kontrollere fødselstallet. Hvis intet blir gjort, vil verdens befolkning praktisk talt bli fordoblet på tretti år, fra tre og en halv milliard til syv milliarder mennesker i år 2000. I Vesten er forbruket og energibehovet i de industrialiserte land omtrent femogtyve ganger høyere pr. innbygger enn gjennomsnittet i utviklingslandene.

Selv om vi skulle oppnå at 2-barns fa-

milier ble normen innen en tretti års tid, vil ikke desto mindre befolkningstallet på jorden bli omtrent seks milliarder. Det henger sammen bl. a. med den kjensgjerning at i utviklingslandene er omtrent 45% av befolkningen under femten år. Det er sannsynlig at en befolkning på seks milliarder overstiger mulighetene for å sikre et forsvarlig forsyningsnivå. Det er iallfall mer enn ønskelig i det lange løp å få stabilisert befolkningstallet i verden. Det er vår plikt å peke på de økonomiske elementer som kan bidra til å holde fødselstallet nede. Her kan man tenke på skattepolitikken og på opphevelse av ordningene med sosial støtte til barnerike familier. Vi bør fremsette konkrete forslag på disse områder.

Hvis vi går ut fra et stabilt antall i verdens befolkning, forekommer det, i det minste teoretisk, mulig å oppnå at utviklingen av de forskjellige faktorer kommer i en viss likevekt, såpass at menneskeheden kan overleve. Likevel må alle de følgende betingelser oppfylles:

1. Prioritering av matvareproduksjonen, også produksjon av landbruksprodukter som ikke anses som «lønnsomme».

2. En sterk reduksjon av forbruket av materielle goder pr. forbruker, kompensert med en økning av de immaterielle goder (sosiale tiltak), intellektuelle aktiviteter, organisering av ferie og fritid, o. s. v.)

3. Betydelig forlengelse av varigheten av alle forbrugsgoder kan avverge slesning, og man må unngå produksjon av «uviktige» varer.

4. Kamp mot forurensing og utpining av naturen ved en omlegning av investeringene til «kretsløpproduksjon» og anti-forurensningstiltak, hvilket naturlig vil

føre til en forflytning av etterspørselen og følgelig også av produksjonen.

Da hypotesen om en stabil verdensbefolkning virker altfor optimistisk i øyeblikket, må man spørre seg om vi ikke bør gå til politiske «tiltak» som er mer radikale enn de ovenfor nevnte. I samme øyeblikk stilles vi skarpt overfor spørsmålet om slike tiltak er mulige innenfor rammen av den etablerte sosiale ordning, og om for eksempel det nåværende produksjonssystem kan holdes på det nåværende aktivitetsnivå. Stiller man først dette spørsmål, har man etter min mening allerede besvart det negativt. Likevel er det vanskelig å finne en løsning som er mer fullgod og bedre.

Ettersom stats sosialismen etc. ikke gir noen løsning, bør vi kanskje søke produksjonsformer som er meget differensierte og forutsetter en sterkt sentralisert planlegging og en produksjon som i vid utstrekning er desentralisert.

Liv- og levestandard

Teoretisk stiller problemet seg slik: For å komme i stabil likevekt, må verdens befolkning forminskes på en enda mer merkbar måte. Kalkylen om at en verdensbefolkning fra 500 millioner til en milliard (på et meget lavere levestandardnivå) vil holde likevekten i 500 år, tror jeg ikke kan tjene som et utgangspunkt for oss. Vi bør trekke opp linjer for en politikk som vil nå målet hurtigere, og tenke ut de midler som vil gjøre det mulig ut fra teorien om en stabil verdensbefolkning.

Det er åpenbart at morgendagens samfunn ikke kan knyttes til bare vekst, iallfall ikke på det materielle område.

For å begynne: vi bør ikke lenger rette

vårt økonomiske system mot oppnåelsen av en maksimal vekst, og et maksimalt brutto nasjonalprodukt. (Det gjenstår ennå å få vite om det er mulig å kvantifisere det «nyttige».) Jeg minner her om Tinbergens forestilling om «brutto nasjonal-lykke». Det ville være ønskelig å undersøke på hvilken måte man kunne bidra til utviklingen av et økonomisk system som ikke lenger var basert på en maksimal vekst pr. innbygger. Her måtte man holde seg til planleggingsproblemene, skattepolitikken, fordelingen av råstoffene og kanskje også av visse ferdigvarer.

For å bidra til denne tenkning, og for å gi et eksempel på hva en slik politikk ville innebære, vil jeg gjerne trekke opp noen antydninger om *en europeisk politikk*.

Planlegging

Jeg skal begrense meg til to sider av problemet:

1. En nøye planlagt økonomi som sikrer alle det nødvendige minimum.

2. Et produksjonssystem som ikke virker forurensende, og en kretsløpøkonomi.

Det annet mål vil hurtig redusere den materielle velstand pr. innbygger og føre til en begrensning i den fri anvendelse av godene. Hvis vi vil tilfredsstille de mest elementære rettferdighetskrav, bør vår økonomi utformes på den måten at den gir alle like muligheter. I så fall ser vi oss tvunget til å organisere fordelingen av råstoffer og forbruk mellom den offentlige sektor og den private sektor. Samtidig bør planleggingen skje på en slik måte at den, med et så vidt som mulig begrenset forbruk av råstoffer og energi, sikrer den materielle velstand. For å kompen-

sere minskingen av de materielle goder, ville det bl. a. være rimelig at de offentlige organer tar seg mer av den intellektuelle og kulturelle utvikling, og derfor straks treffer de nødvendige tiltak.

Europa-plan

Det forekommer meg at det ville være rimelig om Kommissjonen formulerte et forslag med sikte på utarbeidelse av

a) en «sentral europeisk plan» (eller europeisk økonomisk plan).

Etter denne plan vil man oppgi å søke etter det størst mulige bruttonasjonalprodukt og erstatte det med en bruttonasjonalulykke.

Vi må medgi at selv om de offentlige organers større befatning med den intellektuelle utvikling i virkeligheten vil kreve en økning i brutto nasjonalprodukt, har vi rett ut sagt ikke mulighet til å virkeliggjøre den, fordi vårt fremste mål vil være å bevare den økologiske balanse og reservere tilstrekkelige energikilder for de kommende generasjoner.

Den europeiske økonomiske plan i form av et direktiv bør altså bli respektert under utarbeidelsen av de nasjonale økonomiske planer.

b) en femårsplan for utviklingen av et nytt anti-forurensings-system, basert på det sluttede kretslopps økonomi.

Vi må undersøke i hvilken grad disse strenge disposisjoner kan gjøres lempelige gjennom oppmuntrende tiltak på det skattemessige og tariffmessige området, og eventuelt med tildeling av råstoffer.

Produksjonskontroll

Jeg kunne tenke meg at Kommissjonen fremsetter konkrete forslag på følgende områder:

1. Innføring av produksjonsvitnesbyrd, (Certifikat CR) med kontroll på det europeiske plan.

2. En endring av moms-systemet slik at man favoriserer de produkter som er utstyrt med et CR-sertifikat, og skattlegge de tradisjonelle produkter hardere. (Forskjellen i tariffen skulle svare til forskjellen mellom produksjonsomkostningene forøyet med en straffeavgift for produkter som ikke er CR.)

3. Fremme *varigheten* av forbruksvarene. Dette kan medføre en betydelig besparelse av basisråstoffer. Senere bør man fastsette bestemmelser for produksjonen, skattetilak som kanaliserer forbruket i retning av besparelse og varighet. Et eksempel: skattlegge hardt biler i de fem første år, sette skatten betraktelig ned i de fem følgende år, og siden sløyfe all skatt. Her kan man også overveie å forby produksjon av unyttige varer, eller pålegge dem større avgifter. I øyeblikket hengir vi oss til en uoverskuelig sløsing!

4. Et europeisk *fordelingssystem* for råstoff og forskjellige ferdigprodukter synes å trenge seg på,

a) for å gi prioritet for godene i den offentlige sektor,

b) for å unngå sløsing,

c) for å sikre like muligheter for alle, gjennom en økonomi som sikrer fordelingen av de varer som er av høyeste viktighet.

5. Forskning.

De problemer vi stilles overfor ved en ikke-forurensende produksjon, basert på en kretslopps-prosedy, representerer fremdeles et enormt område som ennå ikke er utforsket.

Helt til nå er forskningen praktisk talt bare knyttet til «veksten». Vi må snu den

mot «nytte» og «velvære». En nærliggende løsning ville være å sette en sluttstrek for det kroniske drama omkring budsjettet for Euratoms forskning, og omdanne dette til et forskningsprogram som i sin helhet er viet de mål vi nevnte ovenfor. Den vitenskapelige forskning står i virkeligheten overfor et stort antall spørsmål av teknisk og biologisk natur som ennå ikke er besvart. Det synes klokt å knytte disse sammen med den nødvendige økonomiske forskning, for i den nye økonomiske politikk å kunne ta konsekvensene av anvendelse av nye metoder (den sentrale europeiske plan). Altfor ofte er den tekniske forskning gjennomført uten at man har tatt de økonomiske, og følgelig de sosiale, følger i betraktning.

Jeg mener at forskningsprogrammet i særlig grad bør omfatte:

- beskyttelse av miljøet,
- den økologiske og biologiske likevekt,
- det sluttede kretslopps produksjon,
- de økonomiske konsekvenser.

Et program bygger på de punkter jeg her har nevnt kan gjennomføres i Fellesskapet av de ti land.

Beskyttelsen

Vi er ved å forme et enkelt marked, uten indre stengsler, men beskyttet vis-à-vis andre land. Det er derfor ønskelig å få gjennomført en politikk som økonomisk og følgelig også skattemessig er best mulig integrert. Det sier seg selv at utførelsen av et slikt program vil føre med seg en følbart stigning av omkostningene og nødvendiggjøre beskyttelse mot ytre krefter. Dette kunne ordnes etter følgende skjema:

Omforming av den nåværende ytre tariff til en tariff som tar sikte på å beskytte CR-produktene. Man måtte naturligvis modifisere de gjeldende GATT-regler, som i alle tilfeller er foreldet allerede, og som må revideres med sikte på de utvidede Fellesskap.

Man kunne tenke seg: en null-tariff på de varer som har et godkjent sertifikat CR, en tariff X for de varer som er produsert på tradisjonell måte (X = differansen mellom produksjonsomkostningene for CR-varene og de tradisjonelle varer + en straffetariff).

Dette system vil i vesentlig grad oppmuntre fremstillingen av CR-produkter. Hvis for eksempel Europa og USA kunne bli enige om en slik tariff, ville resten av verden være nødt til å følge etter.

Særlige tiltak bør tas for å begunstige utviklingslandene. En må forberede hjelp som vil sette dem i stand til å skape en CR-produksjon. Deres vekst, som i øyeblikket er for langsom, kunne således omformes til en hurtig ekspansjon, og det er i de rike lands interesse at de fattige land så snart som mulig tar til med CR-produksjon. Man kan forestille seg et fond med investeringshjelp til de u-land som går over til CR-produksjon.

Landbruksoppgaver

Til slutt vil jeg gjerne komme med noen betraktninger om landbruksspørsmålet.

Den naturlige likevekt spiller en stadig stigende rolle i matvareproduksjonen. Selv om det er nødvendig med en sterk utbygging av denne produksjon, støter man hurtig på begrensede faktorer:

a) Det begrensede omfang av jord som kan dyrkes (3,5 milliarder hektar), og som man har tilstrekkelig mengder av ferskvann til. (Det nytter ikke å tenke seg en omfattende rensing av saltvann, det ville kreve en enorm mengde energi og forstyrre den termiske likevekt.)

b) Forstyrrelsen av den økologiske likevekt som i det vesentlige skyldes de sprøytemidler som er nødvendig for storproduksjon.

På dette området kan Europa-Kommisjonen tjene som eksempel:

a) ved å forordne:

1. kjemiske produkter som hurtig nedbrytes, og som således ikke i lengre tid medfører en forstyrrelse av miljøet,

2. stoffer som beviselig ikke er sunnhetsskadelige.

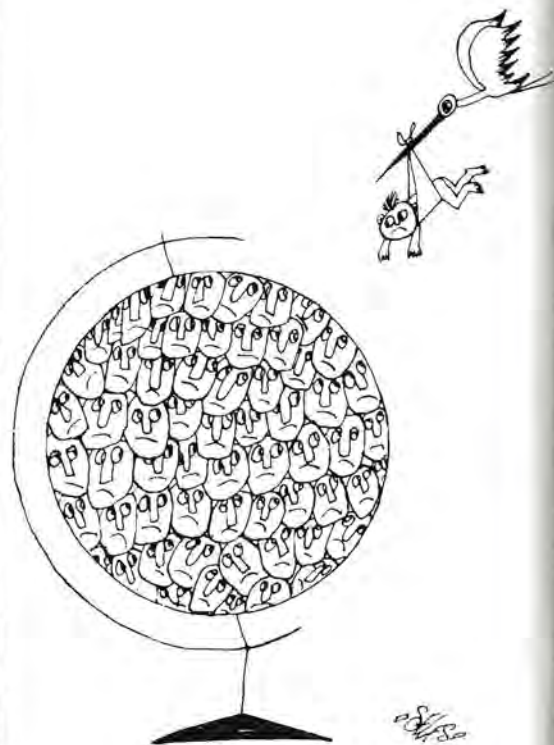
b) Omforming av kvalitetskriteriene, ved å rette dem mot slike kvaliteter som næring og smak i stedet for varenes utseende.

c) Tiltak for å oppmuntre til det sluttede kretslopps produksjon, for å hindre ødeleggelse av verdifulle naturlige stoffer i produksjonen. (La oss bl. a. nevne gjenoprettelsen av den naturlige likevekt i insektenes og fuglenes verden og bevaringen av den alminnelige økologiske likevekt.)

Beskyttelsen mot utenverdenen kunne baseres på tariff CR, mens CR-sertifikatene i landbruket også kunne gi rett til skattelettelser og en spesiell prispolitikk.

Jeg har begrenset meg til eksempler for en politikk, jeg har ikke forsøkt å skissere et globalt perspektiv.

Jeg betrakter det som høyst ønskelig at vi i vårt siste funksjonsår ofrer tid på disse spørsmål, slik at vi kan fremsette veloverveide forslag for Ministerrådet.

HJALMAR HEGGE

NATUR- OG MILJØVERN SOM ARGUMENT MOT EF

Fellesmarkedet er ikke opprettet og overhodet ikke organisert for å løse natur- og miljøvernproblemer.

Derimot er dets organisasjon i høyeste grad egnet til å *skape* slike problemer.

Dets økonomiske målsetting er en «uavbrutt vekst» og «stadig sterkere stigning i levestandarden» – som det heter allerede i Romatraktatens artikkel 2. Og den samme målsettingen gjennomsyrrer de senere dokumenter såvel som fremtidsplaner, f. eks. den høyst aktuelle Werner-planen.

Men en slik «økonomisk vekst» er det nettopp økologer, økonomer og sosiologer verden over nå erkjenner er selve *årsaken* til natur- og miljøvernproblemene – til ressursrovdriften, forurensningene og ødeleggelsen av de menneskelige livsmiljøer, som ensidig strukturasjonalisering, avfolkning og bosettingskonsentrasjon.

«Økonomisk vekst» og menneskelig velferd er idag blitt uforenlige begreper. I økningen av «nasjonalproduktet», som

er et grunnleggende kriterium for «vekst» i EF, utgjør miljøfiendtlig virksomhet den vesentligste faktor, mens økologisk positive verdier overhodet ikke registreres!

Jo flere «pendlere», jo større «nasjonalprodukt». Jo mer pressforsterkende, forurensende og ressursødende massebilisme, jo mer økning i det samme «nasjonalprodukt», i form av «inntektsnytting» – mens skadene for menneskelig velferd, helse og miljø overhodet ikke registreres som negative faktorer. Jo mer naturødeleggende veier i rekreasjonsområder, jo større «nasjonalformue», mens de samme områders umåtelige rekreasjonsverdi for nåværende og kommende generasjoner overhodet ikke inngår i hverken «nasjonalformue» eller «levestandards»-kalkyler, osv.

Kort sagt: «Økonomisk vekst», og de økonomiske prinsipper som skal realisere dem – slik de er instituert og traktatfestet i EEC – er altså ikke bare ubrukelig som kriterier og retningslinjer for en politikk

som ønsker å tilgodese miljøverdiene – de er idag direkte *ødeleggende* for disse verdiene.

Men så fremholdes det, at man jo også i Fellesmarkedet er på det rene med at natur- og miljøverdiene trues idag, og det fremlegges programmer og planer for miljøvern gjennom EF's organer.

Det er ganske riktig – og det skulle da også bare mangle. Men ser man nærmere på disse planer og programmer, er det et forbehold som er felles karakteristisk for dem: Det er ikke planer for å fjerne *årsaken* til miljøproblemene – den «økonomiske veksten» – slik økologer og økonomer nå krever. Tvertimot! Også natur- og miljøvernspørsmålene sees under den økonomiske veksts synsvinkel. Det er den siste som har *prioritet*.

La oss ta et par eksempler som belyser dette:

I et *program* for bekjempelse av forurensninger fremlagt av EEC-kommisjonen i juli ifjor, understrekes det at de for-

holdsregler som treffes, *ikke må «skade økonomien og industrien, ved å svekke konkurranseevnen»*. Videre: I den såkalte Spinelli-rapport, som er det mest omfattende dokument som er fremlagt om miljøvernsspørsmål i Fellesmarkedet, fremholdes det uttrykkelig at bekjempelsen av forurensningene *«ikke må bli en bekjempelse av økonomisk vekst i alminnelighet»*. Og det understrekes at miljøverntiltak som «forvirr konkurransevilkårene og investeringene er uforenlig med Fellesmarkedets egentlige funksjon». Som det forøvrig påpekes i den samme rapporten, er det nettopp ønsket om å unngå slik «forvridning» som overhodet har gjort «EEC er blitt engasjert i forurensningssaken»!

Det finnes da heller ikke den minste *hjemmel* for miljøverntiltak i Roma-traktaten eller andre Fellesmarkedsregler, og for at slike tiltak i det hele tatt skal kunne behandles, *må* de skytes inn under «konkurransereglene». Dette fremgår også uttrykkelig av drøftelsene i Spinelli-rapporten.

Men da kan en jo tenke seg hvor effektivt og initiativrikt et slikt miljøvern vil være, hvor heller intet vil kunne skje, hvis det ikke skjer det samme samtidig over hele markedet. Men *ensrettet* vil det naturligvis bli – for når forurensningskildene skal belastes, må det skje i takt! – noe vi f. eks. har sett i Brüssel-kommisjonens forsøk på å stanse den vest-tyske blybensinloven!

Men så får man høre, at det *nå* tenkes nye tanker i Fellesmarkedet. Og det er ingen ringere enn den nåværende kommisjonspresidenten Sicco Mansholt som gjør det. I hans nå meget omtalte brev til den tidligere president tas det avstand fra den ensidige økonomiske vekstfilosofien, til fordel for en økologisk orientert «kretsløpsøkonomi» eller «likevektsøkonomi».

Utmerket. Men hva innebærer dette av *realiteter*? I hvilken utstrekning *kan* overhodet slike ideer realiseres innenfor rammen av EEC? Det er det essensielle spørsmålet.

Og her er forholdet, at skal en slik likevektsøkonomi virkelig realiseres, så betyr det noe langt mer enn å skifte ut en målsetting med en annen, eller fortolke den tidligere på en annen måte. Det krever intet mindre enn en *fundamental revisjon av hele Romatraktaten*, og overhodet av samarbeidsgrunnlaget i EEC! Man måtte da f. eks. oppgi de grunnleggende økonomiske samarbeidsprinsipper, som prinsippet om den *frie kapitalbevegelse*, og den *gjennomførte arbeidsdeling*, etc.

For prinsippet om den frie bevegelse av kapital fører både til *ressursrovdraft og miljøødeleggelser*. Det fører til rovdraft fordi man etter det tar ut ressurser etter markedøkonomiske rentabilitetskriterier og ikke etter langsiktige vurderinger. Det fører til miljøødeleggelser, fordi det bl. a. betyr konsentrasjon av bosetting og øket urbaniseringstakt.

Arbeidsdelingens økologiske skadevirkninger er bl. a. at den innebærer en regionalt svakere eller ingen utnyttelse av de økologisk orienterte næringer, som f. eks. jordbruk i Nord-Norge.

Skulle EEC omstille seg på «likevektsøkonomi», måtte altså slike prinsipper som disse oppgis som grunnleggende for samarbeidet – dvs. praktisk talt hele samarbeidsgrunnlaget i Roma-traktaten! – og hvilke realistiske muligheter er det for dette? Disse prinsippene er naturligvis heller ikke hvilke som helst. Det er jo den frie bevegelse av kapitalen, den gjennomførte arbeidsdelingen etc. innenfor tollunionen, som *nettopp skal realisere den økonomiske integrasjon* – og derved igjen den *politiske* – som er Romatraktatens og overhodet EEC's implisitte og uttalte hensikt!

I Sicco Mansholts brev er det da heller ikke antydninger til å trekke disse nødvendige konsekvenser av ideen om den økologisk orienterte «likevektsøkonomi». Og det er f. eks. ikke trukket konsekvenser av denne ideen for Fellesmarkedets *jordbrukspolitikk*, noe som det burde ha vært så meget mer nærliggende å gjøre, som det er den samme Mansholt som har hovedansvaret for den. Denne jordbrukspolitikken er jo noe av det mest natur- og miljøfiendtlige som kan tenkes, med sin nedbygging av jordbruket som næring og sin monokultur. Men når man vet hvor viktig denne jordbrukspolitikken har vært og er for

oppbyggingen av EEC-integrasjonen, så forstår man hvor urealistisk det ville være å oppgi den.

På denne bakgrunn er det kanskje ikke så merkelig, at selv så vage og generelle uttalelser som dem man finner i Mansholts brev, møter en massiv motvilje og *motstand* innen «fellesskapet» – fra industriledere i Bonn til president Pompidou, som har uttalt at «Mansholts brev får stå for hans egen regning». Ja, endog Mansholts egen kollega i Kommisjonen, den før omtalte Spinelli – som altså gjerne går for å være selve miljøverneeksperten i EF – har i høy grad uttrykt misbilligelse. Han fremholdt således på en EEC-konferanse i Venezia, at den som talte mot «økonomisk vekst» – som Mansholt gjør i sitt brev – måtte være enten hoppe eller munk. Senere har da også kommisjonens viseformann, Raymond Barre, tatt kraftig avstand fra Mansholt.

Vi ser altså:

1. EF's målsetting og grunnleggende samarbeidsprinsipper *forsterker årsakene* til miljøproblemene.

2. De foreslåtte miljøverntiltak *underordnes* denne målsettingen og disse prinsippene, og noe annet kan knapt tenkes mulig og integrasjonsprosessen skal kunne gjennomføres.

La oss imidlertid også se nærmere på de argumenter som har vært fremført til fordel for EF når det gjelder miljøvern:

1. *Konkurransesargumentet*. – Et av standardargumentene for at EF skulle tjene løsningen av miljøspørsmål, er at slike løsninger vil føre til «svækkelse av konkurranseevnen» om de skal skje i enkeltstatlig regi. Som vi har sett er dette et grunnsynspunkt innen EF selv.

Dette argument har imidlertid bare en viss vekt hvis det forutsettes at eventuelle omkostninger til miljøvern skal veltes over på vareprisene, hvilket slett ikke er selsagt (i Sverige f. eks. ytes det idag 75% offentlig støtte til renseanlegg i industrien). Forøvrig dreier det seg i disse tilfeller også om relativt mindre beløp (for vårt eget lands vedkommende således om ca. 3% av våre mest forurensende industriers eksportverdi), noe som forøvrig avslører det stadige snakk om «konkurransesforvridninger» som egentlig bare manglende vilje til å *prioritere* miljøverntiltak. Dessuten gjelder jo resonnetet om «konkurransesyn» like meget overfor land utenfor EF, som EF-landene handler med, noe som da også tydelig fremtrer som et ytterst problematisk forhold i Spinelli-rapporten, som fra A til Z er preget av slike hensyn.

2. *Vekstargumentet*. – Dette argumentet, som går ut på at vi ikke kan løse miljøproblemene uten sterk økonomisk vekst (som altså forutsettes å bli sterkere innen EF), er jo selve hovedargumentet i den norske regjering's markedsmelding.

Etter det vi har påpekt ovenfor, vidner imidlertid et slikt argument bare om at

man ikke har forstått hva miljøproblemene egentlig dreier seg om, siden det nettopp er den eksisterende «økonomiske vekst» som er *årsaken* til disse problemene. Man vil altså bekjempe virkningene ved å forsterke årsaken!

Forøvrig er dette «vekstargumentet» et typisk eksempel på den ikke lite utbredte ensidighet, at miljøverntiltak nærmest er identisk med investering i renseanlegg i industrien, idet man f. eks. overser hele ressursproblematikken. Det bør jo også fremholdes at miljøverntiltak så langt fra «i første rekke koster penger» (som det heter i regjering'smeldingen), som mange slike tiltak tvertimot kan innebære store besparelser – f. eks. vil en nedtrapping av massebilismen til fordel for kollektiv-transport spare vårt land for hundreder av millioner kroner pr. år.

3. *«Problemene er internasjonale»-argumentet*. – Det er i og for seg riktig at en rekke miljøproblemer er av internasjonal karakter. Men forholdet er bare at disse problemene jo slett ikke følger grensene mellom EF-land og land utenfor EF, men går på kryss og tvers av disse, fra bevaring av fiskebestanden i Atlanterhavet og rensning av Østersjøen til luftforurensningen fra Ruhr (som f. eks. impliserer land som Sverige og Finland, men ikke EF-land som Italia og Frankrike) og endog rensningen av Rhinen (som innbefatter ikke-EF-landet Sveits, men ikke Italia).

Mange viktige miljøproblemer er imidlertid nasjonale, og her er forholdet at vi ved medlemskap i EF *mister vesentlige virkemidler* til å mestre dem (prinsipielt eller faktisk), som visse rettslige inngrep (f. eks. etableringsforbud og importrestriksjoner), såvel som utstrakt bruk av avgifter og subsidier (f. eks. med henblikk på å bevare de økologisk orienterte primærnæringene, som jordbruket).

4. «EF som «forpliktende» samarbeide og kontroll-organ»-argumentet. – Man har hevdet at bare et «forpliktende» samarbeide av typen EF kan løse miljøproblemene, ved at det gjennom sine «overnasjonale organer» utøver tilstrekkelig «myndighet» og «kontroll» med gjennomføringen av miljøverntiltak.

For det første kan vi imidlertid like godt se en kommende øko-katastrofe i øynene, hvis vi skulle gjøre løsningen av miljøproblemene betinget av organer av typen EF. Som vi har påpekt under punkt 3 ovenfor, går disse problemene også på tvers av grensene mellom EF-land og land utenfor, og overfor de siste kan jo den eventuelle «myndighet» og «kontroll» iallfall ikke ha noen relevans. Men rent bortsett fra dette er EF's organer, med sin målsetting og sine prinsipper, nettopp så langt fra egnet til å fremme miljøverntiltak, som det motsatte er tilfelle. Hittil har planer og prak-

sis også vist at «myndighet» og «kontroll» heller utøves for å tilpasse miljøvernet til Fellesmarkedets «egentlige funksjon», enn omvendt.

Internasjonalt samarbeide er nødvendig på viktige områder av miljøvernet, og det er da også i ferd med å bygges opp på mange felter, i FN-regi, i NEACF (Komisjonen for fisket i det nord-østlige Atlanterhav), ved bilaterale avtaler mellom land innenfor som utenfor EF, osv. Men alt dette skjer innen for rammen av tradisjonelt internasjonalt samarbeide, hvor de avtaler som inngås er «forpliktende» nok, men uten å oppheve eller krenke enkeltstatenes suverenitet, idet de er forankret i beslutningsprosessene i de enkelte lands demokratiske valgte organer.

Denne forankring i demokratiet når det gjelder beslutninger også på miljøvernets område, er forøvrig i beste overensstemmelse med de økologiske problemers *egen* natur. Fra økologenes side, f. eks. i erklæringen fra «Blueprint for Survival»-kretsen, (33 fremtredende britiske vitenskapsmenn ved ulike fagbakgrunn), betones det sterkt at de store økosystemer ikke lar seg manipulere sentralt, men må bygge fundamentalt på *desentralisering*, for at «styringen» og «kontrollen» med prosessene skal bli adekvat!

Ut fra denne «modellen» ville da et europeisk storsamfunn økologisk sett bli

altfor komplisert at det kunne bringes i likevekt ved sentral ekspertstyring. En slik likevekt kan nemlig aldri oppnås gjennom mer makt til ekspertene parallelt med større maktesløshet for enkeltmennesker og lokalsamfunn. Man ville få en «system-fremmed» istedenfor en «system-egen» styring, fordi den «system-egne» styring bare kan realiseres ved desentralisering, dvs. i et Europa basert på mindre samfunn med høy grad av selvstyre og selvberging.

For en nærmere belysning av dette spørsmålet, så vel som av de øvrige spørsmål som er behandlet ovenfor, henvises det forøvrig til Folkebevegelsens Motmelding, kapitelet om «Miljø- og naturvern», og videre til den samme meldings Del II, pkt. 7,3, Miljøproblemer, naturvern og fritidsmuligheter», som er en kritikk og imøtegåelse av regjeringens meldings avsnitt om miljøvern. For enkelte spørsmåls vedkommende henvises det videre til motmeldingens kapittel 12, «Helhetssyn på Norge og Fellesmarkedet», pkt. 2 og 3. Dessuten gjøres det uttrykkelig oppmerksom på boken «Økopolitikk eller EF?», som er utgitt av Samarbeidsgruppen for Natur- og Miljøvern (SNM). Denne boken gir forøvrig samtidig den hittil bredeste presentasjon av økopolitikk i vårt land.

ERLING EIDE

NATUR- OG MILJØVERN SOM ARGUMENT FOR EF

Skal natur- og miljøvern (n&m) være et argument for norsk EF-medlemskap må minst tre spørsmål besvares positivt:

1. Prioriteres n&m tilstrekkelig høyt i EF's bestemmende organer?
2. Tillater Roma-traktaten og andre EF-dokumenter bruk av nødvendige virkemidler?

3. Er det en fordel for norsk og europeisk n&m at Norge blir medlem av EF?

Da en annen artikkel i dette blad behandler mot-argumenter, skal jeg i hovedsak trekke frem momenter som taler for norsk medlemskap. Fremstillingen blir derfor noe mer ensidig enn det en helhetsvurdering av alle n&m-argumenter skulle tilsi.

Som mange steder ellers i verden har det i EF funnet sted en gledelig utvikling i synet på n&m de aller siste år.

Sammenlignet med myndighetene i

andre land kom imidlertid Kommisjonen ganske sent igang med arbeidet. Men særlig det siste året har vært preget av en sterk innsats. Denne utviklingen innebærer at man lett kan få et galt inntrykk av EF's aktuelle politikk hvis man legger for stor vekt på tidligere års avgjørelser. Det innebærer også at det er litt for tidlig å etterlyse store konkrete resultater av EF's miljøpolitikk. Jeg skal forsøke å belyse denne utvikling nærmere, men vil legge hovedvekten på Kommisjonens aksjonsprogram av 22. mars i år. Først vil jeg se på prioriteringsspørsmålet.

Prioritering

Enkelte er bekymret over at Roma-traktaten ikke inneholder et eneste ord som direkte angår n&m. Men hvem kan vente det i et dokument som ble skrevet lenge før noen ansvarlig myndighet i noe land begynte å tenke på disse spørsmål

overhodet? Andre er redde for at traktatens bestemmelser er et direkte hinder for en tilfredsstillende prioritering av n&m. Kommisjonen har vært inne på dette spørsmål i sin rapport av 22. mars i år. Den henviser til bl.a. artikkel 2 i traktaten hvor det heter:

«Felleskapet har til oppgave å fremme en harmonisk utvikling av den økonomiske virksomhet i Felleskapet som helhet, en uavbrutt og balansert vekst, økt stabilitet, en stadig sterkere stigning i levestandarden og nærmere forbindelser mellom de stater det forener.»

Dette tolker Kommisjonen slik:

«For å sikre stabilitet og balanse må den økonomiske vekst fra nå av bli sterkere orientert og ledet ifølge kvalitetskrav. Beskyttelse av miljøet vil på sin side utgjøre en garanti og en betingelse for en harmonisk utvikling av den økonomiske aktivitet i Felleskapet som helhet.»

Kommisjonen er kjent for å holde seg strengt til Roma-traktaten i alle spørsmål, og det er betryggende å få klarlagt at Roma-traktaten ikke bare tillater utstrakt n&m, men at n&m faktisk er en helt nødvendig betingelse for å få oppfylt traktatens formål.

Lignende tanker går igjen i mange EF-dokumenter. Selv den sterkt angrepne og allerede noe foreldede Colonna-plan om EF's industripolitikk er relativt klar på dette punkt. Uten at n&m kan sies å være tilfredsstillende ivarettatt i denne plan, heter det dog:

«Det må nå på fellesskaps- eller internasjonalt plan finnes en løsning på problemet: hvordan bevare det naturlige miljø? Skjer ikke dette, vil man ikke bare bli for sen med å finne den beste løsning, men det vil også reise seg nye handelsbarrierer og oppstå nye konkurransevidninger innen det felles marked. De anstrengelser som allerede gjort vedrørende harmonisering av de nasjonale regler til beskyttelse av arbeidere, forbrukere og miljø har hittil først og fremst vært preget av bestrebelsene på å sikre fri varebevegelse. De må i fremtiden innordnes i en miljøpolitikk, hvis nødvendighet blir tydeligere dag for dag. Disse anstrengelser må først og fremst ta sikte på å ta mer hensyn til de sosiale omkostninger som er forbundet med en utbygging av industrien og ved konsentrasjon i industrisentra. Hvis det i samfunnets totalregnskap ikke

gjøres fradrag for miljøforringelsesverdien, er det ikke mulig å finne ut hvor store disse sosiale omkostninger alt i alt er. En slik miljøpolitikk vil nødvendigvis pålegge industrien visse byrder, men den vil samtidig åpne for et nytt virkefelt med fremtidsmuligheter. Det vil kreve en stor innsats å oppfylle samfunnets ønsker om oppstilling av felles normer, utvikling av nye fabrikkbygg og nye produkter, byutvikling og arealplanlegging.»

Ministerrådet gir uttrykk for en tilsvarende holdning i en uttalelse av 9. februar i fjor:

«Fellesskapets økonomiske politikk kan ikke begrense seg til bare å fremme de to mål: vekst og stabilitet. Denne politikk får sin mening gjennom det bidrag den gir til å forbedre levevilkårene. Den må ta sikte på både å heve den materielle levestandard og å bedre de kvalitative livsvilkår.»

Spinelli-rapporten, som kom i fjor sommer, er preget av samme syn:

«Miljøvern og miljøutredning ... er en av de mest presserende og omfattende oppgaver som idag reiser seg for Fellesskapet og dets medlemsland.

Fremfor ganske enkelt å søke et kompromiss mellom en økonomisk vekstpolitikk og et bedre miljø, må Fellesskapet og dets medlemsland heretter satse på å utforme en ny holdning: de må legge større vekt på de kvalitative enn på de kvantitative sider ved den teknologiske

utvikling, ta i betraktning de samfunnsmessige belastninger ved miljødelegger, føre økologiske faktorer inn i økonomiske programmer og avgjørelser, påta seg de økonomiske ofre som kreves i kampen mot forurensninger og for utbedringer av de omgivelser som vi lever i, og tilpasse eksisterende institusjoner slik at de blir i stand til å angripe og løse problemer som ofte sprenger de tradisjonelle politiske og økonomiske rammer.»

En viktig begynnelse til å få satt disse tanker ut i praksis finner vi i Kommisjonens aksjonsprogram som kom i mars i år. Det heter der:

«Dette program går først og fremst ut på å redusere forurensninger og å bevare det naturlige miljø. Forurensningsproblemet må løses meget raskt på grunn av den tiltagende ustabilitet i miljøet. Naturen har ikke kapasitet til å ta imot og omforme den økende mengde av biologiske og kjemiske stoffer som slippes ut. Dessuten har miljøforstyrrelser og miljødelegger nådd et slikt nivå enkelte steder i Fellesskapet og i resten av verden at det er en fare for at kvaliteten på særdeles viktige naturressurser blir endret og folks levestandard vesentlig forringet.»

I tråd med disse tanker fremsettes det i aksjonsprogrammet en rekke forslag om bl.a. måling av forurensninger og vurdering av deres innvirkning på miljøet, finansiering av forskjellige tiltak, kontroll av en effektiv overholdelse av direktiver

osv. Kommisjonen gir selv uttrykk for at aksjonsprogrammet bare er en sped begynnelse på et arbeide som i løpet av de nærmeste måneder og år vil kreve en meget sterk innsats og omfatte langt kraftigere virkemidler enn dem som er foreslatt i aksjonsprogrammets første fase. Et omfattende forskningsprogram vil etter hvert gjøre det lettere å utforme detaljene i regelverket på dette område.

På denne bakgrunn kan det neppe være tvil om at EF prioriterer n&m meget høyt. Ifølge Kommisjonen er utstrakt n&m uomgjengelig nødvendig for å oppfylle Roma-traktaten, og selv om arbeidet kom sent igang, er det nå preget av Kommisjonens vanlige beslutsomhet.

Men tillater Roma-traktaten at passende virkemidler blir tatt i bruk?

Virkemidler

Mange hevder at n&m er uforenlig med EF's frie markedsøkonomi. Dette er en forståelig, men helt uholdbar oppfatning. Den er forståelig fordi det faktisk er slik at n&m neppe kan drives effektivt i et fritt marked uten innblanding fra myndighetenes side. Men den er uholdbar fordi EF ikke satser på en slik markedsform.

I Kommisjonens forslag til aksjonsprogram er en vesentlig inngripen i det frie marked faststått som hovedprinsipp i spørsmål om n&m. Det understrekes at: «... markedsøkonomien krever som prin-

sipp ... at den som er ansvarlig for forurensninger selv skal betale for de sosiale omkostninger som skapes eller selv sette i verk tiltak som reduserer skadevirkningene». Og videre: «I en markedsøkonomi må alle omkostninger, inkludert de sosiale, belastes de produkter eller de aktiviteter som er årsak til de sosiale skader».

Dette prinsipp innebærer at man ved bruk av avgifter kan oppnå enhver ønsket miljøkvalitet. Alle økonomer er enige om at dette 50 år gamle (men nesten uprøvede) prinsipp er fullt ut tilstrekkelig til å løse så godt som alle miljøproblemer. Ved å regulere avgiftenes høyde er det mulig å redusere forurensningene etter ønske. Ved å bruke forskjellige avgifter alt etter bedriftenes beliggenhet – slik Kommisjonen foreslår – kan man dessuten oppnå en bedriftslokalisering i overensstemmelse med folks ønsker.

Dette viser at det er fullstendig uriktig som det påstås (bl.a. i Folkebevegelsens motmelding) at rene bedriftsøkonomiske kalkyler er den eneste rettsnor for produksjonslivet. Forsøkene på å stemple EF's økonomiske system som en slags vulgærkapitalisme fra forrige århundre vitner i beste fall om grov uforstand.

Det er viktig å være klar over at det avgiftssystem som her er nevnt også kan brukes for å regulere uttappingen av knappe naturressurser. I prinsippet kan man oppnå en ønsket uttappingsmengde pr. år ved å regulere avgiften på det kvan-

tum som graves opp av jorden. Meg bekjent har hverken Kommisjonen eller politiske myndigheter andre steder kommet med konkrete forslag om et slikt tiltak. Poenget her er bare å vise at Roma-traktaten også på dette punkt tillater tilstrekkelige virkemidler.

I sitt berømte brev til Kommisjonen gikk Sicco Mansholt inn for å bruke det samme avgiftsprinsipp for å stimulere folk til å ta vare på forbrukssteder i stedet for å kjøpe nye. Han foreslo at nye biler blir pålagt høye avgifter, mens eldre biler ikke blir avgiftsbelastet. Dette vil føre til bedre vedlikehold og mindre ressursbruk. Det synes derfor å være ganske klart at EF's n&m ikke vil strandre på manglende virkemidler.

Men hva med norsk medlemskap?

Vil norsk medlemskap være til gagn for natur- og miljøvern?

Etter det som hittil er nevnt virker det ganske åpenbart at EF har gode muligheter til å løse sine egne n&m problemer. Men er det like åpenbare grunner til at Norge skal bli medlem? Kan ikke vi, f.eks. tilpasse oss EF's regler etter hvert som det passer oss?

Det kan vi, naturligvis – og det er ikke utenkelig at vi kunne tjene på det. Vi kunne trosse Kommisjonens advarsel om å tiltrekke oss investeringer ved å negligere miljøskader. Og vi kunne generelt

JA til EF

holde lavere kvalitetsnormer. Men dette er vel neppe aktuell politikk.

Ideen om å holde seg utenfor forpliktende internasjonalt samarbeide er heller ikke i overensstemmelse med norsk politisk praksis. Vårt land har vel vært et av dem som sterkest har gått inn for bindende internasjonale avtaler. Vi har erfart at vi i det lange løp tjener på det.

Men hvorfor kan vi ikke nøye oss med FN, OECD og andre internasjonale organisasjoner? Problemet med disse er at de arbeider langsomt og ineffektivt. De har ingen beslutningsmyndighet og intet kontrollapparat. Kommisjonen understreker også disse forhold, og den bemerker at en av dens oppgaver er å gjennomføre internasjonale overenskomster som er blitt liggende på is.

Norge er et lite land, og vår innflytelse er beskjedent uansett samarbeidsformer. Vi må imidlertid ikke gjøre oss enda mer ubetydelige enn vi faktisk er, og huske på at et fast oppbygget administrasjonsapparat, hvor vi er representert på alle trinn, neppe kan gi oss mindre innflytelse enn om vi holder oss utenfor. Vi vil kunne ha et lite ord med i laget når Fellesskapets miljøpolitikk skal bestemmes – en politikk som etter all sannsynlighet vil få vesentlig betydning for hele Europa på lang sikt. Vi vil også kunne være med på å påse at det skjer en forsvarlig overvåking og kontroll med de utslipp i Fellesskapet som mer direkte angår oss. Selv om vi er små, må vi også være klar over at det letter miljøvernarbeidet innen Fellesskapet om

vi er medlem. Også i denne forbindelse kan det være grunn til å huske på at det er de små land i EF som er mest fornøyd med organisasjonen. Dette er naturligvis bekreftelse på at Norges innstilling til bindende internasjonale avtaler er fornuftig.

Enkelte tar det nærmest som en selvfølge at vi her i Norge er kommet meget langt i vernet om naturen, mens man i EF driver en rovdrift som vi for all del må unngå å få overført til oss. En slik selvgothet er ganske forbausende når vi tenker på hva vi med vår beskjedne produksjon og befolkning har greidd å utrette i Oslofjorden, Iddefjorden og andre steder. Sannheten er vel den, at man i EF føler miljøproblemene langt sterkere enn vi gjør – og at man derfor har kommet vel så langt i forsøkene på å løse dem. Kanskje norsk miljøvern vil få et tiltrengt puff i riktig retning hvis vi får anledning til å delta i EF's forsknings- og aksjonsprogram?

Det er blitt advart mot en for sterk sentralisering av n&m i Bryssel. Kommisjonens aksjonsprogram tyder ikke på at det er grunnlag for en slik frykt. Den skriver bl.a.:

«Likevel må det være Fellesskapets målsetning å opprettholde så langt råd er den nasjonale, og lokale selvstendige vurdering. Harmoniseringen må bare etterstrebes i den utstrekning den er helt nødvendig for å sikre Fellesskapet som helhet et visst minimum av beskyttelse og for å sikre et fritt varebytte uten konkurranseforvridning. Fellesskapet må sørge for å

finne løsninger som passer til forskjellige situasjoner, idet naturlige og geografiske betingelser, såvel som «målsetningen» med ulike regioner, i visse tilfelle kan kreve bruk av forskjellige normer.»

Og videre:

«Lokale, regionale og nasjonale myndigheter bør beholde den størst mulige frihet til selv å bestemme hvordan ferskvann skal utnyttes under forutsetning av at minstekravene til kvalitet for de forskjellige typer av elver og vann ikke overskrides.»

Det fremgår av dette – og av rapporten forøvrig – at lokalforurensningsspørsmål kan og skal løses lokalt. Videre kan de enkelte stater gjennomføre tiltak det haster med selv om Fellesskapets konkurranseprinsipper blir berørt. Slike tiltak må imidlertid varsles til Kommisjonen, som da får anledning til å foreta samme eller tilsvarende tiltak for hele Fellesskapet. Hvis Kommisjonen ikke gjør dette innen fem måneder etter at den er varslet, kan den enkelte stat sette tiltaket i verk på egen hånd.

Det er vanskelig å tenke seg en bedre fordeling av myndighet og ansvar. Norge vil bli fratatt myndighet bare på de områder hvor det saklig sett er nødvendig med en overnasjonal avgjørelse. Og vi vil i alle spørsmål og på alle trinn få delta i behandlingen av de spørsmål som angår oss.

På denne bakgrunn er det urimelig å tro at n&m ikke skulle tjene på norsk EF-medlemskap.

NORGES NATURVERNFORBUNDS REPRESENTANTSKAPSMØTE PÅ BOLKESJØ 5. OG 6. MAI 1972

TILSTEDE:

Æresmedlem:

Mikkjel Fønhus

Hedmark Naturvern:

Terje Hagen
Torbjørn Bakke
(ikke tilstede under
sakene 22, 23, 24, 25,
26 og 27)

Fra landsstyret:

Odd Lohne, formann
Alv Kveberg
Øystein Dalland
Bredo Berntsen
Oddlaug Brunvoll
Anders Kvam
O. M. Jørgensen
Hans J. Engan
Reidar Fritzvold

Oppland Naturvern:

Magnar Roseth
Kr. Bostad

Buskerud Natur- og
Miljøvernforening:

Nils Chr. Bang
Odd Sefland

Fra kretsforeningene:

Østlandske

Naturvernforening:

Harald S. Høydahl
Nils Borchgrevink
Karl Hagelund

Telemark Natur- og Miljøvern:

Sigvall Rørtveit
(tilstede 1. dag)
Knut Johnsen
Kaare Sæther

Vestfold Naturvern:

Halvdan Møller

Aust-Agder Naturvern :	Kjell Bø	Foreningen til Dyrenes	
Vest-Agder Naturvern :	Åge Kongsrud	Beskyttelse :	K. Falkenberg
Rogaland Naturvern :	Theodor Hellvik	Den Norske Turistforening :	E. Nesse
	Asbjørn Simonsen	Norges Skogtekniker-	
		forbund :	Arne Kildebo
Haugaland Naturvern :	Sigrunn Stenby	Det norske Skogselskap :	W. Elsrud
Vestlandske			
Naturvernforening :	Per Chr. Endsjø	<i>Spesielt inviterte :</i>	
	Inger Lise Haug Skarstein		Ragnhild Sundby
	Odd Kjos-Hansen	Kommunal- og	
Møre og Romsdal Naturvern :	Kåre Kopreitan	arbeidsdepartementet	
Sør-Trøndelag Naturvern	John Jensen	Adm. for friluftsliv	
	Ivar Moen	og naturvern :	Kjell Hauge
		Naturverninspektøren ;	Kristen Krogh
		ØNV's Vassfarutvalg :	Bjørn Kihle
			Asbjørn Omberg
Nord-Trøndelag Naturvern :	Nils Chr. Hagen		
Nordland Naturvernforening :	Gerd Holbye	<i>Fra valgkomiteen :</i>	Aksel Foyen
Troms Naturvern :	Thorleiv Hagensen		
	Torbjørn Kvammen	<i>Observatører :</i>	
		Fra Østlandske	
Finnmark Naturvern :	Roy Carlsen	Naturvernforening :	Erik Børset
<i>Natur og Ungdom :</i>	Nina Husom		Johan Kielland-Lund
			Jens Gram
<i>Fra organisasjoner</i>			Sylvi Struksnes
<i>og foreninger :</i>			
Norsk Speidergutt-Forbund	Rolf Nilsen	Fra Kongsberg	
Norges Jeger- og		Naturvernforening :	Olav Neumann
Fiskerforbund :	Per Søilen		
Det Kgl. Selskap		<i>Fra sekretariatet :</i>	
for Norges Vel :	Jon Bjarne Jordanger		Magne Midttun
Norges KFUM-Speidere :	Vidar Halaas		Roar Sæther
			Ragnar Frislid
			Thor Midteng
			Per Valset
			Liv Mile

1. Åpning av representantskapsmøtet.

Navnopprop ble foretatt og formannen, overingeniør Odd Lohne ønsket velkommen og redegjorde for saksfordelingen i utadvendte saker 1. dag, mens de interne sakene var lagt til 2. dag.

2. Valg av motedirekt.

Formannen foreslo på vegne av landsstyret O. M. Jørgensen som motedirekt. Jørgensen ble enstemmig valgt.

3. Valg av 2 personer til å undertegne protokollen.

Borchgrevink (ØNV) og Rørtveit (TNM) ble foreslått og enstemmig valgt. Rørtveit ble syk 2. dag og i hans sted ble da valgt Knut Johnsen (TNM).

Sakslisten ble deretter godkjent.

4. Telegram til H. K. H. Kronprins Harald.

Representantskapet vedtok å sende følgende telegram: «Norges Naturvernforbunds representantskap, samlet i møte på Bolkesjø sender sin høye beskytter sine hjertelige hilsener»

Telegrammet undertegnet Odd Lohne, formann.

I løpet av møtet innlöp følgende svartelegram fra Kronprinsen: «Norges Naturvernforbund. Jeg takker Norges Naturvernforbunds representantskap for hyggelig hilsen og sender mine beste ønsker for et hyggelig og nyttig møte. Harald».

5. Åpningstale ved formannen.

Formannen ga i sin tale en oversikt over enkelte viktige trekk av det som skjedde i 1971, og gjennom den siste 3-års perioden, som han trodde ville bli husket og karakterisert som perioden da natur- og miljøvernarbeidet ble akseptert som en viktig samfunnsoppgave.

For Norges Naturvernforbund hadde det vært en rik vekstperiode, mente han, fra knapt 8000 medlemmer ved inngangen til 1969 til ca. 19000 ved utgangen av 1971.

Formannen minnet også om at det i 1971 hadde hevet seg kritiske røster i forbindelse med natur- og miljøvernarbeidet og tok dette som et tegn på at man nå går inn i et hardere naturvernklime, noe som understreket nødvendigheten av at naturvernet samlet seg om rene og utvetydige standpunkter, både i enkeltsaker og grunnleggende prinsipper.

Formannen gikk også inn på det statlige naturvernarbeidet og NNV's misnøye med den måten dette hadde vært drevet på, både hva angikk selve arbeidsformen og arbeidet innen de enkelte departementer.

Han pekte på at det var disse forhold som hadde vært årsaken til at forbundet så aktivt hadde gått inn for å få opprettet et eget naturverndepartement.

Formannen uttrykte dyp takknemlighet overfor Regjering og Storting for at saken endelig var kommet så langt at departementet om kort tid ville bli en reali-

tet, selv om forbundet hadde sett at departementets navn hadde blitt Naturverndepartementet og ikke Miljøverndepartementet.

I sin tale ga formannen ros for det arbeid myndighetene hadde utført i forbindelse med bekjempelse av havforurensning ved dumping fra skip eller fly. Han mente det var all grunn til å gi honnør for resultatet fra forhandlingene mellom 15 nasjoner høsten 1971, med påfølgende undertegning av konvensjonen 15. februar i år.

Den forestående FN-miljøvernkonferansen i Stockholm ble også berørt i formannens tale. Han mente resultatet av denne konferansen ville gi visse indiksjoner for hvorledes arbeidet ville gå i de nærmeste år.

Formannen kunne også opplyse at forbundet hadde fått anledning til å oppnevne en representant til den offisielle norske delegasjonen.

Formannen uttrykte også glede over at Ressursutvalget hadde avsluttet sitt arbeid, og mente Innstilling nr. 3 burde bli alminnelig folkelesning.

I forbindelse med Norges energiforsyning gikk formannen inn på petroleumsforekomstene i Nordsjøen, et enormt problemkompleks som han, selv med den usikkerhet som knytter seg til ilandføringsproblemet, mente måtte få konsekvenser for hele energiforsyningspolitikken.

Formannen kom videre inn på verne-

planen for vassdrag som nå sto foran sluttbehandlingen. Han var personlig ikke optimistisk i denne sak, da det i en årrekke hadde vist seg at utbyggingssiden i kraftutbyggingssaker hadde en massiv majoritet i de besluttede organer. Det hadde vist seg nesten håpløst å nå fram med andre synspunkter, og han mente det derfor var grunn til å tro at det fortsatt kunne bli aktuelt for forbundet med aktiv innsats før den endelige votering i Stortinget.

I sin tale kom formannen også inn på E. F. og opplyste at landsstyret hadde drøftet Norges eventuelle tilslutning til E. F., men at drøftelsene hadde vært preget av at det hadde foreligget lite konkret materiale om natur- og miljøvernproblemer. Landsstyret hadde derfor bedt Regjeringen om å få nærmere opplysninger om fordeler og ulemper om disse problemene ved et eventuelt E. F.-medlemskap.

I svar fra Regjeringen ble det opplyst at det var nedsatt en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå E. F.'s foreliggende planer på miljøvernområdet, samt vurdere Norges plass innenfor et E. F.-samarbeid på dette felt.

Formannen opplyste at forbundet ennå ikke hadde hørt fra arbeidsgruppen.

Avslutningsvis rettet formannen en hjertelig takk til alle for det uegennyttige arbeid som var utført for et bedre vern om norsk natur.

6. Nye kretsforeninger.

Etter initiativ fra ØNV var det stiftet 2 nye naturvernforeninger i h. h. v. Buskerud og Telemark fylker. Samtidig hadde Kongsberg Naturvernforening på ekstraordinær generalforsamling vedtatt å

opphøre som kretsforening tilsluttet NNV og hadde i stedet blitt lokalforening tilsluttet Buskerudforeningen.

a. Buskerud Natur- og Miljøvern (BNM)

Foreningen ble stiftet den 16. februar 1972, og søkte i brev av 22. februar om opptakelse i NNV. Foreningens vedtekter var godkjent av forbundets styre.

b. Telemark Natur- og Miljøvern (BNM)

Foreningen ble stiftet den 9. mars 1972, og søkte i brev av 3. april om opptakelse i NNV. Foreningens vedtekter var godkjent av forbundets styre.

Representanter for de 2 nye foreningene var invitert til representantskapsmøtet og før at delegatene skulle få stemmerett under den resterende del av møtet, foreslo landsstyret av foreningene ble opplatt som medlemmer av NNV.

Vedtak

Buskerud Natur- og Miljøvernforening og Telemark Natur- og Miljøvern optas som medlemmer av NNV fra 5. mai 1972.

7. Grunnlovfesting av vern om naturmiljøet og naturressursene.

Den 3. januar i år framsatte stortingsrepresentant Helge Seip et forslag om å grunnlovfeste vern om naturmiljøet og naturressursene.

Formannen sa at når saken var ført opp på sakslisten var det fordi man gjerne ville støtte forslaget. Dersom representantskapet var enig i dette ville det være gunstig om landsstyret kunne få i oppdrag å utarbeide en uttalelse.

Vedtak

Representantskapet gir grunnlovsfor-

slaget sin støtte, og ber landsstyret utforme en uttalelse.

8. Konvensjon om bekjempelse av havforurensninger ved dumping fra skip og fly (Oslo-avtalen).

Landsstyret mente at representantskapet burde gi uttrykk for anerkjennelse og forslag til uttalelse til Regjeringen ble lest.

Kjos-Hansen (VNV) var enig i at avtalen burde ha honnør, men at en burde gi uttrykk for beklagelse over at man ikke var kommet til enighet om å anføre de stoffer som var tillatt å slippe ut, i motsetning til den vedtatte listen over stoffer som ikke var tillatt (det omvendte prinsipp).

Vedtak

Forslag til brev, med Kjos-Hansens bemerkninger godkjennes og brevet sendes Regjeringen.

9. Verneplanen for vassdrag.

Representantskapsmøtet i Bodø (1971) påla landsstyret å gi arbeidet med verneplanen for vassdrag høyeste prioritet.

Forbundet hadde den 30. september 1971 levert en fyldig uttalelse til Industridepartementet hvor retningslinjene for ressursutnyttelsen i Sperstadrapportens generelle del ble understøttet. Det ble dessuten fremholdt at Sperstadrapporten måtte legges til grunn for den verneplan Stortinget skulle vedta.

Det fremkom at Regjeringen 5. mai (representantskapsmøtets 1. dag) hadde lagt fram proposisjon til Stortinget om fastsettelse av en landsplan for vassdrag som burde unntas fra kraftutbygging. Proposisjonen var utarbeidet av Industridepartementet i samarbeid med Kommunaldepartementet.

Hauge (Komm.dept) orienterte om proposisjonen og pekte på at behovet for en landsplan for vassdrag som burde reserveres naturvern- og friluftsmål var søkt avveid mot behovet for en forsvarlig kraftdekning og distriktenes behov for arbeidsplasser og bedret økonomi.

Proposisjonen behandlet i alt 225 objekter (vassdrag/områder). Av disse var 17 tidligere konsesjonsbehandlet, 49 foreslått undergitt vanlig konsesjonsbehandling, 57 objekter vernet i 10 år samt at 93 objekter ble foreslått varig vernet.

I tillegg kom en gruppe på 37 vassdrag der spørsmålet om vern utsettes til senere vurdering samt at det for enkelte vassdrag ble foreslått dels vern, dels konsesjonsbehandling.

Hauge refererte Regjeringens standpunkt der det hadde vært dissens mellom Sperstadutvalget og NVE's hovedstyre.

Bakke (HNV) mente, under henvisning til at Trysilvassdraget var foreslått varig vernet, at det arbeid som var nedlagt hadde vist seg svært nyttig.

Engan (landsstyret) mente man hadde liten grunn til å uttrykke noen spesiell glede over planen som helhet betraktet. Han minnet om at man hadde vært villig til å godta Sperstadutvalgets rapport som et minimum, og mente den foreliggende plan ikke ville kunne gi den ro over saken som forventet. Planen var et kompromiss på kompromisset. Han understreket at i Sperstadutvalgets rapport var det visse søyler som skulle bære planen. Det foreliggende viste at det var blitt «gnaget» mye på disse.

Engan ga uttrykk for at planen var et politisk minimum, og at den på ingen måte kunne aksepteres, og høstet stor applaus for innlegget.

Formannen var opptatt av spørsmålet om hvordan man skulle arbeide videre med saken. Han mente det muligens ville være behov for en henstilling fra representantskapet til landsstyret på linje med pålegget fra representantskapet i 1971.

Jensen (S-TNV) mente at i det videre arbeidet skulle man spille på behovet for referanseområder, samt sette søkelyset på konsesjonsbehandlingen.

Generalsekretæren ga uttrykk for at det på det nåværende tidspunkt var vanskelig å komme fram til en entydig holdning til planen. Det videre arbeidet, mente han, burde i første rekke nå påhvile kretsforeningene som bl. a. burde ta verneplanen opp med de lokale stortingsrepresentantene og andre politikere. Dette vant stor tilslutning.

Endsjø (VNV) ønsket seg en klar presisering av arbeidsfordelingen, og mente det måtte være landsstyrets oppgave å arbeide med en eventuell motplan, og ta opp hele kraftbehovsspørsmålet, mens kretsforeningene mer måtte arbeide på det lokale plan med opinionsdannelse. Det var enighet om å utarbeide en melding til N. T. B., og denne ble forfattet, lest, vedtatt og sendt.

Vedtak:

Representantskapet gir saken høy prioritet, og pålegger at det må arbeides videre i alle NNV's organer. Spørsmålet om å utarbeide en motplan vurderes av landsstyret.

10. Syntetiske kjemiske midler.

Det er i dag en lang rekke syntetiske kjemiske midler i bruk på forskjellige felter. Kontrollen med bruken av disse stoffene synes ikke å være tilstrekkelig.

Landsstyret mente at representantska-

pet burde drøfte denne alvorlige sak med sikte på en henstilling til Regjeringen om en bedre og samordnet kontroll.

Til å innlede saken var professor Ragnhild Sundby invitert. Hun ga en kort orientering om stoffene, virkeområde og kontroll og la fram forslag til resolusjon.

Hellvik (RNV) henledet oppmerksomheten på vaskemidlene og henstilte om å ta dette opp som egen sak.

Flere av representantene kom inn på ulike stoffer som midler fra f. eks. legemiddelindustrien, impregnert treverk, DDT, vegsalt, asfalt og stoffers genetiske langtidsvirkninger på menneskene.

Videre ble spørsmålet om destruksjon og returemballasje viet oppmerksomhet.

Kjos-Hansen (VNV) mente at pkt. 5 i Sundbys forslag til resolusjon burde gjøres til et hovedpunkt, da intensivert forskning og praktisk anvendelse av alternative metoder ville kunne avløse de farligste stoffene.

Endsjø (VNV) satte fram forslag om å henstille til Regjeringen om å vurdere avgiftspolitikken for å dempe forbruket av miljøskadelige og ressursbelastende stoffer.

Kveberg (landsstyret) ga honnør til Sundby for at hun her i landet hadde tatt opp dette store sakskompleks, og mente forbundet burde satse stort på denne saken i årene framover.

Formannen sa seg enig med Kveberg i at saken burde olres stor oppmerksomhet, og mente det nye landsstyre, på grunnlag av de fremkomne momenter hadde et godt utgangspunkt til vurdering av det videre arbeid.

Vedtak:

Representantskapet slutter seg i prinsippet, med tillegg vedrørende avgiftspo-

litikken, til det framlagte forslag til henvendelse til Regjeringen. Landsstyret gis i oppdrag å utforme henvendelsen og arbeide videre med saken.

11. Vassfaret i Buskerud og Oppland fylker

Sikring av Vassfærområdet i Buskerud og Oppland fylker hadde i mange år vært en merkesak for Østlandske Naturvernforening. ØNV's arbeide førte til at det i 1966 ble nedsatt et «vassfarutvalg» bestående av representanter for stat, kommune og grunneiere. ØNV fikk ikke sete i utvalget.

Konkrete resultater av utvalgets arbeid forelå ennå ikke, derimot øker presset på Vassfaret (flatehogster, veg- og hyttebygging m. v.).

Ashjørn Omberg ga en orientering om Vassfaret og en innføring i problemene.

Fønhus (æresmedlem) opplyste at det forelå planer om utbygging av Høleravassdraget, og ville vite om dette var med i verneplanen for vassdrag. I tilfelle ikke, henstilte Fønhus til at dette ble påpekt i forbundets uttalelse.

Kihle (ØNV's Vassfarutvalg) supplerte Omberg, og opplyste at ØNV nå ville få tilsendt NIBR's plan (utarbeidet av Skage) over området.

Hauge (Komm.deptet) svarte Fønhus at det var Industridepartementet som hadde framlagt proposisjonen om verneplanen, og som kunne endelig vurdere spørsmålet.

Han viste til at Vassfaret var foreslått varig vernet. Hvis deler av nedslagsfeltet til Hølera hørte med til det som regnes som Vassfaret, var disse deler av vassdraget foreslått varig vernet. Han syntes imidlertid det var tvilsomt om større de-

ler av nedslagsfeltet kunne oppfattes som en del av Vassfaret.

Hauge pekte videre på at kraftutbyggingen planene forutsatte fellesutbygging av Urule, Hølera og Muggedøla. Når Vassfaret unntas fra utbygging var det kanskje (tvilsomt om Hølera kunne utnyttes for kraftproduksjon innenfor en forsvarlig kostnadsramme.

Forslag til uttalelse til Kommunaldepartementet ble på dette tidspunkt lest.

Elsrud (Det norske Skogselskap) var enig i prinsippet om fredning av Vassfaret og mente området egnet seg som nasjonalpark. Han var imidlertid usikker på hvor stort området burde være. Videre hevdet Elsrud at det måtte være en absolutt betingelse at det ble betalt full erstatning til de som måtte lide tap i denne sak (kommunene, grunneierne, skogsarbeiderne og andre). Han mente manglende vilje fra naturvernensiden til å betale erstatning hadde vært til stor skade for norsk naturvern.

Videre var han av den mening at en ikke burde hindre utbygging av turisme i slike områder, da dette ville kunne være en god tilleggsnæring.

Bang (BNM) mente arbeidet med å sikre Vassfaret ville styrkes om en gikk inn for et samarbeid med grunneierne. Han mente det måtte være en forutsetning at disse ble holdt skadesløse, og ved å hjelpe til med dette ville en kunne få deres støtte. Om grunneierne følte sitt næringsgrunnlag truet kunne en ikke vente å få den nødvendige bistand.

Formannen kommenterte erstatningsspørsmålet, og sa at NNV hele tiden hadde sett det som en sentral sak å hjelpe de næringsfattige områdene. Dersom dette kunne lovfestes ville det være lettere

å kunne fremme fredningssaker. Han minnet om at spørsmålet var under utredning av myndighetene, og understreket at NNV aldri hadde gått imot erstatninger til de nevnte områder.

Krogh (naturverninspektøren) minnet om at han i sin tid hadde funnet området vel egnet til nasjonalpark, men at planene den gang hadde strandet på økonomien.

Han mente at området nå heller burde gis form av naturreservat. Dette vil gi en bedre sikring og regulering av ferdselen, noe som ville ha stor betydning i forholdet til bjørnestammen.

Bang (BNM) ønsket tatt med i henvendelsen et tillegg om at grunneierne og kommunene skulle holdes skadesløse.

Sefland (BNM) mente likeledes at det måtte kreves at NNV kom med i det videre arbeidet.

Vedtak:

Representantskapet slutter seg i prinsippet til landsstyrets forslag til henvendelse, dog med tillegg av momentene fra Bang (samarbeid med lokalbefolkningen – holdes skadesløse) og Sefland (NNV med i det videre arbeidet).

Landsstyret får i oppdrag å sende henvendelsen til rette vedkommende.

12. Snøscooterproblemet.

Allerede i 1965 tok NNV opp med Naturvernrådet de store problemer som en ukontrollert øking i antall snøscootere ville medføre. Da derfor Naturvernrådet i sin innstilling til ny lov om naturvern (mai 1968) hadde med bestemmelser om «motorisert trafikk til lands utenom der til bestemte veier og plasser» i tråd med NNV's synspunkter, fikk innstillingen på dette punkt NNV's fulle støtte.

I Regjeringens proposisjon til ny lov

om naturvern (mai 1969) og i selve loven (juni 1970) var bestemmelsen likevel tatt bort under henvisning til at «ordningen må utredes nærmere, bl. a. med sikte på grunneiernes stilling».

Ved flere senere anledninger, senest ved henvendelse til Kommunaldepartementet den 4. mars 1971 hadde NNV forfulgt saken uten at problemet syntes å være kommet nærmere sin løsning.

Landsstyret mente at problemene nå var av en slik karakter at forbundets høyeste organ burde drøfte saken med sikte på en uttalelse.

Forslag til uttalelse til Regjeringen ble lest, og fikk bred støtte av representantskapet. Fra flere ble det trukket frem eksempler på bruk av motoriserte kjøretøyer i utmark som understreket nødvendigheten av å få denne ferdsel under kontroll.

Bøe (A-ANV) trakk inn passbåtkjøring ved kysten og økende bruk av husbåter. Selv om dette muligens lå på siden av den foreliggende sak, anmodet han landsstyret om å ta disse problemene opp som egen sak.

Formannen sa seg enig med Bøe, mente at en burde skille disse sakene.

Husom (NU) opplyste at Natur og Ungdom til sommeren ville iverksette en aksjon mot passbåtene i Oslofjorden, og pekte på at disse var årsak til en ikke uvesentlig del av oljeforurensningene i fjorden.

Under debatten ble brev av 30. oktober 1967 og 23. februar 1968 til Kommunaldepartementet referert.

Vedtak:

Forslag til brev, med mindre endringer, herunder bevilgning legges til fylkesplan, godkjennes og sendes Regjeringen.

Problemene med passbåter og husbåter tas opp som egen sak.

13. Hovedlinjene for forbundets virksomhet.

a. Arbeidsprogram.

Formannen refererte fra representantskapsmøtet 1971, der det ble vedtatt å bringe saken opp på hvert representantskapsmøte.

Arbeidsprogrammet ble i 1971 vedtatt som forbundets program, og han opplyste at det hadde ikke fremkommet noe forslag til endringer. Han foreslo derfor at arbeidsprogrammet ble vedtatt som forbundets program også for 1972. Dette fikk representantskapets fulle tilslutning.

14. Norske naturressurser og E. F.

Etter vedtak i landsstyret den 2. mars 1971 rettet NNV den 25. mars 1971 en henvendelse til Regjeringen om å utrede spørsmål i forbindelse med natur- og miljøvern ved et evt. E. F.-medlemskap. I brev til NNV datert 22. november 1971 meddelte Utenriksdepartementet at det var nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter for Kommunaldepartementet, Handelsdepartementet, Norges Industriforbund og Utenriksdepartementet som skulle gjennomgå E. F.'s foreliggende planer på miljøvernområdet, og søke å vurdere Norges plass innenfor et E. F.-samarbeid på dette felt.

Utenriksdepartementet hadde lovet å komme tilbake til saken når ytterligere materiale forelå.

I landsstyremøte den 18. februar i år ble det vedtatt å bringe saken inn for representantskapet.

Generalsekretæren redegjorde for det utførte arbeidet med å fremskaffe tilstrekkelige opplysninger og materiell.

Han viste til svar fra Statsministerens kontor av 30. mars 1971 der det fremgikk at forbundets brev av 25. mars var oversendt Utenriksdepartementet. I brev av 29. oktober 1971 ble det purret på henvendelsen. Generalsekretæren opplyste at sekretariatet ved flere anledninger hadde vært i kontakt med UD, senest i uken før representantskapsmøtet. UD opplyste at det fremdeles ikke forelå noe fra den nedsatte arbeidsgruppen. Departementet hadde gitt inntrykk av at man der var mest innstilt på å la saken falle p. g. a. den pågående utredning fra E. F.'s side. Generalsekretæren viste til at det først den 4. mai d. å. hadde lyktes å få tak i E. F.-kommisjonens miljøvernprogram (datert Brussel 28. mars 1972).

Han presiserte at det hadde vært umulig å fremskaffe materiell ut over Regjeringens melding og Folkebevegelsens motmelding, som begge var sendt representantskapets medlemmer.

Formannen ga uttrykk for at landsstyret ønsket visse indikasjoner fra representantskapet på hvorledes denne saken videre skulle behandles. Han mente man ikke måtte gå inn på en politisk for eller mot-linje, men konsentrere seg om de spesielle sidene ved E. F.-spørsmålet som berørte forbundets arbeidsfelt.

Hagensen (TNV) mente man visste for lite til å kunne drøfte saken. Han var redd for at saken skulle skape stor splittelse i organisasjonen og satte fram forslag om at saken ikke skulle debatteres.

Høydahl (ØNV) var av den mening at landsstyret burde overlates å ta opp saken når det forelå flere opplysninger. Han kunne ikke være med på å behandle saken på grunnlag av det ufullstendige materiell som forelå.

Sefland (BNM) mente at for eller mot var et rent politisk standpunkt og som sådan burde saken ikke diskuteres i en ideell organisasjon.

Kopreitan (M-RNV) henviste til vedtektenes formålsparagraf, og mente representantskapet hadde en klar plikt til å behandle saken.

Det ble votert over forslag om ikke å behandle saken.

Vedtak:

Saken avvist.

Jensen (S-TNV) håpet at dette ikke medførte stopp i saksbehandlingen innen organisasjonen. Han håpet sekretariatet og landsstyret ville samle inn materiell, og sende dette ut til vanlig behandling.

Dette syn fikk bred oppslutning.

Endsjø (VNV) foreslo videre at man skulle henstille til Regjeringen om snarest å få Regjeringens syn på Kommisjonens melding om E. F.'s miljøvernprogram.

Dette ble ført til protokolls uten innvendinger.

15. Hovedlinjene for forbundets virksomhet.

b. «Retningslinjer for arbeidet»

Det vistes til protokoll fra representantskapsmøtet i Bodø (Jfr. «Norsk Natur» nr. 3/1971, s. 99 – 100) hvor det bl. a. ble vedtatt at retningslinjene skulle nyttes internt i organisasjonen og at de skulle drøftes på hvert representantskapsmøte.

Det ble dessuten vedtatt å sende retningslinjene med representantskapets merknader ut til ny behandling i kretsforeningene. Dette hadde vært gjort og ved fristens utløp var det innkommet svar fra 4 kretsforeninger. Av disse hadde Nordland Naturvernforening ingen merknader.

Kopreitan (M-RNV) uttrykte glede over at forbundet inntok så klare standpunkter som det gjorde i «Retningslinjer for arbeidet». Imidlertid savnet han en stillingstagen til de grunnforutsetningene som var til stede og som var drivkraften bak problemene. Han viste her til artikkelserien i «Norsk Natur» nr. 1-1972 av Mysterud/Norderhaug der spørsmål om økonomisk vekst – utvikling – forbrukersamfunnet ble tatt opp.

Han mente at her lå de fundamentale problemene, og at forbundet måtte ta stilling til disse. Hvis ikke ville forbundet bli et alibi for forbrukersamfunnet. Man måtte komme over på å bekjempe årsakene og ikke virkningene, hevdet *Kopreitan*, som høstet stor applaus for sitt innlegg.

Hagelund (ØNV) sluttet opp om *Kopreitan* og ville vite hvilken politikk NNV ville føre i framtida, om man ville befordre den økopolitikk som var i emning, eller arbeide innenfor det bestående.

Han mente forbundet i en ikke alt for fjern framtid måtte ta stilling til befolkningstilvekst, barnebegrensning, og også vurdere om u-hjelpen burde settes inn i en økopolitisk sammenheng.

Hagelund var videre opptatt av å arbeide for å få alle til å tenke i økologiske baner.

Generalsekretæren bekjente seg som tilhenger av økopolitiske betraktninger, men pekte på at dette ikke var nye tanker. Det var mange brukersamfunn, f. eks. våre egne gamle bygdesamfunn, som kunne tjene som modell for en økopolitikk.

Fra flere av representantene ble det

gitt uttrykk for støtte til *Kopreitan* og *Hagelund*.

Simonsen (RNV) var imidlertid av den mening at forbundets vedtekter og arbeidsprogram dekket økopolitikk uten at ordet i seg selv var brukt.

Generalsekretæren minnet om vedtaket fra representantskapsmøtet i 1971 der retningslinjene ble vedtatt nyttet internt i organisasjonen. Han mente imidlertid at disse også burde brukes utadvendt og ønsket seg, p. g. a. stor saksmengde og liten bemanning, å få en antydning av hva landsstyret og sekretariatet skulle prioritere.

Under henvisning til de få innkomne kommentarene til «Retningslinjene», hadde det vært vanskelig å legge fram forslag til endringer. Han ønsket å få vedtatt «retningslinjene» slik at man hadde noe å holde seg til.

Kopreitan (M-RNV) foreslo at kretsforeningene, på grunnlag av de fremkomne momentene og det tidligere materiell, fikk en tidsfrist for å framlegge sine synspunkter.

Vedtak:

Representantskapet gir tilslutning til «Retningslinjene for arbeidet» som gir et grunnlag å arbeide videre på. Forslaget, med de nye momentene, sendes ut til kretsforeningene til uttalelse.

16. Norges Naturvernforbunds navn.

Regjeringen bebudet i St. prp. nr. 85 (1971-72) opprettelse av et «miljøverndepartement» til å forvalte naturvernsaker. Såfremt det nye departements navn ble «Miljøverndepartementet» (Stortingets Administrasjonskomite ville innen 27. april i år avgi sin innstilling) mente lands-

styret at representantskapet burde drøfte hvorvidt NNV burde endre navn.

Formannen presenterte saken og landsstyrets forslag til navndring til «Norges Natur- og Miljøvernforbund».

Endringsforslaget fikk blandet mottagelse.

Kopreitan (M-RNV) ga det sin støtte og begrunnet det med at «miljøvern» var sunket ned i folk som fellesnevneren for de saker man arbeidet med.

Kjos-Hansen (VNV) mente forbundets arbeid dreide seg om naturressursene og at en derfor burde beholde navnet. Han satte fram forslag om utsettelse av saken.

Det ble reist spørsmål om en navndring medførte at også kretsforeningene måtte gjøre det samme.

Til dette ble det svart at dette tillå den enkelte kretsforening.

Formannen presiserte at landsstyrets forslag ikke medførte noen endring av arbeidsprogrammet.

Forslaget om utsettelse ble tatt opp til votering.

Vedtak:

Spørsmål om endring av forbundets navn utsettes.

17. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (I. U. C. N)

NNV representerer Norge i I. U. C. N.

Representantskapsmøtet 1971 besluttet at NNV burde tre ut av organisasjonen såfremt ikke myndighetene ved økte bevilgninger gjorde det mulig for NNV å representere Norge på en forsvarlig måte.

Saken ville bli tatt opp når det nye departement var etablert. Representantskapet tok saken til etterretning.

18. Endring av NNV's vedtekter.

Ved flere anledninger hadde representantskapet funnet at enkelte punkter i vedtektene var uklare (Jfr. protokollen 1969, -gjengitt i «Norsk Natur» nr. 3-1969, s. 85-95).

Program- og vedtektskomiteen hadde utarbeidet forslag til endringer, som landsstyret la fram for representantskapet, og som ble gjennomgått punktvis.

Ad. § 5. Representantskapet.

Det hadde vist seg vanskelig å trekke grensen mellom ideelle og faglig/økonomiske organisasjoner (næringsstilknyttede). Landsstyret ville med den foreslåtte endring kunne stå fritt til å invitere de man måtte ønske.

Avsnitt 3 utgikk i sin helhet.

Avsnitt 7 omhandlende representantskapets funksjoner ble forandret slik:

Representantskapets funksjoner:

(nytt pkt. a) *trekker opp hovedlinjene for forbundets virksomhet.* (De øvrige punktene forskyves tilsvarende).

c) (tidligere punkt b); *behandler forbundets budsjett for inneværende år og budsjettutkast for kommende år.*

g) (tidligere pkt. f): *velger en valgkomite på 3 medlemmer, hvorav ett kan være medlem av landsstyret, som senest 6 uker før neste årlige representantskapsmøte skal tilstille landsstyret skriftlig forslag til minst dobbelt antall kandidater til valg av tillitsmenn.*

Ad. § 6. Landsstyret.

Avsnitt 5:

Funksjonstiden for formannen og de øvrige styremedlemmer er 3 år, dog slik at av de siste uttrer $\frac{1}{3}$ hvert år. Den som har vært medlem av *landsstyret* i to perioder sammenhengende, kan ikke gjenvel-

ges til samme verv ved det valg hvor vedkommende går ut.

Funksjonstid for varamenn er som for styremedlemmer.

Avsnitt 6:

Første ord «styret» erstattes med «*landsstyret*».

Endringsforslagene ble gjennomgått og vedtatt.

Borchgrevink (ØNV) ga uttrykk for at han hadde håpet det ville bli lagt fram forslag til endring av formålsparagrafen, som han mente var for tåm.

Han ba representantskapet anmode landsstyret om å fremme forslag til endring som legges fram for representantskapet i 1973.

Dette fikk representantskapets tilslutning.

19. Godkjennelse av Natur og Ungdoms vedtekter.

På representantskapsmøtet i 1971 ble forholdet til ungdomsorganisasjonen drøftet. Landsstyret og sekretariatet fikk i oppdrag å utarbeide forslag til nye vedtekter for N. U. og legge disse fram for representantskapet.

Formannen opplyste at vedtektene hadde passert landsstyret, og foreslo at representantskapet vedtok vedtektene i den foreliggende form.

Vedtak:

N. U.'s vedtekter pr. 1. november 1971 godkjennes.

20. Lokallag.

På formannsmøtet i 1971 ble det gitt uttrykk for et eksisterende behov for lokallag i fylkene.

I flere fylker var det stiftet lokale foreninger med eller uten bistand fra krets-

foreningene. Utviklingen hadde således vært tilfeldig, både hva angikk geografisk inndeling og forholdet til kretsforeningene.

Konklusjonen fra formannsmøtet ble at det var tilstede et behov for å finne fram til retningslinjer for etablering av et tredje ledd i organisasjonen, og landsstyret hadde derfor nedsatt et utvalg til å vurdere spørsmålet.

Landsstyret hadde drøftet den framlagte betenkningen fra «lokallag-utvalget» og gitt det sin tilslutning.

Formannen understreket at det foreliggende ikke var noe direktiv, men at de som følte behov for retningslinjene ble gitt anledning til å nytte disse.

Borchgrevink (ØNV) kom inn på behovet for lokallag og underbygget betenkningen. Han understreket også at betenkningen var å se på som en ramme. Kretsforeningene kunne holde seg til om en aktivt ønsket å desentralisere.

Det var i første rekke den økonomiske siden som ble diskutert, og det hersket vidt forskjellige syn på nødvendigheten av og behovet for en økonomisk ramme for lokallagene. Under diskusjonen om fordelingsnøkkelen ble det minnet om at kretsforeningene var ansvarlig for sin egen økonomi.

Videre ble det i dagens stilling, sterkt advart mot å gjøre endringer i kontingentfordelingen mellom forbundet og kretsforeningene da dette ville vedrøre selve NNV's økonomi.

Vedtak:

Betenkning til retningslinjer for utvikling av lokallag tas til etterretning. Kretsforeningene gis anledning til, om dette ønskes, å nytte forslaget.

21. Desentralisering av sekretariatet.

På representantskapsmøtet i 1971 tok Vestlandske Naturvernforening opp spørsmålet om en desentralisering av NNV's sekretariat, og mente at det ved ytterligere ansettelser av saksbehandlere kunne være hensiktsmessig å plassere slike f. eks. i Bergen, Trondheim og Bodø.

Saken ble senere tatt opp på formannsmøtet i oktober 1971 som anmodet landsstyret om å søke utredet hvorvidt en utbygging av NNV's sekretariat burde skje sentralt eller ved å styrke kretsforeningenes sekretariater. Dessuten anmodet man om at saken ble tatt opp til realitetsdrøfting på representantskapsmøtet i 1972.

Landsstyret hadde drøftet saken, men hadde ikke funnet å kunne prioritere den da det for tiden ikke var budsjettmessig dekning for utvidelse av NNV's sekretariat. Spørsmålet hadde imidlertid stor prinsipiell interesse og ble derfor forelagt representantskapet.

Endsjø (VNV) ønsket å forfølge saken da han mente at distriktssekretariatet ville lette kretsforeningenes arbeid. Distriktssekretariatene måtte være direkte underlagt forbundet og være foreningenes serviceapparat.

En reisesekretær ville ikke kunne ha den nødvendige miljøfortrolighet, mente han. På tross av NNV's vanskelige økonomiske situasjon foreslo Endsjø på vegne av VNV:

1) at det prinsipielt vedtas at utbygging av NNV's sekretariat skjer i distriktene,

2) at det nedsettes et utvalg som utarbeider et forslag til retningslinjer for distriktskonsulentenes arbeidsområdet.

Formannen berørte i et innlegg forholdene ved sekretariatet, herunder beman-

ningen, saksmengden og materiellproblemet.

Kopreitan (M-RNV) mente man burde vente og se hvordan arbeidet utviklet seg i foreningene, da det var forskjellige måter å avklare problemet på.

Han etterlyste studievirksomhet i forbundet, da det forelå flere gode grunnbøker.

Generalsekretæren sa seg enig i at distriktene måtte styrkes, men trodde at distriktssekretariatene måtte ligge under foreningene som de skulle tjene.

Kveberg (landsstyret) advarte mot å danne et nytt ledd i landsdelssammenheng, og mente det bl. a. måtte foreligge økonomisk grunnlag før man fattet noe vedtak.

Han foreslo å utsette saken.

Vedtak:

Saken utsettes.

22. «Norsk Natur».

I henhold til vedtak på representantskapsmøtet i 1971 skulle spørsmål vedr. tidsskriftets format og innhold m. v. drøftes på nytt. Dessuten hadde ØNV anmodet om at representantskapet drøftet muligheten av at bladet utgis hyppigere.

Borchgrevink (ØNV) ga ros for tidsskriftet som var estetisk tiltalende og populært.

Han kom inn på innholdet og mulighetene til å få stoff fra andre enn naturvernerne selv.

Borchgrevink pekte også på at et kvartalstidsskrift ikke egnet seg for debatt da det tok for lang tid fra innlegg til motinnlegg. Videre mente han det kunne være mye å «hente» fra utlandet og fremhevet

verdien av korte notater fra kretsforeningene som kunne gi idéer til andre.

I økonomisk retning mente han at flere nummer ville gi muligheter for å kalle inn til møter o. l. gjennom tidsskriftet da innkalling pr. brev medførte store omkostninger. Han satte fram *forslag* om å søke å øke antall nummer til seks, samt å vurdere formatet.

Kopreitan (M-RNV) sa seg enig med Borchgrevink og gikk inn på spørsmålet om å utgi et opplysningsnummer om E. F.-spørsmålet. Han hevdet at man pliktet å få en helt klar vurdering av spørsmålet, og mente forbundet måtte forlange å få denne sentrale saken skikkelig belyst. Følgende *forslag* ble framsatt av Kopreitan:

Representantskapet vil be om at det snarest blir utgitt et opplysningsnummer av «Norsk Natur» vedr. EEC-spørsmålet, hvor en søker å klarlegge de konsekvenser en evt. EEC-tilknytning vil få for en langsiktig og økologisk fundert disponering av norske naturressurser.

En ber videre om at landsstyret er redaksjonsutvalget behjelpelig med å vurdere tilgjengelig grunnlagsmateriale i dette spørsmålet, bl. a. Stortingsmelding nr. 50, Folkebevegelsens motmelding, Spinellirapporten og Kommissjonens behandling av denne.

Representantskapet ber om at denne sak gis *høyeste* prioritet i landsstyret, sekretariatet og redaksjonsutvalget.

Moen (S-TNV) så på tidsskriftet som landsstyrets forlengede arm til medlemmene, men mente at med det avanserte innholdet var det vanskelig å bruke «Norsk Natur» i verveøyemed. Han ønsket seg derfor noe spesielt til dette formål.

Hagensen (TNV) foreslo at det skulle komme en del stoff på nynorsk og en del på bokmål.

Sefland (BNM) var redd for at en forenkling av tidsskriftet ville kunne sette ned kvaliteten. Vedrørende E. F.-nummer ville han begrense dette til å ta inn det svar en måtte få fra Regjeringen på landsstyrets henvendelse.

Dalland (landsstyret) støttet Kopreitan og fant at forbundet etter vedtektene hadde en vedtektsfestet plikt til å informere om ting som angikk Norges naturressurser. Han hevdet at E. F. var en slik sak.

Husom (N. U.) trodde krasse artikler ville vekke debatt og mente at tidsskriftet ikke måtte være et «koseblad».

Redaktøren hadde notert seg fremkomne momenter. Han pekte på vanskeligheten med å være dagsaktuell selv med flere nummer. Han minnet om at det ved flere representantskapsmøter var oppfordret til å sende stoff fra foreningene.

Personlig ønsket han seg seks nummer, men dette var utelukkende et økonomisk spørsmål.

Vedtak:

Det tilstrebes å øke antall nummer til seks, samtidig som formatets hensiktsmessighet revideres.

Et E. F.-opplysningsnummer søkes utgitt.

Saken gis høy prioritet.

23. Årsmelding og regnskap

Årsmeldingen ble gjennomgått avsnittvis og kommentert.

Kontorsjefen presenterte regnskapet og ingen bemerkninger fremkom. Videre ble revisors beretning lest.

Vedtak:

Årsmelding og regnskap godkjennes.

24. Budsjett.

Formannen orienterte om budsjettet og kommenterte dette.

Budsjettutkastet for 1973 var utarbeidet av sekretariatet og hadde ikke vært drøftet av landsstyret.

Hagelund (ØNV) ville vite om det var realistisk å få det angitte statsbidraget.

Formannen sa til dette at det var vanskelig å si i og med den nye departementsordningen. Han refererte til -72-budsjettet der det var åpnet adgang til å søke om ekstra midler til spesielle tiltak.

Kopreitan (M-RNV) opplyste at i studievirksomhetsammenheng kunne en ved 200 studieringer få dekket lønn til studie-sekretær.

Budsjettet ble godkjent.

25. Fastsettelse av kontingent.

Kontorsjefen orienterte om en meningsmåling der en bl. a. søkte å klarlegge medlemmenes reaksjon på en eventuell kontingentøkning. Av 1000 spurte hadde en fått svar fra 514.

Formannen opplyste at landsstyret hadde behandlet saken, og på grunnlag av meningsmålingen ville det fremme forslag om å heve kontingenten for enkeltpersoner fra 1. januar 1973 til kr. 30.-, men beholde kontingenten for familie-medlemmer uendret.

Det fremkom noen kritikk til måten spørsmålene i meningsmålingen var formulert på og til vurderingen av resultatet.

Vedtak:

a) Kontingent for enkeltpersoner settes til kr. 30.- fra 1. januar 1973.

b) Kontingenten for familiemedlemmer beholdes uendret.

c) Kontingentandel for N. U. settes til 1/5 av NNV's kontingent for enkeltmedlem.

26. Valg.

Foyen (valgkomiteén) redegjorde for de som var på valg og presenterte valgkomiteéns forslag.

a) *Valg av formann.*

Følgende var foreslått:

Professor Ragnhild Sundby

Avdelingssjef Roy Carlsen

Professor Sundby ble enstemmig valgt som formann for perioden 1972-75.

b) *Valg av styremedlemmer etter Kveberg og Norderhaug.*

Følgende var foreslått og resultatet ble:

Roy Carlsen (12)

Magnar Norderhaug (19)

O. M. Jørgensen (14)

Anders Hagen (3)

Eldar Gaare (7)

Per Chr. Endsjø (11)

Norderhaug og Jørgensen ble valgt til styremedlemmer for perioden 1972-75.

Som personlige varamenn for Norderhaug, Jørgensen og Kvam var følgende foreslått og resultatet ble:

Per Chr. Endsjø (21)

Anders Hagen (13)

Aldar Gaare (12)

Roy Carlsen (28)

Chr. Børs Lind (5)

Hans Kr. Eriksen (21)

Endsjø ble valgt til varamann for Kvam.

Carlsen ble valgt til varamann for Norderhaug.

Eriksen ble valgt til varamann for Jørgensen.

Carlsen og Eriksen ble valgt for perioden 1972-75, mens *Endsjø* ble valgt for perioden 1972-73 da *Jørgensen* hadde vært varamann for Kvam.

Som tellekorps fungerte *Struksnes, Frislid og Sæther.*

I forbindelse med valget anmodet *Moen (S-TNV)* den nye valgkomiteén om å søke å finne fram til kandidater som ville sikre et bredt faglig sammensatt landsstyre.

Engan (landsstyret) kom i en kommentar inn på at det knapt var noen landsomfattende organisasjon på størrelse med NNV som hadde så få medlemmer i landsstyret. Det nåværende antallet ville måtte gi en skjev distriktsfordeling av medlemmene.

Han mente derfor at landsstyret burde utvides med 3 medlemmer. Videre mente han at utgiftene for varamennene fra Finnmark og Troms det kommende år burde dekkes, slik at også denne landsdelen ble representert i styret.

c) *Valg av valgkomite.*

Foyen, Lohne og Michaelsen ble valgt for neste år..

Lohne fikk i oppdrag å konstituere valgkomiteén.

Jensen (S-TNV) rettet kritikk til den avgående valgkomite for at de forskjellige kandidatene ikke var tilfredsstillende presentert.

Holbye (NoNV) mente presentasjonen kunne finne sted i innkallelsen til representantskapsmøtet.

d) *Valg av revisor og fastsettelse av dennes godtgjørelse.*

Statsautorisert revisor Henning Zies-

ler ble enstemmig gjenvalgt og godtgjørelsen for 1971 ble satt til kr. 2.000.-.

27. Fastsettelse av tid og sted for representantskapsmøtet 1973.

Hagen (N-TNV) ytret ønske om at møtet ble lagt til Nord-Trøndelag.

Bøe (A-ANV) inviterte, på vegne av Aust-Agder Naturvern, til Arendal som i 1973 hadde 250 års jubileum. Spørsmålet hadde vært luftet med jubileumskomiteén som hadde uttrykt interesse for arrangementet.

Representantskapet fant det vanskelig å ta noen avgjørelse, og fattet følgende vedtak:

Spørsmål om tid og sted for representantskapsmøtet 1973 overlates landsstyret.

Formannen rettet til slutt stor takk til uttredende styremedlem *Kveberg.*

Kveberg takket formannen på vegne av landsstyret, for det arbeid han hadde nedlagt. Det hadde vært en aktiv tid og *Lohne* ble takket for å ha utført arbeidet til en hver tid med stor saklighet.

Generalsekretæren rettet på sin side en varm takk fra sekretariatet.

Formannen ble sterkt hyllet av representantskapet.

Han ønsket den nye formannen velkommen og lykke til med arbeidet.

Sundby takket for den tillit som var vist henne. Hun pekte på at naturvernarbeidet var gått inn i et hardere klima, og ga uttrykk for ønsket om å ta opp den utfordring som lå i dette.

Møtet hevet.

Nils Borchgrevink (sign.)

Sigvall Rørtveit (sign.)

Knut Johnsen (sign.)

(2. dag)

trivsel i hagen

NY!

trivsel i hagen

Ny, revidert og utvidet utgave av Det norske hageselskaps grunnbok. 66 fagmedarbeidere. Svar på over 500 aktuelle hagespørsmål. Gjennomillustrert med plantegninger og svart/hvitt bilder. 120 farge-fotografier. Stikkordregister.

GRØNDAHL

